

ATALAR SÖZÜ

“ÖNDƏR NƏŞRİYYAT”
BAKI-2004

*Bu kitab Azərbaycan atalar sözlərinin ən müxtəlif nəşrləri əsasında
yenidən tərtib edilərək təkrar nəşrə hazırlanmışdır*

Tərtib və ön sözün müəllifi: **Cəlal Bəydili (Məmmədov)**
filologiya elmləri namizədi

Elmi redaktor: **İsrafil Abbashı**
*filologiya elmləri doktoru,
professor*

398.9 - dc 21

AZE

Atalar sözü. Bakı, “Öndər nəşriyyat”, 2004, 264 səh.

Cild-cild kitablardakı mənanı bəzən bir neçə kəlməyə sığdıran, ona görə də hələ əski çağlardan bəri “yazılmamış müqəddəs kitabın ayələri tək qavranan atalar sözləri” ulu babaların müdriklik dəfinəsinin birər hikmət inciləri, fikir cövhərləridir...

Bu nəşrdə elin düşüncə dünyasından qopan həmin hikmətamiz qəlpələrin – Azərbaycan atalar sözlərinin toplanması və nəşri sahəsində yüz ildən artıq bir dövr ərzində göstərilən zəngin fəaliyyətin başlıca nəticələri əhatə olunur. Kitabın sonuna yazılı qaynaqlardan seçmə atalar sözləri əlavə ediləlidir.

Hazırkı nəşr geniş oxucu kütləsi, eləcə də ağız ədəbiyyatı ilə məşğul olanlar üçün nəzərdə tutulmuşdur.

ISBN 9952-416-01-5

© “ÖNDƏR NƏŞRİYYAT”, 2004

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

İLHAM ƏLİYEVİN

**“Azərbaycan dilində latın qrafikası
ilə kütləvi nəşrlərin həyata
keçirilməsi haqqında”**

12 yanvar 2004-cü il tarixli sərəncamı
ilə nəşr olunur və ölkə kitabxanalarına
hədiyyə edilir

BÜTÜN SÖZLƏRDƏN ULU SÖZLƏR

Ən böyük hikmətləri ən sadə və dərin şəkildə anladan atalar sözləri ucsuz-bucaqsız bir aləmdir. Fikrin daim canlı olduğu, duyğu dolu bu sözlər aləmində həqiqi xalq ruhunun axıcılığı, sərrastlığı, dərin və təsirli ifadəsi var. Ürəyi yerindən oynadacaq qədər gözəl və incə olan, möhkəm milli xüsusiyyətə, koloritə malik olduğu üçün başqa dillərə də çox zaman eynilə çevrilə bilməyən həmişə canlı həmin söz inciləri bütövlükdə bir xəzinədir – hikmət xəzinəsi. “Xalqın otuyla bitib suyuyla axan diliylə” zəngin hikmət xəzinəsinin bu inciləridir ki, hər biri xalq ruhunun dərinliklərindən doğur, təcrübədən çıxmış və sinanmış olub dillərdə dolaşan, el içində gəzdikcə isə incələn və cilalanan qəti fikirləri bildirir.

“Cild-cild kitablar dolusu mənə və hikməti özünə sığdıran” bu el yaradıcılığı nümunələri “bitirən, yetirən, gətirən” el dühasının və sağlam xalq fəlsəfəsinin narın zərrələridir. obrazlı təfəkkürün aforizm şəklinə ifadəsi olmaq etibarilə atalar sözləri milli təfəkkürdəki cilalanmış tarixi təcrübəni, dərin və sanballı həyat həqiqətlərini bədii idrak və təxəyyülün süzgəcindən keçirərək yaşadır, onları tükənməz bir enerjiylə dolğun əks etdirir.

“Ulu babaların müdriklik dəfinəsi”nin birer hikmət inciləri və fikir cövhərləri olan atalar sözləri, el məsəlləridir ki, obrazlı təfəkkürün qida mənbəyi kimi zəhinlərə təpər verir. Əcdadların ruhunu yaşadan bu sözlərdən düşüncələrə ötir saçılır, güc-qüvvət gəlir, əqlin-düşüncənin qapıları onların üzünə qapanan zaman isə yazılanlardan doğma ana dilinin nəfəsini almaq, ətrini duymaq olmur. Bu üzəndir, milli düşüncə həmişə təpər qazanmaqdan ötrü birer əcdad yadigarı olan atalar sözlərinə üz tutur, öz qidasını bir də onlardan alır. Atalardan qalma bu öyüdlərin bəzən bircəciyində ifadə olunan mətləblərlə bir elin, neçə-neçə nəsillərin zəkası işığında təşəkkül tapan əxlaqına, dininə və fəlsəfəsinə, milli bədii idrak və təxəyyülünün sonsuz genişliyinə, bir sözlə, milləti millət eləyən bütün mənəvi dəyərlərə bələd olmaq olar. Onun belə bir təsir gücündən bütün dövrlərin böyük söz ustaları, mütəfəkkirlər yerli-yerində və sənətkarlıqla faydalanmışlar.

Dilin tarixi inkişafı nəticəsində yaranaraq mənəyə da bölünməz olan atalar sözləri bu dilin əski adət-ənənələrə güzgü tutan mürəkkəb frazeoloji sistemiylə bütövləşmiş, onunla iç-içə yoğrulmuşdur. Ona görə də atalar sözlərinə, məsəllərdə bir sözü yerindən oynatmaq, ya sözlərin sırasını dəyişdirmək o ifadənin sintaksisini pozub təsir gücünü azalda bilər. Çünki həmin tərkiblər

milli dil və düşüncənin bir-birinə qarşılıqlı təsiri nəticəsində artıq qəlibləşmiş bir şəkil almışdır. Dil ilə folklorun sərhədində dayanan və xalqın milli təfəkkür səviyyəsini anlamaq baxımından heyrətamiz dərəcədə böyük dəyəri olan bu tərkiblərdə alınmalar da az qala yox dərəcəsindədir.

Xalq fəlsəfəsinin dərinliyini qeyri-adi bir tamlıqla ifadə eləyən atalar sözlərini misralara bölüb qafiyəsini, rədifini axtarmaq doğru deyil, çünki onlar onsuz belə simmetriyalı, ritmikdir. “Qanadlı söz”, “ipə-sapa düzülməmiş incilər”, “dilın gülzarı” kimi adlar verilən, az sözlə ən geniş mənalar ifadə eləmək qüdrətində olan bu xalq ifadələri, yeri gəlmişkən, təkcə dilin gözəlliyinə xidmət eləmir. Bir dili öyrənərkən o dildəki idiomlarla, frazeologizmlərlə yanaşı, o dilin canlıdan canlı həmin pəremik vahidlərini də bilmək gərəkdir. Mərhum prof. Samət Əlizadə elm aləmində özünün bəlli elədiyi “Oğuznamə” abidəsinə “Müdrikliyin sönməz işığı” adlı ön sözündə haqlı olaraq deyirdi: “Atalar sözləri bugünkü oxucuya nə verir, hər bir pəremik vahidin ən qiymətli cəhəti nədədir: yığcamlığında mı, nəsihətamiz ruhunda, obrazlılığında, ahəngindəmi və ya dərin ictimai-fəlsəfi məzmununda mı? Əlbəttə, bu xüsusiyyətlərin ideal vəhdətində!

Hətta biz atalar sözlərinə su, çörək, udduğumuz havatək o qədər vərmiş etmiş ki, az qala, onları adıləşdirmişik: gündəlik məişət nitqimizdə də, elmi tədqiqatlarda da. Bu, əsl möcüzədir ki, “atasız-anasız” doğulan hər bir pəremik vahid uzun məsafələr, dolambac yollar keçib, əcdadımızın canlı səsinə, nəfəsinə, gah nikbin, gah bədbin əhvali-ruhiyyəsini, təcrübədən çıxmış öyüd-nəsihətini, müzəffər dərrakəsini tarixin qaranlıq girdabından çıxarıb bizə çatdırır. Doğrudan da, atalar sözü bütün sözlərdən uludur, cümlə miqyaslı, traktat siqlətli sözüdür; hər bir atalar sözündə bir kitablıq fikir, məlumat xəzinəsi vardır.

Düzlüyü, sərrastlığı, aydınlığı, emosionallığı, lakonizmi və bədii təsir gücü ilə atalar sözüne bərabər tutulası söz hanı?! Min illik zülmətin söndürə bilmədiyi bu idrak qığılcımları hər kəsin yaddaşında həmişə günəş qədər hərərətli, su kimi həyatidir.

Xalqın müşahidələrini, təsəvvür və təfəkkür tərzini, canlı məntiqini hiyf eləyən atalar sözü sıxılmış yaydır: onun əsl enerjisi, təsir qüvvəsi nitq məqamında, konkret zaman, şərait daxilində bilinir. Bu halda hər bir pəremik vahid əyrini doğrayan qılınca, zülməti dağıdan işığa, yaxud dərdlərə şəfa verən məlhəmə çevrilir”¹.

Hər birinin üstə öz yükü olduğuna mənası da işləndiyi kontekstdən aydınlaşan və bəlli bir situasiyanın işarəsi kimi çıxış eləyən çeşidli atalar sözləri pəremik vahid olaraq aforizm mahiyyətlidir. Gözəl obrazlar yaradan bu

¹ “Oğuznamə”, Bakı, Yazıçı, 1987, s.10-11

vahidlər bütövlükdə eyni məzmunlu variantlar törədə bilirlər ki, həmin variantların meydana gəlməsini şərtləndirən də invariantı təşkil edən o situasiyanın elə özüdür.

Yüksək estetik dəyəri ilə seçilən uludan ulu bu sözlərin əsasında insanı çevrələyən gerçəkliklər üzərində doğrudan-doğruya müşahidə və sınaqlar dayanır. Fəlsəfənin belə sadə və ilkin başlanğıcı olan atalar sözlərində ən müxtəlif yönləriylə həyat hadisələrindən həm də sonsuz dərəcədə, bitməz-tükənməz bir rəngarəngliklə bəhs edilir. Onlarda bir çoxlarına mübahisəli və ziddiyyətli kimi görünən cəhətlər isə, əlbəttə ki, varlığı, yaradılışı, həyatı bütün cəhətləri ilə özündə əks etdirən el fəlsəfəsinin öz dialektikasından gəlir.

Atalar sözlərinin məcazi mənaya, məzmunu və çoxmənalılığa görə təsnifi deyirlər ki, özlüyündə bu prinsip yanlışdır, çünki haqqında danışılan pəremik vahidlər az qala bütünlüklə məcazi mənə və məzmun üzərində quruludur. Məhz məcazi məzmun üzərində qurulan, daha doğrusu, özlüyündə metaforadan ibarət olan və buna görə də heç hansı halda hərfi anlamda qavranmayan atalar sözləri bütün dövrlərdə milli təfəkkürlə sıx bağlanan bir sistem kimi xalq dilinin canlılığını bütün gücüylə göstərir. Bəzi müəlliflər atalar sözünün məzmunu ilə hətta milli xarakter arasındakı münasibətləri müəyyən etməyə çalışmışlar. Həqiqətən bu dərəcə mənəli canlı nitqin özüdür ki, heç bir zaman bizi “klassik yazılı ədəbi dildən fərqli olaraq milli dil və təfəkkür əsasında uzaqlaşmağa qoymayıbdır”.

Obrazlılığın xüsusi vasitələrindən olan məcazilik böyük bir qismi təbiətdəki qanunauyğunluqlarla insan təbiətinin qarşılaşdırılması üzərində qurulmuş atalar sözlərinin mənəyə çox aydın və bədii ifadəsini təmin edir. Həmin pəremik vahidlərdə üstəlik istiarə, kinayə, eyham və təzad kimi özəlliklər də var. Gerçəkdən, insan təfəkkürünün ilkin çağlarında dünyanı təsnifat, tutuşdurma yolu ilə anlamağın üsulu kimi bir-birinə əks anlayışlardan – ikili qarşıdurmalarından istifadə olunmuşdur. Poetik arxitektonikasına görə alliterasiya prinsipi ilə yaradılmış olan məcazi ruhlu atalar sözlərində də obrazlılığın rəngarəng vasitələrindən biri kimi məhz mənəyə əkslik təşkil eləyən anlayışlar, bəlkə bu üzdəndir ki, bol-bol işlədilir. Bəlli bir fikrin və hissənin mənəyə bu şəkildə təzadlar üzərində qurulu anlayışlarla çatdırılmasıdır ki, onu daha canlı, təsirli və gözəl ahəngli edir.

Xalqın öz ruhundan qopub ümumi məfkurənin izini daşıyan və milli əhval-ruhiyyəni açıqca meydana qoyan atalar sözləri elin öz içərisində gözib dolaşan ədəbiyyatdır. O, eyni zamanda millətin həyat tərzini proqramlaşdırma dili, topluluğun davranış stereotipinin aydın ifadəsidir. Bununla yanaşı, atalar sözləri üçün ümumbəşəri dəyərlər də səciyyəvidir. Bu səbəbdəndir ki, bəlli bir xalqa məxsus hansısa atalar sözünün bu və ya digər qarşılığı istənilən başqa xalqda tapmaq mümkündür.

Bəzən aforistik janrın öz içərisində götürülən atalar sözləri, tədqiqatçılara görə, dilin frazeologiyasının hətta ən qədim qatını təşkil edir. Bir sıra araşdırmalarda atalar sözlərinin folklorşünaslığın obyektı olduğu danılmayaraq, onların eyni zamanda dilin lüğət tərkibinin materialı kimi izahının gərəkliliyi fikri vurğulanır və bütöv birləşmə təşkil edən bu paremik vahidlər aforizmlərlə, rəvayətli, eləcə də klişe deyilən ifadələrlə bir sırada frazeoloji ifadələr cərgəsinə aid olunur². Arxaizm və dialektizmlərlə hər zaman zəngin atalar sözləri az qala başdan-başa klişelər, kontekstə yapışqılı olub söz sırası dəyişməyən, ya da çox az dəyişə bilən elə birləşmələrdir ki, ahəngli daxili qafiyə prinsipinin səciyyəvi olmaları ilə seçilir. Bəlkə milli düşüncə ilə dil arasındakı yaxınlığın bu klişələrdə öz əksini tapması nəticəsidir ki, sabitlik qazanmış birləşmələr – frazeoloji ibarə, təbir və vahidlər, xalq rəvayətləri əsasında yaradılmış ifadələr kiçicik şəkli dəyişikliklə folklor nümunələrinin bir çox nəşrlərində atalar sözü adı altında yer alır.

Ağz ədəbiyyatının ayrılmaz parçası olub müdrik fikir, zəngin hiss, dərin müşahidə və böyük ümumiləşdirmə gücünə malik həyat təcrübəsini ifadə edən bu sadə və aforizimli cümlələr içərisində arxaik cizgiləri aydın görünən, inam və etiqadlardan yaranan elə nümunələr də var ki, onlar mifoloji görüşlər kompleksini anlamaq və bərpa etmək işində qaynaq kimi istifadə oluna bilər. Olsun ki, həmin nümunələrin sınaq (sınama) və ya atalar sözü olduğunu ayırd etmək bu səbəbdən də bəzən çətinlik törədir. Nə qədər simvolik səslənsə belə, Azərbaycan türkləri arasında bəlli əski inanclarla bağlı meydana gələn mifoloji vahidlər “sınaq” adlandırıldığı kimi atalar sözlərinin özü də elə yüzillərin sınağından çıxan hikmətamiz kəlamlardır (Təsədüfi deyil ki, paremioloji araşdırmalarda atalar sözü, məsəllərlə yanaşı sınaqlar, yasaqlar belə paremik vahidlər sırasına daxil edilir).

Həqiqətən əsrlər boyu yayılıb yaşayan və nəsillərdən-nəsillərə keçən həmin obrazlı, ifadəli hikmətlərin əhəmiyyəti böyükdür. Bədii-estetik yönü, fəlsəfi siqlətinə görə seçilən dərin mənalı atalar sözləri etnik-mədəni ənənənin bütün qatlarıyla münasibətdədir. Xalqın dünyabaxışını, onun düşüncə

² *Qeyd*: Yeri gəlmişkən, dilin dərin qatlara doğru zənginliyinin üzə çıxarılması üçün xalq deyimləri üzərində iş aparılması əhəmiyyətlidir. Elin söz boxçasındakı ifadələrin, frazeoloji birləşmələrin məna və məzmun özəlliklərinin, xalq deyimlərinin mənşəyinin öyrənilməsi baxımından Azərbaycan filologiyasında əhəmiyyətli işlər görülmüşdür. M.Adilovun “Niyə belə deyirik” və “Qanadlı sözlər”i, M.Qıpçağın “Söz aləminə səyahət”i milli filologiyanın uğurları sırasındadır. Bu kitablarda həmçinin atalar sözü məqamında işlədilən xalq ifadələrindən bir çoxunun kök və qaynaqlarına aydınlıq gətirilir.

dünyasını, inam və etiqadını əks etdirən müstəsna əhəmiyyətə malik xəzinə kimi atalar sözləri söz sənətinin dərin və incə mənalı, sonsuz dərəcədə gözəl, qiymətli və təkrarsız inciləri olub yerində söyləndiyi zaman fikrin dəyərini, təsir gücünü qat-qat artırır. Burada hətta elə fikirlər var ki, onlar öz ən aydın, tutumlu ifadəsini “elin gül ağzından çıxan”, ancaq yanlış münasibət nəticəsində “qaba yollu” sayılıb çox vaxt bir qırağa atılan göyçək sözlərdə – mənzum parçalar şəklindəki həmin zərb-məsəllərdə tapa bilər. Lakin unudulmamalıdır ki, gerçəkliyin bəzən ütülü olmayan, “yontulmamış”, əslində isə cılovlanmaz yaradıcı dil və ifadələrlə buxovlanmayan tərzdə çatdırıldığı həmin açıq-saçıq nitq vahidləri “məhiyyətə neqativliyə qarşı çevrilmiş” olub, “sanki şəri şər öldürür” prinsipi ilə yaranmışdır”.

Folklorşünaslığın (və eləcə də dilçiliyin) bir sıra problemlərinin öyrənilməsi baxımından son dərəcə münasib olan atalar sözlərinin elmi ədəbiyyatlarda az-çox qənaətbəxş sayılacaq tərifi yoxdur. Həmin tərifin verilməyinin çətin olduğunu, hətta mümkün olmadığını söyləyənlərlə yanaşı, bir çoxları bunu hətta gərəkli də saymırlar. Modelləşdirici funksiyalı atalar sözlərini xalq ədəbiyyatına aid kiçik həcmli söyləmlərin cəmi sayıb onu qismlərə, bu qismlərin özünü isə yenə növlərə ayıranlar olduğu kimi tanınmış folklorçu və paremioloqlar içərisində “atalar sözünün tərifini hamısından yaxşı struktur terminlərlə vermək olar” – deyənlər də var. Hər halda paremik vahidlərin ənənəvi təsviri metodla öyrənilməsi imkanları tükənmiş, yəni bu vahidlərin özlüyündə nəyi təcəssüm etdirdikləri sualına ənənəvi metodun dolğun cavab vermək gücü qalmamışdır.

Atalar sözləri artıq ayrıca sahə kimi formalaşan struktur paremiologiyada bir çox baxımdan özünü doğrultmuş struktur-semiotik yanaşma üsulunun tətbiqi ilə getdikcə daha geniş təhlil və araşdırma obyektinə çevrilməkdədir. Paremik vahidlərin, o cümlədən atalar sözlərinin bir elin dünya haqqında təsəvvürləri toplusunda, onun dünyanı dərkində yeri və məhiyyətini üzə çıxarmaqda struktur paremiologiya əhəmiyyətli rol oynamışdır. Lakin struktur analiz, əlbəttə, həmin o açar deyil ki, paremiologiyanın bütün bağlı qapılarına düşsün. Bununla belə, paremik vahidlər kimi atalar sözlərinin struktur istiqamətdə öyrənilməsi baxımından ciddi fikir ayrılıqlarına baxmayaraq, struktur analizin məhz yanaşma tərzini kimi araşdırıcıları açıq-aydın özünə cəlb etməsi də bir gerçəklikdir.

Özünün təqribən iki yüz illik tarixi boyunca folklorşünaslıq göz görə-görə klassik folklor ənənələrinin necə öz yaşarılığını itirdiyinin, neçə-neçə folklor janrının canlı ifadə qalaraq ömrünü necə başa vurduğunun şahidi

olubdur. Lakin bu bir həqiqətdir ki, nə olur olsun, “atalar sözləri köhnəlmir-sönmür, getdikcə cəlalanıb xalqın fikir-zəka göylərində ulduz kimi parlayır. Zamanların və nəsillərin, müxtəlif ictimai formasiyaların ağır sınaqlarından şərəflə keçdiyi üçün bu müdriklik dəfinələri ömrün, ləyaqətin, dostluğun, məhəbbətin, düşməne nifrətin, ümumiyyətlə, bütün həyatı hadisələrin və bütün bəşəri həqiqətlərin əsl meyarı, dəqiq məhək daşı olur.

Atalar sözü xalqın əqli birliyinin təntənəsi, parlaq təzahürüdür. Xalqın zehni inkişaf səviyyəsini, fitri istedadını, estetik duyumundakı zərifliyi bürüzə verən əsas amildir. Hər bir pəremik vahid neçə-neçə yüzilliklər arxasından bugünüməzə uzanan incə tellər kimi gərilmişdir; ani titrəyişdən, xəfif bir təmasdan mənsub olduğu xalqın taleyi, maddi-mənəvi güzəranı barədə saysız-hesabsız hekayətlər söyləməyə qadirdir.

Atalar sözü xalqın tarixə, tarixin də xalqa verdiyi ibrət dərslərinin hamı tərəfindən qəbul və təsdiq edilən elə nəticəsidir ki, düzlüyünə və dəqiqliyinə şübhə yeri yoxdur. Pəremik vahid, birinci növbədə, öz ədalətli ruhu ilə şüurlara hakimdir. Onun aksiomatik səciyyə daşması hökm səviyyəsində ifadə olunan məntiqi fikrin böyük ümumiləşdiricilik qüvvəsi ilə əlaqədardır. Bu “ümumiləşdirmə” müxtəlif nəsillər tərəfindən aparılmış, mətləbin- məzmunun aydın və sərrast ifadə səviyyəsində görə ən son həddə çatmış, kristallaşmış ümumiləşdirmədir.

Atalar sözü timsalında xalq öz zəkasının və dilinin ülvyyətinə, kəsərinə sığınmışdır; hər kəlam bir növ “tabu”dur; istənilən gümandan, sualdan azaddır; hər fikri, hər etik-əxlaqi tövsiyəsi dərin daxili inamla qəbul olunan pozulmaz qanundur. Çünki xalq əzəl-binadan öz atalar sözlərini yazılmamış müqəddəs kitabın ayələri tək qavramışdır”³

Əski oğuzların düşüncəsində tarixən verilən tərifə əsasən, “Atalar sözü Qurana girməz”... Oğuz hikmətindən dürlü xəbərələr yetirən “Oğuznamə” tipli yazılı qaynaqlardan ap-aydın göründüyü kimi, yaddaşlarda hər zaman dip-diri qalaraq bu günlərəcən yaşayan və indən belə də yaşayacaq həmin hikmətamiz qəlpələr atalar sözlərinin nə dərəcədə konservativ ruhlu olduğunu göstərir. Ümumiləşdirmə gücünə, yığcamlığına və obrazlı ifadə tərzinə, fikir tutumu, bədiyyatı və fəlsəfi dərinliyinə görə bir müdriklik xəzinəsi olan, neçə-neçə qərinələr aşib-adlayaraq günümüzədək qorunub saxlanan və din-iman qədər əziz tutulan bu milli təfəkkür inciləri məhz müqəddəs bilinə ib tapanılan ulu əcdadların ruhuna ehtiram əlaməti olaraq da “atalar sözləri” adı ilə adlandırılmışdır. Oğuzların epik düşüncə dünyasında həmin əziz keçmişin müdriklik ruhunun rəmzi daşıyıcısı övliya Qorqut Ata bilinmişdir. Sı-

³ S. Əlizadə. Müdrikliyin sönməz işığı // “Oğuznamə”, s.11.

naqlardan çıxmış və sınıandıqca da doğruluğuna inanılmış gerçəkliklərin ifadəsinə çevrilən bir çox hikmətli kəlamların açıqdan-açığa onun adı ilə bağlanması da bu üzdəndir.

Xalq poeziyasının ən əski janrına aid edilən atalar sözlərinin məsəllərdən tam ayırd edilə bilməyəcək qədər yaxınlığı dəfələrcə qeyd olunubdur. Yəni əslində atalar sözləri ilə məsəllərin fərqi göstərmək, aralarında kəskin hədd çəkmək mümkün deyil. Bəziləri bunu atalar sözü və məsəllərin bir-birinə bənzəməsində, bəziləri də atalar sözləri ilə bağlı problemlərin geniş araşdırılmamasında görürlər.

Əski türkcədə bir sıra mənalarıyla bərabər əcdadlardan qalma öyüdlər - atalar sözü, məsəl anlamı bildirdiyi faktı “Divanü-lügətit-türk”də də qeydə alınan “sav”⁴ istilahi olmuşdur ki, bəlli bir ölçüdə çağdaş elmi-nəzəri fikirdəki “pəremi(ya)” anlayışıyla uyğun gəlir. Türk dillərində, aydındır ki, həmin “sav”la yanaşı müəyyən dövrdən etibarən ərəbin “məsəl” sözü də işlənmiş, cəmdəki “əmsal” şəkliylə mənaca “atalar sözü” məfhumuna doğru (“əmsali-türkanə” - türk atalar sözləri) genişləyərək ədəbi dilə, həmçinin xalq dilinə keçmişdir. Ona görə də guya başqa-başqa anlayışlarmış kimi atalar sözü ilə məsəllərin mənaca ayrıldığını, forma, mənə və məzmunca bir-birinin eyni olmadıqlarını iddia etməklə onları qarşılaşdırmaq yanlış yoldur.

Bir çox tədqiqatçılar “son dərəcə incə və çətinliklə sezilə bilən xüsusiyyətlər” dedikləri həmin “fərqləri” sanki varmış kimi bu pəremik vahidlərin qrammatik quruluşunda axtarmış, məsəlləri söz və birləşmə əlavə eləməklə atalar sözlərinə çevirməyin mümkünlüyündən danışıqlar; “məsəlin müstəqillik funksiyası o qədər də güclü deyil”, “atalar sözü məcazi mənaya malik olduğu halda məsəllər bundan məhrumdur”, guya “şərhə ehtiyacı olmayıb konkretlikdən uzaq və şəraitlə bağlanmayan atalar sözlərinə nisbətə məsəllər fikri tam ifadə etmək kimi müəyyən hədəf güdürlər; həmin məsələlərdir ki, yarandıqları əhvalatlarla bağlılıqları unudulduqca atalar sözlərinə çevrilirlər” və b. k. qüsurly fikirlər irəli sürmüşlər. Məsəlin başa gəlmiş hansısa bir hadisə ilə bağlı xalq arasında dolaşan, lakin hələ atalar sözü şəkli almayan səlīs, qısa danışq olduğu belə deyilmiş, bir söz artırıb əskiltməklə guya atalar sözü və məsəllərindən birinin digərinə keçə bildiyi şəkildə qənaətlər də səslənmişdir.

Halbuki folklor ənənəsində funksionallığı ilə seçilən və ağız ədəbiyyatının irili-xırdalı bütün digər şəkilləri ilə dinamik bağlılıqda olan janr kimi ata-

⁴ *Qeyd*: S. Mumtazın 1927-ci ildə xalq ədəbiyyatı nümunələrindən ibarət çapa hazırladığı kitabı da “Şəki savları” adlanırdı.

lar sözlərinə belə bir baxış tərzı, əlbəttə ki, nə janrın genezisınə dair hər hansı problemə, nə də atalar sözlərinin semantik strukturuna aydınlıq gətirir, əksinə, köklü yanlışlıqlara aparıb çıxara bilər. Həqiqətdə atalar sözləri və el məsəlləri adı altında ikiyə ayrılan paremilərin hər iki şəkli bitkin bir mühakimə bildirir, onların janr göstəricilərinin başqa-başqa olduğunu söyləmək üçünsə ciddi əsas yoxdur. Bir sıra araşdırıcıların məsəlləri ayırmayaraq onları hətta atalar sözlərinin öz içərisində götürmələri bu mənada anlaşılandır. Bütün cizgiləriylə ortaqlıq təşkil eləyən bu paremik vahidlər arasında, bir sıra araşdırmalardakı şəkliylə, konkret bir aydınlıq olmadan göstərilən “müxtəlifliyin” özü görünüşdür, şəkli səciyyə daşıyır. Maraqlıdır ki, atalar sözü kimi qəbul edilən həmin nitq-dil vahidləri bəzi nəşrlərdə sadəcə “məsəl” adı altında verilir, yaxud “Atalar sözü” adlanan bir kitabın əsasən məsəllərdən ibarət olduğu söylənir ki, bunun özündə də, görünür, bir məntiq və qanunauyğunluq var.

Əslində də atalar sözlərinin işlədildiyi kontekstdir ki, özlüyündə janrdakı müxtəlifliyi müəyyən edir və belə bir cəhəti də atalar sözünün bir janr kimi funksionallığından, el ədəbiyyatının bütün başqa növ və şəkilləri ilə qarşılıqlı bağlılığı sayəsində onun şifahi ənənədə daim canlı, dipdiri olmağından gəlir. Ona görə də təbiət etibarilə folklor ənənəsinin anlaşılması baxımından atalar sözləri müstəsna əhəmiyyətə malikdir. Məna yükü ən kiçik zərrəciklər kimi nəhayətsiz olub tükənmək nədir bilməyən, ən böyük həyat həqiqətlərini bəlkə ən sadə dillə ifadə qüdrətində olduğu üçün bir qayda olaraq folklorun az qala bəsit janrlarından biri kimi qəbul edilən atalar sözlərinin arxaik görüşlərin ifadəsi olan mətnlərlə bərabər bayatı, tapmaca, lətifə, nağıl və yerdə qalan digər folklor janrları ilə qarşılıqlı əlaqəsi həqiqətdə ağız ədəbiyyatının hər bir şəklinin bir-biriylə bağlılığını, onlardan birinin digərini doğurduğu və yaşatdığı gerçəyini də aydın göstərir.

Çox sayda atalar sözlərinə hələ Azərbaycan türk ədəbiyyatının şah əsəri “Kitabi-Dədə Qorqud”da rast gəlinir. Qorqud Ataya aid olunan yetmişdən artıq həmin paremik vahid atalar sözlərinin toplanıb yazıya alınmasının ilkin təcrübələrindən sayıla bilər. İki minəcən atalar sözü və zərbi-məsəlin yazıya köçürüldüyü “Oğuznamə”nin, həmçinin mindən artıq atalar sözü və xalq məsəlini özündə birləşdirən XVIII əsr abidəsi “Əmsali-türkanə”nin üzə çıxarılması isə bu qənaətə gətirir ki, Azərbaycan paremik vahidlərinin toplanıb yazıya köçürülməsinin bəlkə XV-XVI yüzilliklərdən keçib gələn bir tarixi var.

Azərbaycan atalar sözlərinin paremik vahidlər olaraq ardıcıl şəkildə toplanılmasına, tərtib və nəşr olunmasına, onlara şərhlər verilərək mövzu və məzmunca təsnifatının aparılmasına isə, elmi ədəbiyyatlarda qərarlaşmış olan fikrə

görə, əsasən XIX əsrin sonlarından etibarən başlanır. Atalar sözlərini toplayıcılıq işi dövrün çeşidli qəzet, toplu, dərslik və s.-də çap olunması yoluyla gerçəkləşdirilirdi. Bu iş sistemli olaraq isə ilk dəfə Tiflisdə nəşr edilən SMOMPK tərəfindən həyata keçirilmişdir. Toplunun xüsusən 1898-ci il 24-cü buraxılışı Azərbaycan atalar sözləri və məsəllərlə xeyli zəngin olub sonrakı tərtib və nəşrlər üçün də, təbii ki, ilkin qaynaqlardan biri rolunu oynamışdır.

Küll halında ayrıca kitab kimi 750-yə yaxın Azərbaycan atalar sözü və məsəlləri də məhz həmin illərdə, daha doğrusu, 1899-cu ildə ilk dəfə Məmməd Vəli Qəmərlı tərəfindən hazırlanıb İrəvanda nəşr edilmişdir (Əsər transliterasiya olunaraq yalnız 2003-cü ildə “Azərbaycan folklorunun ilkin nəşrləri seriyası”ndan Bakıda təkrar işıq üzü görmüşdür).

Azərbaycan atalar sözləri 1920-ci ildən sonra H.Zeynallının və Ə.Hüseynzadənin tərtibində ayrı-ayrılıqda nəşr edilmişdir. 1926-cı ildə H.Zeynallının nəşr etdirdiyi “Azərbaycan atalar sözü” kitabı nümunələrin, bugünkü baxımdan nöqsanlı da görünsə, tematik təsnifatına görə maraqlıdır. Ə.Hüseynzadənin 1938-ci ildə H.Araslının həcmcə kiçik, lakin dəyərli ön sözü ilə ikinci dəfə nəşr etdirdiyi atalar sözü kitabı isə klassik təsnifat prinsipi - əlifba sistemi üzrə tərtib olunmuşdur. Kitab müxtəlif tərtibatlarda sonrakı illərdə dəfələrlə (ən son olaraq 1985-ci ildə) işıq üzü görmüşdür. Xalq ədəbiyyatı bilicilərinin fikrincə, Ə.Hüseynzadənin toplayıb tərtib elədiyi “Atalar sözü” kitablarının 1949-cu il nəşri daha çox diqqəti cəlb edir. Günəy Azərbaycanda atalar sözü və zərb-məsəllərin toplanıb nəşr edilməsi sahəsində isə Əli Əsgər Müctəhidinin gördüyü işlər təqdirəlayiqdir.

Azərbaycan atalar sözü və məsəlləri dilçilik baxımından araşdırılmaqla yanaşı, folklorşünaslıq aspektindən öyrənilmiş və yenə öyrənilməkdədir. “Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatına dair tədqiqlər”in 1961-ci il nəşrində İdris İbrahimovun namizədlik işi əsasında hazırladığı “Atalar sözü və məsəllər” adlı iri həcmli yazısı atalar sözünün təsnifatı zamanı əsas götürülməli olan prinsip və qaydaları müəyyən etməsi baxımından da əhəmiyyətlidir və problemlə bağlı işıq üzü görən tədqiqatlar içərisində sayılan-seçilən araşdırmalardan biri olaraq qalır. Xalq ədəbiyyatına dair ali məktəb dərsliklərində, ən son dövrlərəcən aparılan ayrı-ayrı tədqiqatlarda atalar sözlərinə davamlı olaraq yer verilməsi bu pəremik vahidləri el ədəbiyyatı araşdırıcılarının daim diqqət mərkəzində saxladıklarını göstərir.

Folklorun bir janrı kimi atalar sözləri və məsəllərə isə ağız ədəbiyyatından ibarət müxtəlif toplularda, seriya və antologiyalarda ardıcıl yer ayrılısa da, ayrıca Azərbaycan atalar sözünün toplandığı son kitab təxminən 20 il bundan əvvəl işıq üzü görübür. Ona görə də hazırkı nəşr əsas etibarilə bugünkü Azərbaycan oxucusunun, udduğu hava, içdiyi su kimi atalar sözlərinə duyduğu ehtiyacın, qismən də olsa, ödənilməsi məqsədi daşıyır. Atalar sözlərinin

bu nəşrində yüz ildən artıq bir dövr ərzindəki toplama və nəşr fəaliyyətinin başlıca uğurlarının mümkün qədər əhatə olunmasına çalışılmışdır. Azərbaycan pəremioloji vahidlərinə dair konkret və ümumiləşdirici araşdırmaların indiki səviyyəsi nəzərə alınaraq, burada da subyektiv mülahizələrə əsaslanan hər hansı şərti və qüsurlu ola biləcək təsnifatdan qaçılmışdır.

Məlum olduğu kimi, pəremik vahidlərin tərtib edilməsi, elmi nəşri ilə bağlı olaraq dünya folklorşünaslığında, pəremiologiyaya dair elmi ədəbiyyatlarda atalar sözlərinin təsnifinin bir neçə tipi göstərilir ki, bunlardan biri də əlifba üzrə təsnifatdır. Doğrudur, təsnifatın bu tipindəki sıralamada, təbiidir ki, zaman-zaman bir-biriylə mənə və məzmunca bağlanmayan atalar sözlərinə rast gəlinir. Belə bir əlaqəsizliyin olmaması, zəhinləri çox da qarışdırıb yormaması üçün bu nəşrdə latın əsaslı Azərbaycan əlifbası üzrə sıralamaya, əlbəttə, əməl edilməklə, lakin həmin sıralama zamanı mənəca bir kökdən gələn və bir-birinə yaxın anlam bildirən kəlmələrlə başlayan atalar sözlərinin ardıcıl düzülməsi qaydasına daha çox diqqət yetirilmişdir.

Əslində hamısının təsadüfi əlamətlərə əsaslandığı və janrın həqiqi nəzəriyyəsinə yaratmağa xidmət göstərmək gücündə olmadığı nəzərə alınarsa, hazırkı təsnifatların elə ön sadəsi, variantlılıq baxımından bütün mənfi cəhətləri ilə daha üstün olanı – hər nə qədər əyləncə səciyyəli kimi dəyərləndirilsə belə, təsnif etmənin yenə də bu şəkildə əlifba sistemi üzrə aparılmasıdır. Ona görə kütləvilik amili də nəzərdən qaçırılmayan indiki nəşrdə Azərbaycan atalar sözlərinin bədii sənətkarlıq baxımından nisbətən çox seçilənləri diqqət mərkəzində saxlanmış, yazılı ədəbiyyatdan alınan və üzərində şəxslərin danılmaz təsiri aşkar hiss olunan nümunələr saf-çürük edilmiş, mümkün olduqca seçilib bir kənara qoyulmuşdur. Bir çoxlarında arxaizmlərə və dialekt özəlliklərinə də toxunulmayan həmin atalar sözlərinin əlifba üzrə düzülməsi prinsipi bu nəşrdə əsas götürülmüş, onların mətn kimi daxili məntiqini təşkil edib konseptual özlündə dayanacaq hər hansı təsnifatı isə artıq gələcək araşdırıcıların öhdəsinə buraxılmışdır.

Hörmətli folklorşünas alim prof. İsrəfil Abbaslının tövsiyəsi ilə Mahmud Kaşqarlı “Divan...”-indən (burada 270-dən artıq atalar sözü işlənibdir), “Kitabi-Dədə Qorqud”dan, iki minəcən atalar sözünün toplandığı “Oğuznamə”dən, eləcə də “Əmsali-türkanə”dən seçmə atalar sözləri də kitabın sonuna əlavə olunmuşdur. Belə bir təcrübəyə Azərbaycan pəremilərinin nəşri sahəsində ilk dəfə məhz bu tərtibdə üz tutulmuşdur. Belə ki müasir danışq dilində işlənən atalar sözləri və məsəllərin onların tarixi variantlarıylə qarşılaşdırılması pəremik vahidlərin (qısalmağı və genişləməyinəcən) gərçəkdən də əski savlardan gəldiyi, onların artıq dəyişmiş fikir və görüşlərlə bağlı olanlarından bəzilərinin nə cür işləklidən qaldığı, bir sözlə, dil-nitq

vahidlərinin struktur inkişaf qanunauyğunluğu istiqamətində necə formalaşdığı haqqında müəyyən təsəvvür yaradır. Kitabın əlavələr bölümündə bir çoxu üstə hətta atalar sözünün yükü olan “daşlaşmış” xalq deyimlərindən nümunələrin verilməsi də elə bu məqsədə xidmət göstərir.

Özlüyündə məfkurədən doğan xeyir əməl olduğuna görə xalq yaradıcılığı nümunələrinin, o cümlədən Azərbaycan pəremik vahidlərinin toplanıb yazıya alınması, tərtibi və öyrənilməsində xidmətləri olan hər bir şəxsin adını minnətdarlıqla anmağı bu yerdə özümüzə borc bilir, atalar sözlərinin yorulmaz toplayıcısı Əbülqasım Hüseynzadənin, folklor abidəsi “Oğuznamə”ni elm aləminə tanıtmış olan prof. Samət Əlizadənin işıqlı xatirəsini bir daha dərin ehtiramla yad edirik.

Cəlal Bəydili

A

Abad məclis aşığından bəllidir.

Abadan kənd tüstüsündən bəlli olar.

Abbas Abbasdan, Abbas da kor Abbasdan.

Abbasını bəyənməyən beş şahı çıxardar.

Abdal at mindi, özün bəy sandı.

Abdal düyündən, uşaq oyundan usanmaz.

Abır istəsən çox demə, sağlıq istəsən çox yemə.

Abır harda, çörək orda.

Abır-həya olan yerdə bərəkət də olar.

Abırlı abırından qorxar, abırsız nədən qorxar?!

Ac acı aldı, acdan lələyün törədi.

Ac acı dalayar, tox toxu yalayar.

Ac adam özünü oda vurur.

Ac adamı qurd yeməz.

Ac ayı oynamaz.

Ac deyər doymaram, tox deyər acmaram.

Ac doğrayar, tox yeyər.

Ac donuz darıdan çıxmaz.

Ac elə bilər hamı acdır, tox elə bilər hamı toxdur.

Ac əlinə düşəni yeyər, tox ağzına gələni deyər.

Ac hara, paxaç hara.

Ac it gəlmiş, tox itin yanın yalır.

Ac qarına bir nəfər, nəğmə oxurmu mægər?!

Ac qatıq istəmöz, yuxulu yastıq.

Ac qılınca çapar.

Ac qudurğan olar, çılpaq oynağan.

Ac qurd sürünün ortasına girər.

Ac nə yemöz? Tox nə demöz?

Ac saxla, yalavac saxla, yaxşı saxla.

Ac toyuq yuxusunda darı görər.

Ac – yanından qaç!

Aca doqquz yorğan bürüyüblər,
genə yuxulaya bilməyib.

Aca nə halal, nə haram?!

Acam, quyruq acıyam, bağır-öpkə acı deyiləm.

Acdan ummaq olmaz.

Acı dindirmə, toxu tərətəmə.

Acın andı and olmaz.

Acın gözü çörək təknəsində olar.

Acın imanını olmaz, toxun amanı.

Acın qarnı doyar, gözü doymaz.

Acın qursağında çörək dayanmaz.

Acın zəhləsi sudan gedər.

Acından dəyirməyə baxır,
kibirliyindən şahıd almır.

Acı əcəli gələn söyləşər.

Acılığında eldən yeyər, toxluğunda eldən deyər.

Acılıq adama oyun öyrədər.

Acılıq ayıya darayı oxudar.

Acılıq bir il gedər, minnət min il.

Acılıq sofiliyi pozar.

Acılıq yavanlıq istəməz, yuxu da yastıq.

Acılıqda darı çörəyi halvadan şirin olar.

Acılıqdan kimsə ölməz, ölən toxluqdan ölər.

Acılıqdan quduranı saxlamaq olar,
toxluqdan quduranı saxlamaq olmaz.

Acı danışan şirin söz eşitməz.

Acını dadmayan şirini bilməz.

Acıq gələr üz saralar, acıq gedər üz qaralar.

Acıqla iş görən zərərin çəkər.

Acıqlı başda ağıl olmaz.

Acıqlı dilənçinin torbası boş qalar.

Acıqlı qalxan ziyanlı oturur.

Acıqnan dövlət yola getməz.

Açaram sandığı, tökərəm pambığı.

Açıq qaba it dəyər.

Açılmamış süfrənin bir eybi var, açılmışın min.

Ad adamı bəzəməz, adam adı bəzəyər.

Adı gözəl olanın özü də gözəl olar.

Adımı güvəc qoy, amma ocaq üstə qoyma.

Adımı sənə qoyum, səni yana-yana qoyum.

Adın nədir – Daşdəmir, yumşalısən, yumşalı.

Adam adamdı olmasa da pulu,
eşşək eşşəkdi olmasa da çulu.

Adam adamın şeytanıdı.

Adam adıyla tanınar.

Adam aşını-işini bilməlidir.

Adam ağızından söz, qazan altından köz.

Adam hər düşməndən bir ağıl öyrənər.

Adam min acını udar bir şirinin xətirinə.

Adam olana bir söz yetər.

Adam öz-özünə eliyəni el yığıla eliyə bilməz.

Adam var – adamların naxşıdı,
adam var – eşşək ondan yaxşıdı.

Adam var gözdən qızar, adam var sözdən qızar.

Adam yanıla-yanıla öyrənir.

Adamı dindir, sonra qiymətin ver.

Adamı qılınc öldürməz, tənəli söz öldürər.

Adamı söz, kababı köz yandırar.

Adamı tanıyan qurd yesin.

Adamın adı çıxınca canı çıxsax yaxşıdır.

Adamın axır günü gərək xoş olsun.

Adamın ayağından çəkən çox olar.

Adamın başına nə gəlsə dilindəndir.

Adamın dəlisi daşa güc elər, öküzün dəlisi – başa.

Adamın dinməzindən yaramaz koxa tikdilər.

Adamın düşməni – öz dili.

Adamın öz əli, öz kisəsi.

Adamın üzünə baxarlar, halın xəbər alarlar.

Adət qanun deyil, amma qanun qədər hökmü var.

Adilin qəzəbindən qorxmaq gərək, zalımın sükutundan.

Ağ ağça qara gün üçündü.

Ağ atla cahil ağaya qulluq eləmə.

Ağ divara hansı rəng çəksən tutar.

Ağ evi görəndə qara evi yaddan çıxartma.

Ağ gün adamı ağardar, qara gün qaraldar.

Ağ itin həlləcə zərəri var.

Ağ köpək, qara köpək, ikisi də köpəkdi.

Ağ qoyun, qara qoyun keçid başında bəlli olar.

Ağ qoyunu görənlər içi dolu yağ sanar.

Ağ qoyunun qara quzusu da olur.

Ağ parçaya ləkə tez düşər.

Ağa ağ deyiblər, qaraya qara.

Ağ gördün, qaranı unutdun?!

Ağın adı, qaranın dadı.

Ağa deyir: – sür dərəyə! – sür dərəyə.

Ağa gətirər navala, xanım tökər çuvala.

Ağa ilə xanım savaşdı, arada nökerin canı çıxdı.

Ağalıq verimlədir, igidlik vurunla!

Ağanın malı çıxar, muzdurun canı.

Ağası güclü olan qul ası olar.

Ağaya ağa desən gülməyi gələr,
nökərə nöker desən ağlamağı.

Ağac acı, can şirin.

Ağac bar verdikcə başın aşağı əyər.

Ağac başında qora, bilmədim düşdüm tora.

Ağac böyüdükcə suyu çox aparar.

Ağac dibindən su içər.

Ağac əkənə rəhmət oxunar.

Ağac əyildi – sındı, igid əyildi – öldü.

Ağac gəlməmişkən, vay qabırğalarım.

Ağac kökündən su içər.

Ağac meyvəni dəyəənə qədər böyüdər.

Ağac nazikliyindən sınsa,
adam yoğunluğundan sınar.

Ağac sınında budaq nəyə gərəkdidi?!

Ağac yaş ikən əyilməsə, əyilməz.

Ağac yeyən sıpa bir də xırmana girməz.

Ağac yıxılan günü çatdıyar.

Ağac yıxılında baltalı da gələr, baltasız da.

Ağacı baltalayanda “sapı məndəndir” demiş.

Ağacı kəsərlər, öz səmtinə yıxılar.

Ağacı qurd öz içindən yeyər.

Ağacın qurdu özündən olmasaydı, min yaşardı.

Ağacın yemişin ye, sonra qabığın soyma.

Ağacın yumşağını qurd yeyər.

Ağaclar başın tərpedəndə söyüd deyər:

- mən də, mən də.

Ağçalı adamdan dağlar da qorxar.

Ağıl ağıldan ötgündü.

Ağıl başda ikən, evin avadan.

Ağıl yaşda olmaz, başda olur.

Ağıla gələn başa gələr.

Ağılları bazara çıxardıblar,
hər kəs yenə öz aqlın alıb.

Ağıllı ağıl eləyincə dəli vurdu keçdi.

Ağıllı arvad ara, ağılsız arvad vara qaçar.

Ağıllı arvad kamala, ağılsız arvad camala güvənər.

Ağıllı bildiyin söyləməz, dəli söylədiyini bilməz.

Ağıllı bizi tapmaz, dəli bacadan yağar.

Ağıllı düşmən nadan dostdan yaxşıdır.

Ağıllı düşməndən qorxma, dəli dostdan qorx.

Ağıllı evlənincə dəlinin oğlu olar.

Ağıllı gördüyünü, ağılsız eşitdiyini söylər.

Ağıllı kasıba dəli deyərlər,
dövlətli dəliyə “bəli” deyərlər.

Ağıllı kişi qışın qeydinə yayda qalar.

Ağıllı olan bir dəfə aldanar.

Ağıllınız Xıdır ağa, barmağın saldı bardağa.

Ağıllısı hansıdı, qabaqda gedən dəli.

Ağıllıya qırx gün dəli desən, dəli olur.

Ağıllıyan çəkişmək cahılın halva yeməkdən yaxşıdı.

Ağılsız baş əlindən səfil ayaq nə çəkir.

Ağılsız dostdan ağıllı düşmən yaxşıdır.

Ağılını eşşək ağılına verərsən, çəkər arpa zəmisinə.

Ağır ayaq baş əyər.

Ağır basmayınca yüngül qalxmaz.

Ağır gəldi, yüngül qalxar.

Ağır qazan gec qaynar.

Ağır otur, “ağa” desinlər.

Ağır otur, batman gəl.

Ağır yükün zəhmini qatır bilər.

Ağırlığın yer götürər, ruzusun Allah yetirər.

Ağız açdı, göhər saçdı.

Ağız yandıran aş qasıq tanıyar.

Ağız yeməsə, üz utanmaz.

Ağızdan çıxan başa dəyər.

Ağızdan-ağıza doğru xəbər yoxdu.

Ağzi əyrini boynu ardından tanıyarlər.

Ağzım nə yeyib ki, üzüm nə utana?

Ağzım yaradır, sulaya bilmərəm.

Ağzımı bir aş yandırısın aş ola;
başımı bir daş yarsın ki, daş ola.

Ağzından sifdə çıxardanda gümüş çıxart,
amma heç dinməsən qızıldı.

Ağzuva bax, tikə götür.

Ağladan yanına get, güldürən yanına getmə.

Ağladım başarmadım, güldüm günümü keçirdim.

Ağladırsa fələk, bir gün güldürər.

Ağlama ölü üçün, ağla dəli üçün.

Ağlamaq ilən gözlərim verməsə də, almayacaq.

Ağlamaqla gülmək bacı-qardaşdı.

Ağlamaqla kişi qeyrətsiz olar.

Ağlamayan uşağa süd verməzlər.

Ağlarsa anam ağlar, qalanı yalan ağlar.

Ağlayanda elə ağla əzizi ölmüş kimi,
Güləndə elə gül əzizi gəlmiş kimi.

Ağlayanda imam üçün də ağla, yezid üçün də.

Ağlayanın bir dərdi var, gülənin beş.

Ağlayışın bilməyən ölüsün murdarlayar.

Ağrımayan baş yastıq istəməz.

Ah-vayla çıxar kasıbın canı,
elə deyər: - Allah kərimdir!

Ahıl öküz cütə getməsə, uşaqlar acından qırılar.

Ax, mənim kisəm, minnətsiz yesəm.

Axacaq qan damarda durmaz.

Axar su gedər, qalmaz.

Axar su murdarlıq götürməz.

Axır – axır, çıxar paxır.

Axırın gəlsin, bez köynək!

Axmaq başın cəfasını ayaqlar çəkər.

Axmaq it aya hürər.

Axmaq özünə düşməndi,
özgəyə necə dost olar?!

Axsaq at yüyrək olar.

Axsaq eşşəyin kor nalbəndi olar.

Axsaq qoyuna nə dağ, nə aran?

Axşam axıra, sabah naxıra.

Axşamdan sonra gələn qonağın yeyəcəyi soğandır.

Axşamın xeyrindən sə sabahın şəri.

Axşamın sirrini dan bilər.

Axtaxana böyüdü,
dağda dana böyüdü,
sən niyə böyümədin?!

Axtaran tapar.

Axtarmağınan deyil, rast gəlməyinəndir.

Axund özü elər, özgəyə öyüd verər.

Al almaya daş atan çox olar.

Al qapıda, sat qapıda.

Al ver deyiblər, al vermə deməyiblər.

Alacağım olsun, ala qarğada olsun.

Alan aldanmaz, satan aldanar.

Alacağı bir piltədi, pambığın batmanın soruşur.

Aldığı bir iynədi, dəmirin batmanın yoxlayır.

Aldım qoz, satdım qoz, mənə qaldı çaqqaçıq.

Alıcı quş dimdiyindən bilinər.

Alma arvadın dulunu, dalınca gələr qulunu.

Almaq aldanmaqdı, vermək hünərdir.

Ala it çaqqalın dayısıdır.

Ala it gedər, qara it gələr.

Ala itin balası qara olar,
yanılsa boynu ala olar,
hürəndə anası kimi hürər.

Ala qarğa olmağı bəs deyil, həkimlik də eləyir.

Ala qarğa şux tərlandı bəyənmez.

Ala qayada bostan ura olub, kəliyin dərən yoxdu.

Alça mənim, giləs mənim, tut mənim,
gavalıda da gözüm var.

Alçaq ata hamı minər.

Alçaq dağa qar yağmaz?!

Alçaq yer igidi xor göstərər.

Alçaq yerdə tərəcik özün dağ sanar.

Alçaq uçan ucaya qonar, uca uçan alçaq qonar.

Alçaqda yatma – sel aparar, ucada yatma – yel aparar.

Aləm aləm ilədir, keçəl qız da xalamla.

Aləmə it hürər, bizə Mazandaran çaqqalı.

Aləmə oğruyam, sənə ki doğruyam.

Allafın işi alaf satmaqdı,
istər ata tök, istər eşşəgə.

Allah bir, söz bir.

Allah bir qapını bağlayanda bir qapını açar.

Allah böyüklerin xasiyyətini kəssin.

Allah bu əli o ələ möhtac eləməsin.

Allah buynuzsuz qoçun qisasın
buynuzlu qoçda qoymaz.

Allah dağına baxar qar yağdırar.

Allah demiş: səndən hərəkət, məndən bərəkət.

“Allah” deyən namurad qalmaz.

Allah dərdi çəkənə verir.

Allah dəvəyə qanad versəydi, dam-divarı yıxardı.

Allah əli hamı əldən ucadır.

Allah əsilsizə düşürtməsin.

Allah əyməyəni bəndə əyə bilməz.

Allah haqqı nahaqqa verməz.

Allah ilanın əməlin bilib,
ayağın qarında yaradıb.

Allah istəyən danaya qurd dəyməz.

Allah kasıbdan kəsər, varlıya verər.

Allah kərimdi, quyusu dərindi.

Allah qarğa deyil ki, göz oya.

Allah qonağının öz qisməti var.

Allah min dərd verib, min bir dərman.

Allah möminə hər şeyi bağışlar.

Allah ona qotur versin, dırnaq verməsin.

Allah sağ gözü sol gözə möhtac eyləməsin.

Allah saxlayanı qurd yeməz.

Allah tənbəli sevməz.

Allah var, rəhmi də var.

Allah verəndə bacadan da tökər.

Allah verəndə yox yerdən də verər.

Allah verəndə peyğəmbər də üstünə bir çəngə atar.

Allah verib Pirim koxaya; arvad qısır, qızı boğaz.

Allah verməyəne peyğəmbər neyləsin?!

Allah verməz qara quluna, o da qalar vuruna-vuruna.

Allah vuran ağacın səsi çıxmaz.

Allah yolunda yox, şeytan yolunda çox.

Allaha da özünü pilov yeyən tanıt.

Allaha inanmayana bəndələr də inanmaz.

Allahdan buyruq, ağızıma quyuq.

Allahdan gizlin deyil, bəndədən nə gizlin.

Allahdan qorxmaz, bəndədən utanmaz.

Allahdan nə gəlsə xoşdur.

Allahın bəd nəzərdən xəbəri yoxdur.

Allahın yarası da var, çarası da.

Allahsız yerdə otur, böyüksüz yerdə oturma.

Alma öz ağacından uzaq düşməz.

Almanı at göyə, yerə gəlincə ya qismət.

Alovdan çıxdıq, yalova düşdük.

Alt daşı ağır olar.

Altın həsir, üstün həsir, yat, yetim, tərleyəsən!

Altın görmədiyın qabdan su içmə.

Aman deyənə əl qaldırmazlar.

Ana bala ucundan canını oda yaxar.

Ana kimi yar olmaz – vətən kimi dövlət-var.

Ana uşağa aş gətirər, analıq yaş.

Anadan əziz yenə anadır.

Analı qızın özü böyüyər, anasız qızın sözü.

Analı quzu – xınalı quzu.

Anam doğub, bacıma güc düşüb.

Anam elə çox bilir, kündəni xırda tökür,

Atam elə az bilir, ikisini birdən bükür.

Ananın erköyün oğlu hambal olar.

Ananın səbri tükənməz olur.

Anası çıxan ağacı qızı budaq-budaq gəzər.

Anasına bax qızını al, qırağına bax bezini al.

Anasından ayrı düşən quzunu qurd yeyər.

Anasından qabaq düşən qulunu qurd yeyər.

Anasızın gördüyü iş danlaqsız bitməz.

Andın iki başı olur.

Andına inanıram, xoruzun da quyruğu görünür.

Anladıq - yel dəyirmanı, bəs bunun suyu hanı?

Anlamaza hörmət elərsən, deyər: məndən qorxdu.

Anlayan özü qanar, anlamayana yüz qandır.

Anlayana da can qurban, anlamayana da,
dad yarımçıq əlindən.

Anlayana qul ol, anlamayana ağa da olma.

Anlayana milçək sazdır,
anlamayana zurna da azdır.

Ara sözü ev yıxar.

Arada ala çatı olmasa, qurd qoyunla otlayar.

Aralıq atı, kor fatı.

Aralıq malı arada yeyilər.

Araba aşandan sonra yol göstərən çox olar.

Arabaçı atı gözündən qocalar.

Aranda tutdan oldum, dağda qurutdan.

Aranın dağı sağ olsun, qarlı da olar, qarsız da.

Araz axır, gözün baxır.

Araz, altını da bilirəm, üstünü də.

Araz aşığındandı, Kür topuğundan.

Ardınca padşahın da söylərlər.

Arx həmişə çınqıl gətirməz.

Arxa su gələncən qurbağanın canı çıxar.

Arxa su gəlib, umud var bir də gəlsin.

Arxlar axır çay olur.

Arxadan vuran namərddir.

Arxalı köpək qurd basar.

Arxaliya arxa olma – yamaq sayarlar,
Arxasıza arxa ol – dayaq sayarlar.

Arxanı kürkə öyrətmə.

Arı qəhrin çəkməyən balın qədrini bilməz.

Arı şirəyə dolanar.

Arının tikanın gördüm, balından əl çəkdim.

Arığa batman da yüküdür.

Arıq it öz kəndinin şiridir.

Arif adam tərif istəməz.

Arifə bircə işarə də bəsdir.

Armud özgənin, eşşək kirayə.

Armudun yaxşısını meşədə ayı yeyər.

Arvad malı başa toxmaq kimi dəyər.

Arvad tutan yolun axırı yoxuşa qalxar.

Arvad üzlü kişidən, kişi üzlü arvaddan əlhəzər.

Arvad var ev yığar, arvad var ev yıxar.

Arvadı ahıl gözüylə, atı – cahıl gözüylə.

Arvadı bəd olanın saqqalı tez ağrar.

Arvadın deyingəni kişini tez qocaldar.

Asılsan da, uca budaqdan asıl.

Aslan ağzından şikar alınmaz.

Aslan qocalanda başına çaqqal-çuqqal toplaşar.

Aslan yatışından da bəllidir.

Aslanı da heç yalqız qalmasın.

Aslanın balası aslan olar.

Aslanın böyüyü-kıçiyi olmaz.

Aslanın qorxusu qarıncadan olar.

Aslanın nə erkəyi, nə dişisi?!

Asta çal – usta çal.

Asta qaçan namərddi.

Asta vur – rasta vur.

Astanın işi qalmaz, xəstənin işi qalar.

Astarı üzündən bahadı.

Aş başında qırqovuldu.

Aşdır – bişər, işdir – düşər.

Aşından yəmədim, tüstüsündən kor oldum.

Aşpazdan küsən evinə ac gedər.

Aşpazxanada yeyir, dulusxanada hürür.

Aşağa, aşağı, kor Mahmuddan da aşağı?!

Aşağı, aşağı, qatıqlı aşdan da aşağı?!

Aşığı uduzub, curuna güvənir.

Aşığı yığarlar oynamaq üçün.

Aşığı ağladan gülməz.

Aşığın sözü qurtaranda “yarım, yarım” çağırar.

Aşığınan molların heç olmaz şad arası.

Aşığınkı haydandır, mollarınkı vaydan.

Aşıq gördüyünü çağırar.

Aşıq sözü haqq olar.

Aşıq sözündən doymaz, lələyün gözündən.

Aşıq toya yüyürər, molla vaya.

Aşıq üz görən yerə.

Aşıqə Bağdad uzaq deyil.

At almağa cahıl göndər, qız almağa ahıl.

At almamış noxta davası eləyir.

At almamış töylə tikdir.

At atınan əlləşər, arada eşşəyin qıçı sınar.

At bəslənirkən, qız istənirkən.

At elin, torba əmanət, bizim daha nəyimiz var?

At ələ düşər, meydan ələ düşməz.

At igidin yoldaşı.

At ilə arvad igidin iqbalına.

At ilə yola çıxan eşşəyin vay halına.

At qatır doğub, nəsli pozulub.

At meydanında eşşək anqırmaz.

At mıxını qopardar, bir yerə dəyər, iki özünə.

At minənin tanıyar.

At minənindir, qılınc qurşananın.

At miniş öyrədər, don – yeriş.

At oğurlanandan sonra axur nəyə gərək?

At olanda ot olmur, ot olanda at.

At olmayan yerdə eşşək də atdır.

At öldü, itlərin oldu bayramı.

At ölər – meydan qalar, igid ölər – şan qalar.

At saxlayan atdan yüyrək ola gərək.

At tapıldı, yəhər tapılmadı?

At təpiyinə at dözər.

At yeməyən acı otlar bitməsə yaxşıdır.

At yeriməklə yol alar, insan bilməklə.

At yerinə eşşək bağlama.

Ata baxarlar, başına torba taxarlar.

Ata dost kimi bax, düşmən kimi min.

Ata minəndə özünü, atdan düşəndə atı unutma.

Ata nal çalındığın görəndə
qurbağa ayaqlarını uzatdı.

Atdan düşüb eşşəyə minməzlər.

Atdan qalanı öküzü verərlər.

Atdan yıxılana yorğan-döşək,
eşşəkdən yıxılana qazma, kürək.

Atdan yıxılmayan atlı olmaz.

Atı atası ilə tanıdılar, qatırı anası ilə.

Atı atın yanına bağlarsan,
həmrəng olmaz, həmxasiyyət olar.

Atı cahıl gözünən, qızı ahıl gözünən.

Atı olana nisyə qamçı da verərlər.

Atı satıb eşşək alıb, dumbula-dum, dumbula-dum!

Atın axmağı yorğa olar, itin axmağı tula.

Atın izi itin izinə qarışmaz.

Atın ölümü təki arpadan olsun.

Atına baxan ardına baxmaz.

Atına eşşək demişəm, ya dəvənə köşək?!

Atını bağla dirəyə, sonra Tanrıya tapşır.

Atlı ilə atsız bir deyil.

Atlı ilə piyadanın sövdası tutmaz.

Atlı qonaq itli qonaqdan yaxşıdı.

Atlılar atın çapar, dayçalı deyər mən də varam.

Atnan qatır savaşdı, arada eşşək öldü.

Ata bilgisi ilə adam adam olmaz.

Ata çörəyi – meydan çörəyi,
oğul çörəyi – zindan çörəyi.

Ata doğrayıb, oğul yeyibdir.

Ata malına göz dikən ac qalar.

Ata oğluna bir bağ verdi,
oğul ataya bir salxım qıymadı.

Ata oğlundan ötrü mülkündən keçdi,
oğul atadan ötrü kürkündən keçmədi.

Ata oğul savaşdı, əbləh ona inandı.

Ata olmaq asandı, atalıq eləmək çətin.

Ata olmayan ata qədrini bilməz.

Ata sözün tutmayı biyabana atarlar.

Ata yetirən qız ərhlənər, ana yetirən oğul qızlanar.

Atalar nə əkiblər, oğullar onu biçiblər.

Atalar nə gözəl məsəl demişlər;
dünyanı ümid ilə yemişlər.

Atalar sözü hikmətdir.

Atalar sözü Qurana girməz,
amma Quran yanında gedər.

Atalar sözüənə baxan geri qalmaz.

Atam, atam, mən bu işə matam!

Atam ilə atamı deyincə özüm ilə özünü de.

Atamı öldürmüşəm, goruna and içməyə.

Atan soğan, anan sarımsaq,
sən hardan gəldin belə gülməşəkər?!

Atanı, ananı görməsəydim, özünə xan deyərdim.

Atanın duası, ananın ahı.

Atasın tanımayan Allahın da tanımaz.

Ataş deməknən ağız yanmaz.

Atılan ox geri dönməz.

Atıldı mindi eşşəyə,
bayaq da ayağı yerdəydi, indi də.

Avara itin hörməti olmaz.

Avazın yaxşı gəlir, oxuduğun Quran olsa.

Ay aydın, hesab bəlli.

Ay aydır, onun da üzündə ləkə var.

Ay görmüşün ulduza nə minnəti?!

Ay həmişə bulud altında qalmaz.

Ay işığına it hürər.

Ay mənə olsun, ulduzun gözünə barmağım.

Ay-ulduz göyə yaraşır.

Ayda-ildə bir namaz, onu da şeytan qoymaz.

Ayda-ildə xoş gəldin, gündə-gündə nöş gəldin.

Ayı kim gördü? – Kor Mahmud.

Ayın on beşi qaranlıq olsa da, on beşi aydınlıqdır.

Ay daş atan baxtavar, daşın da bir vaxtı var.

Ay fələk, batmanı eylədin çərək.

Ay gedən it, gəl məni tut.

Ay qaynana, heç gəlin olmamısan?!

Ay özünü bəyənmiş, qoy səni el bəyənsin.

Ayağa düşməyən başa çıxmaz.

Ayağı ilə gələnə ölüm olmaz.

Ayağından yığılan qalxar, dilindən yığılan yox.

Ayağını yorğanına görə uzat.

Ayaqla gələn qonağı atla yola salarlar.

Ayaq-ayaq nərdivana çıxarlar.

Ayaz oldu, bulud oldu, keçən günlər unuduldu.

Ayazda yatmayan eşşək töylənin qədrin bilməz.

Ayı balasına “ağappağım” deyər,
kirpi balasına – “yumşağım”.

Ayı meşədən küsüb, meşənin xəbəri yox.

Ayı nədi, oynamaq nədi?!

Ayının min bir oyunu var – hamısı bir armud üstədir.

Ayıya dayı deyərlər körpünü keçincən.

Ayıb söyləyənin ayıbını söylərlər.

Ayıblı ayıbın bilsə, başına palaz örtər.

Aynanın çatdağı calağ qəbul eləməz.

Aynaya necə baxsan, özünü elə görərsən.

Ayrana getməyə utanmır, sərnici dalında gizlədir.

Ayrana gələn çanağı böyrünə sıxar.

Az idi arıq-uruq, biri də gəldi dabanı cırıq.

Az ilən çoxun oyunu olmaz.

Az olur küsür, çox olur qusur.

Az tamah çox bəla gətirər.

Az vardı ac adam, biri də düşdü bacadan.

Az yeyənin azarı da az olar.

Aza qane olmayan çoxu tapammaz.

Azacıq aşım, ağrılmaz başım.

Azca, hara gedirsən? Çoxca yanına.

Azdan az deyiblər, çoxdan çox.

Azı bilməyən çoxu heç bilməz.

Azan quşun ömrü az olar.

Azğın adam quzğun olar.

Azar batmannan girər, misqalnan çıxar.

Azarla mənimçün, ölüm səninçün.

Azarladım ölmədim, üzöldüm öldüm.

Azarlı tələsər, armud vaxtında yetişər.

Azarlıq olsun, bezarlıq olmasın.

B

Babam mənə kor deyib, gəlib gedəni vur deyib!

Bablı babın tapmasa, günü ah-vaynan keçər.

Bacanaq bacanağı görəndə qaşınma tutar.

Bağ olmayan yerdə böyürtkən özünü bağ çağırar.

Bağ sahibsiz olmaz.

Bağ salan barın yeyər.

Bağ vaxtı bağbanın qulağı ağır eşidər.

Bağa bax üzüm olsun, yeməyə üzün olsun.

Bağa baxarsan bağ olar, baxmazsan dağ olar.

Bağban bağban olsa, neyləyir bağ divarı?!

Bağban tələsər, armud vaxtında yetişər.

Bağbanın könlü olsa, nə gəlib bağda paya?!

Bağda ərik var idi, salam-məlik var idi,

Bağdan ərik qurtardı, salam-məlik qurtardı.

Bağlı bağban yeyər, qoyunu çoban.

Bağlı ver bağbana, yarısın yesə də.

Bağlı bağını qıydı, bağban salxım qıymadı.

Bağa qınından çıxdı, daha qının bəyənmədi.

Bağa özün çəkə bilməz, evin dalına alar.

Bağanı ya öldür, ya dalısı üstə qoy.

Bahalıqda çörəyin əsirgəyən ucuzluqda yalnız qalar.

Baxma deyənə, bax dediyinə.

Baxmaq kirayə istəməz.

Baxmaqla öyrənmək olsa, itdən qəssab olardı.

Bal tutan barmaq yalar.

Bal verən çiçəyi arı tanıyar.

Bal yedin, bəlaya düşdün.

Bal yeyib, bəlasını çəkir.

Balını ye, arısını soruşma.

Bala baldan şirindir.

Bala quşun ağı böyük olar.

Balalı qarğa bal yeməz.

Balalı qarğaya yem yoxdu.

Baldızım – çuvaldızım, hərdən gələr, sancar, gedər.

Balıqı haçan tutsan təzədir.

Balıqı ya öldürdün, ya sudan qırağa qoydun.

Balığın dirisi də suda, ölüsü də.

Balıq balığı udmasa – dəryanı balıq tutar.

Balıq başdan iylənər.

Balıq sudaykən sövda olmaz.

Balıq suya çəkər.

Balıq tutan suyu bulanıq istər.

Balta ağac kəsməzdi, sapı ağac olmasaydı.

Baltada varsa, sapında da var.

Baltanı dibdən vurmazlar.

Baltanı qızıldan elərsən, gedər odunun yanına düşər.

Bar verən ağacı kəsməzlər.

Barlı ağaca daş atarlar.

Barlı ağacın başına dolanarlar.

Barsız ağaca daş atmazlar.

Barıt ilə odun dostluğu olmaz.

Barmağın hansın kəssən, ağrısı birdir.

Barmağının beşini də bal eləyib
ağzına salsan, deyər zəhərləndim.

Barmaq-barmaq oğurlayan qarış-qarış oğurladar.

Basdırdığı ölü özündən qabaq gəldi.

Baş namərd əlindədir; nə kəsər, nə bağışlar.

Baş onun, daş bunun, mənimki görməməkdə.

Baş sağ olsun, papaq tapılar.

Başa dil gətirəni, el gətirə bilməz.

Başa düş, başımı yar.

Başa gələn dildən gəlir.

Başacağıın qaçacağı yer – papaqçı dükanı.

Baş-başa verməyincə, daş yerindən qopmaz.

Başbilənsiz iş olmaz.

Başda oturan bəy olmaz.

Başımı sındır, məzənnəni sındırma.

Başımı yarırsan,
 ətəyimə qoz tökürsən,
 baxan desin qoz yarıb.

Başımı yarmağına görə barı daş olaydı.

Başın keçəl, gözün kor, bəs sənənin haran yaxşı?

Başını itirən tel üçün ağlamaz.

Başını keçəl eləmə; hər keçəlin taleyi bir olmaz.

Başuva daş da salsan uca yerdən sal.

Başladığın işi yarımçıq qoyma.

Başlı başın saxlasın, mən başımdan bezaram.

Başmağımı geyə bilərsən, yerişimi yeriyə bilməzsən.

Başmaq cütləyəndə bilinər.

Başmaq palçıqsız olmaz.

Başmaqçının başmağı olmaz, börkçünün börkü.

Başmaqçının başmağı yırtıq olar.

Bayırda mini ölsün, evimdə biri ölməsin.

Bayırı kaşı-çini, içərisi toyuq hini.

Bayquş xarabalıq sevər.

Bayquş xarabalığı gülüstana dəyişməz.

Bayram sümüyü ilə köpək kökəlməz.

Bayraməlisiz toy olmaz, Qəmbərsiz düyün.

Bazar içində it qulağı kəsməzlər.

Bazar quruldu, hesab duruldu.

Bazarın bazar, qadam sənə, mərdimazar.

Bekarlıqdansa – culfalıq.

Belə matahın var, Cəfərabad (Mazandaran) bazarına apar.

Belə otyeyən idin, nə üçün arıq düşdün?!

Belə şıllaq atan madyan qulun saxlamaz.

Belə yatan öküz yük götürməz.

Beş barmağın beşi də tən deyil.

Bez geyərəm, düz gəzərəm.

Bədcinslik maya istəməz.

Bədəsil əvvəl vəfa göstərər, sonra cəfa.

Bədəsildən əsil olmaz, boyunca qızıl qala.

Bədəsili başa çəkərsən, sürüşər ayağa düşər.

Bədəsilin başmağını cütlərsən, deyər geridə dur.

Bədrəng də bir rəngdir.

Bəhanəçiyə bəhanə əskik olmaz.

Bəhs ilə Həcə gedən yorular yolda qalar.

Bəxşiş var – xalvarla, hesab var – dinarla.

Bəla bəla gətirər.

Bəla gələndə “gəlirəm” deməz.

Bələdan qaçan bəlaya tutular.

Bəlkə sən bostanuvı pozmusan,
mən yemişsiz qalmaqacağam ki...

Bəlkəni əkərsən bitməz.

Bəndə bəndəyə neylər, Xuda gözdən salmasa?!

Bənnasız hörük hörülməz.

Bənzəyə-bənzəyə yaz olar, bənzəyə-bənzəyə qış.

Bərəkət harda var? – Böyükü yerdə.

Bərəkət ondur, onu da düzlük.

Bəslə qarğanı, oysun gözünü.

Bəslə yetimi, yesin ətini.

Bəy dediyin nədir, bəyənmədiyin nə?!

Bəy don geydi, hamı dedi: mübarək olsun.

Yoxsul geydi, hamı dedi: hardan gətirdin?

Bəy ilə bəy savaştı, ortada kasıbın başı yarıldı.

Bəy mənim arxam, mən kimdən qorxam?!

Bəy oğlu gördüm, tamaha düşdüm.

Bəy verən atın dişinə baxmazlar.

Bəylə bostan əkənin tağı çiyində bitər.

Bəylə Haca gedən çöllərdə sərgərdan qalır.

Bəyliyi başarmadın, canın çıxsın belə göz.

Bəyaz ipək hər rəngə boyanar.

Bəzənmirəm ağadan qorxuram, bəzənirəm xanımdan.

Bığdan kəsir, saqqala qoyur.

Bildir gedən bildirçin, hanı sənin bir qılçım?!

Bildir ölüb boz eşşək, bu il gəlin ağlayaq.

Bildir yedim bir incir, indi də qarnım incir.

Bildirçin camalabaddan hara gedər;
dəni yanında, suyu yanında.

Bildirçinin bəyliyi darı sovulanacandır.

Bildiyindən danış, bilmədiyini səni güdaza verər.

Bilən az deyər, bilməyən yüz.

Bilənə bir, bilməyəninə min oxu.

Bilənin də başına dönüm, bilməyənin də,
dad yarımçıq əlindən.

Bilənlə bilməyən tay olmaz.

Bilmədiyini bildiyindən çoxdu.

Bilməmək ayıb deyil, soruşmamaq ayıbdı.

Bilməsən, bir biləndən sor.

Bilsəydim atın öldüyünü,
qulağı dolusu dəriyə satardım.

Bilsəydim, dərdim iki olmazdı.

Biləyi güclü olan birin yıxar, biliyi güclü olan minin.

Bir ac güləyən olar, bir də yalavac.

Bir ac qudurğan olar, bir tox.

Bir ağacda gül də bitər, tikan da.

Bir ağıllı baş min başı saxlar.

Bir almağın bir də verməyi var.

Bir arxa ki su gəlib, güman var yenə gələ.

Bir ata yeddi oğulu dolandırdı,
yeddi oğul bir atanı dolandırmadı.

Bir ayaq sən gəl, iki ayaq mən gəl'im.

Bir barmaq baldan ötrü tuluğun götün yırtmazlar.

Bir biləndən qorx, bir də bilməzdən.

Bir buğda əkməsən, min buğda biçməzsən.

Bir çılpağı yüz cübbəli soya bilməz.

Bir çıraq işığına yüz nəfər oturur.

Bir çıraq ki haqdan yana,
yağı neylər, yağı neylər?!

Bir çörək özün ye, birin də Allah yolunda ver.

Bir çulum var ataram, harda gəldi yataram.

Bir çuval qızıl borcun olsun,
bir çuval buğda borcun olmasın.

Bir dadan peşman, bir dadmayan.

Bir dadanandan qorx, bir qudurandan.

Bir dağ yıxılmasa bir dərə dolmaz.

Bir dana bir naxırı korlar.

Bir daş altda, bir daş üstdə.

Bir daş qopanda daha yerini tutmaz.

Bir daşla divar olmaz.

Bir daşla iki quş vurmaq olmaz.

Bir də gəlin ollam, oturduğumu-durduğumu billəm.

Bir də qatırçının qatırını hürkütmə.

Bir dəfə aldanmışda qəbahət aldananın,
iki dəfə aldanmışda qəbahət aldananın.

Bir dəfə yeməknən qarın doymaz.

Bir dəli quyuya bir daş atdı,
on ağıllı onu çıxara bilmədi.

Bir dəlidən yeddi məhləyə zərər dəyər.

Bir dərddlinin dərmanın o dərdə düşəndən al.

Bir dirhəm min eybi örtər.

Bir doğru ki yalana oxşadı, onu söyləmə.

Bir əldə iki qarpız tutmaq olmaz.

Bir ət ki girdi qazana, oldu yeməli.

Bir gələn bir də gələr, səbr elə.

Bir gördün namərdi, bir də görsən, namərdсэн.

Bir görən yoldaş, iki görən qardaş.

Bir göz iki gözün gördüyün görə bilməz.

Bir gül ilə bahar olmaz.

Bir gün duz yediyin yerə qırx gün salam ver.

Bir günün bəyliyi də bəylikdir.

Bir halalı min haram sayə bilməyibdilər.

Bir həsirdi, bir Məmmədnəsir.

Bir igid qırx ildə meydana gələr.

Bir igid yoxsul ola, ona əl-ayaq gülər.

Bir igidin payı iki igidi ac qoyar.

Bir iş başlamayınca qurtarmaz.

Bir işi bitirməyincə bir işə başlama.

Bir it hürməklə karvan qayıtmaz.

Bir kəndin ki, koxası mürdüş ola,
heç olar ki, orda xeyir iş ola?!

Bir kora bir dəyənək.

Bir köçmək – yüz talanmaq.

Bir küllükdə iki xoruz banlamaz.

Bir qatı nazik, iki qatı yoğun,
qat yarımı hardan tapım?!

Bir qazanda iki kəllə qaynamaz.

Bir qız bir oğlanındı.

Bir qoyundan iki dəri çıxmaz.

Bir qoz üçün daş atılmaz.

Bir qulğuna min qırğına səbəbdir.

Bir mıx bir nalı, bir nal bir atı,
bir at bir igidi, bir igid bir eli saxlar.

Bir müştəriyəcün dükan açılmaz.

Bir naxırın adını bir ala dana batırar.

Bir napakdan qorun, bir də köpəkdən.

Bir pakın duası, bir napakın duası.

Bir olsun, pir olsun.

Bir sözün min bir budağı var.

Bir sözünü beş batman balla yemək olmur.

Bir su ki girdi qaba, oldu içməli.

Bir su ki məni axıdır, mənim üçün dəryadır.

Bir şəhərə getdin gördün hamı kor, sən də – kor.

Bir tabaq kütüm olsa, biri sənə yoxdu.

Bir talada iki axsaq ceyran olmaz.

Bir təpə yığılar, bir dərə dolar.

Bir tikəni bilməyən min tikəni də bilməz.

Bir tikənin qırx il haqqı var.

Bir tikəylə dağ aşmaq olar.

Bir torba dəni var, beş dəyirmanə üyütməyə gedir.

Bir ürəkdə iki sevgi olmaz.

Bir var Koroğlu, bir də var kor kişinin oğlu.

Bir vermə, bir də dilər, yatmağa yer də dilər.

Bir vuran min vur deyəndən yaxşıdır.

Bir vurmaqla ağac yıxılmaz.

Bir yaxşıdan ötrü – ha gəzməsən yüz il göz!

Bir yandan bağlayan bir yandan açar.

Bir yerdə otur ki, durmayasan.

Birə də ho de, minə də ho de!

Birə dəyməz, mini bəyənməz.

Biri acından şalvarın satırdı,
dedilər: nisyə verərsənmi?

Biri itməyincə biri bitməz.

Biri körpü tapmır keçə, biri su tapmır içə.

Biri mənim, biri bəndənin,
birini də nazlı yara göndərim.

Biri minə bağlıdır, mini də birə.

Biri od olanda biri su olsun gərək.

Biri ölməsə, biri dirilməz.

Biri palçığa batıb, biri də yanında yatıb.

Biri vardı gecədən, biri də düşdü bacadan.

Biri yeyər, biri baxar – qiyamət onda qopar.

Birin gör – fikir elə, birin gör – şükür elə.

Birin yandırıb, birin qandırma.

Birindən soruşdular: qatır niyə səsin çıxartmır?

Dedi: atasın yadına salmaq istəmir!

Birini evə qoyan yox idi,

soruşdu: çuxamı hardan asım?

Birlik harada, dirilik orada.

Birlik olmayan yerdə dirilik olmaz.

Birənin qanın aldın – canın aldın.

Bismillah deməklə donuz bostandan çıxmaz.

Bişincən gözləyən düşüncən də gözləyər.

Bitə acıq eləyib köynəyi yandırmazlar.

Bitli əlin qoynuna apardı, ac gümana düşdü.

Bitmiş işdən gül iysi gələr.

Biyara get, bekar qalma.

Biz gəldik gəlini görməyə,

gəlin də gedib təzək dərməyə.

Biz yalvardıq daza, daz da özün qoydu naza.

Bizə çatdı, dəyirman yatdı.

Bizə də bir gün doğar.

Bizə gələn bizə oxşar.

Bizə yetişən keçəlin saçı dabanından oldu.

Boğaz yediğin istəmöz, göz gördüyün istər.

Boğuşan köpəyin yarası əskik olmaz.

Borc alan, salam da var.

Borc almaq başlayan yerdə dostluq pozular.

Borc gülə-gülə gedər, ağlaya-ağlaya gələr.

Borc igidi əridər.

Borc ilə alınan köynək adamı təmiz saxlamaz.

Borc ki oldu yüz, gir içində üz.

Borc su dəyirman dolandırmaz.

Borc verməklə tükənər, yol getməklə.

Borcdan qorxan qapısını gen açmaz.

Borcla alınan eşşək su yolunda ölər.

Borclu borclunun sağlığın istər.

Borclu ölmöz, bənizi saralar.

Borclunun duaçısı alacaqlıdır.

Borcunu verən dövlətlənər.

Bostana dadanan eşşəyin qulağı-quyruğu olmaz.

Bostançının sovqatı kəlik olar.

Boş anbar, boş dağarcıq, ha ölç, ha ölç – doldur!

Boş araba çox səs salar.

Boş çanağı dolu çanağa vurmazlar.

Boş çuval bucaqda qalar.

Boş damardan qan çıxmaz.

Boş durunca düşmanına daş daşı.

Boş eşşək yeyin gedər.

Boş qabını vur, dolu qabımı sındır;
bu zülmü kim götürər.

Boş süfrəyə nə bismillah?!

Boş sünbülün başı yuxarı olar.

Boş torbayla at tutulmaz.

Boş tutan bərk kəsər.

Boyunduruqdan qaçan öküzü kəsərlər.

Boz tula gedir, boynu yoluq tula gəlir.

Böhtana düşən odsuz yanar.

Börkçünün börkü olmaz, kürkçünün kürkü.

Börkü isti-soyuqdan ötrü başa qoymazlar.

Böylə qəm, böylə kədər, böylə gələr, böylə gedər.

Böyük ağacın kölgəsi də böyük olar.

Böyük balıq kiçik balığı yeyər.

Böyük başın böyük də dərdi olur.

Böyük böyüklüyün bilməsə,
kiçik də kiçikliyin bilməz.

Böyük danışanı kiçik götürər.

Böyük loxma çeynə, böyük söz danışma.

Böyük olanın qursağı gen gərək.

Böyük tikə boğaz yırtar.

Böyük tökəni kiçik yığar.

Böyüklərdə zor olar, yalan olmaz.

Böyüksüz evdə xeyir-bərəkət olmaz.

Böyüyün tanımayan qibləsin də tanımaz.

Böyüyün üzünə ağ olanı torpaq götürməz.

Bu ağıl məndə, o dua səndə – səhərəcən yatarıq.

Bu arşına bez verməzlər.

Bu cırım, bu cındırım, mən durum necə sındırım?!

Bu darı o aclığa çatmaz.

Bu daş, bu tərəzi.

Bu dünya dəyirmandı, üyüdər bir gün bizi.

Bu elti elə bilər o elti dünyanı yedi.

Bu evin işığı o evə düşməz.

Bu əlin rənci bu ələ haramdı.

Bu gün mənə isə sabah da sənədir.

Bu gün sən deyirsən, sabah sənə deyərlər.

Bu günün işini sabaha qoyma.

Bu günün sabahı var.

Bu gününən çörək qazan,
onu da Nurcahan yesin,
dindirəndə yalan desin.

Bu – hələ kamilləri, gör nədir cahilləri.

Bu qırğına xan dözməz.

Bu məscidə bu namaz da çoxdur.

Bu necə bostançıdır? Dəymişi qoyar, kalın dərər?!

Bu ölü bu şivənə dəyməz.

Bu şər, bu meydan.

Bu yatış səninəndi, bu duruş məninəndi,
ikimizdən bir gomuş balası törər.

Bugünkü bağır-övkə sabahın yağlı tikəsindən irəlidir.

Bugünkü söz sabahkı sözün körpüsüdür.

Builki sərçə bildirki sərçəyə civ-civ öyrədir.

Bud əti yemir ki, g...ə yaxındı.

Buğda çörəyin yoxsa, şirin dilin olsun.

Buğda olmayan yerdə darını gözə təpərlər.

Buğdadan, arpadan əlim üzüldü,
umudum sənə qaldı, ay darı xırmanı!

Buğdasını sütül yeyən xırmanda ac qalar.

Buxarı əyri oldu neylər, tüstüsü düz çıxsın.

Bulaq başından bulanar.

Bulaq gərək yerindən bulaq ola.

Bulaq öz gözünü kor istəməz.

Bulamac dəliyə qaldı.

Bulaşıklı səhəngdən bulanıq su tökülər.

Burda dilənir, orda zəkat verir.

Burda oturma, his olarsan, orda oturma, pis olarsan.

Burnu fırtıqlı quzu buynuzu burma qoç olar.

Burun-qulaq başın sadağasıdır.

Buz nazik yerindən sınar.

Büdrəməyən yıxılmaz.

Bülbül öz günüçün ağlayır.

Bülbül viranədən ötməz,
bayquş viranədən getməz.

Bülbülün çəkdiyi dil bəlasıdır.

C

Cahıllıqda bəzənmədim, hayıf mənə,
qocalıqda bəzənmişəm, ayıb mənə.

Cahil axırda tula quyruğu xınalar.

Cahil dirilərin ölüsüdür.

Cahil ilə bal yemə, ahıl ilə daş daşı.

Cahildə söz əylənməz.

Camadarın şahlığı hamamçılıqdır.

Came nə qədər böyük olsa, imam yenə bildiyin oxur.

Can candan ayrır.

Can de, can eşit.

Can sağlığı dövlətdir, demə, babam, yoxsulam.

Can sənin, cəhənnəm Tarının.

Can şirin olur.

Can verəndə boz sərçəyə ver, qaranquş gəldi-gedərdi.

Can verməyən canana yetməz.

Can versən qardaşa ver, min il keçə yad olmaz.

Cana gələn mala gəlsin.

Candı çəkər, qandı qaymıyar.

Canı acışan eşşək atdan yeyin gedər.

Canı canan yolunda deyən çox olar, qıyan az.

Canım qurban, yaxşı qonaq! Gəl uçaq bir də qonaq.

Canımı da alsan, gülə-gülə al.

Canında olmayana candar ağacı neyləsin?!

Canını yaxşı saxla qəfil əcəldən.

Cananı sevən canından keçər.

Canavar tək qalanda başına çaqqallar yığışar.

Canavarın üzü ağ olsa, kəndə gündüz gələr.

Cavahir cında içində olar.

Cavahirin qiyməti var,

amma atalar sözünün qiyməti yoxdur.

Cavan baş bir çanax qandı.

Cavanlıqda daş daşı, qocalıqda ye aşı.

Cavanlıqda qocalığa güc saxla.

Ceyran qovan çiçəyə batar, donuz qovan palçığa.

Ceyranın qaçmağın elə gördüm, ətindən zəhləm getdi.

Cəfasın çəkən səfasın görər.

Cəhd çarıq yırtar, iş odur haqqa vara.

Cəhd elə dost qazan, düşmən ocaq başında.

Cəhənnəmə gedən gələr, müştərinin gedəni gəlməz.

Cəhənnəmə gedən yoldaşını çox istər.

Cəngəl də özünü bağ sanar.

Cərgədən qalan keçəl olar.

Cidanı çuvalda gizlətmək olmaz.

Cinə börk tikər, şeytana pəriş.

Cinə dəmir göstərdilər.

Cins cinsə əsər eləməz.

Cins xoruz yumurtada banlayar.

Cins madyan balanı döşündə saxlar.

Comərd deyib maldan elərlər,
igid deyib candan elərlər.

Cuhud qan görüb!

Culfa kəfənsiz ölər.

Cücə ağgünlü olsaydı, toyuq əmcəkli olardı.

Cücə nənəsindən süd görməyib.

Cücəni çalağandan sonra sanarlar.

Cücəni payızda sayarlar.

Cücəyə bəylik verdilər, anasın eşşəyə mindirdi.

Cütcü yağış istər, yolçu quraqlıq.

Cütə gedən öküz gözündən tanınar.

Cüzvi külliyyə tabedi.

Ç

Çağırılan yerə ərinnmə, çağırılmayan yerdə görünmə.

Çağırılmamış qonaq süpürülməmiş yerdə oturur.

Çağırram – eldən ayıb, çağırmanam – it itdi.

Çax-çax edən nalçadır, iş bitirən axçadır.

Çaqqal güləndə toyuq qaqqıldar.

Çaqqal var gödən çıxarır, qurdun adı bədnamdı.

Çaqqalın yuxusuna toyuq gələr.

Çala-çala çalağan olar.

Çalağan göydə dolanar, cücənin ürəyi bulanar.

Çalış ki, dostun olsun, düşməni ocaq başında.

Çamura daş atma, üzünə sıçrar.

Çanaxda balın olsun, Yəməndən arı gələr.

Çapqıncı ol, insafı əldən vermə.

Çarəsiz dərdə Loğman da acizdir.

Çarığını əsirgəməyən patavasın da qoyar üstünə.

Çarvadara yol göstərməzlər.

Çay min olar, çeşmə bir.

Çaya çatmamış çarığını çıxarma.

Çayın daşı, çölün quşu.

Çayır dedi: yeddi il leylək yuvasında qaldım,
yerə düşüb genə atamın vətənin itirmədim.

Çəkmə, çəkə bilməzsən, bərkdir fələyin yayı!

Çəkmə, çəkmə bu dərdi, çəkən bilər bu dərdi.

Çəkmə namərd minnətin, get qürbətdə dolan göz.

Çəltik xatirinə suluf lar da su içir.

Çəngi ölüsü dəf-dumbulla basdırılar.

Çənginin qazandığı ənliyə, kirşana gedər.

Çərçi başındakını da satar.

Çərçi kisəsindəkini satar.

Çərçi qızı mıncığa aşiq olar.

Çərçinin andı eşşəyinə qənim olar.

Çəkişməsən bərkişməzsən.

Çıxan ay doğuşundan bəllidi.

Çıxan can geri dönməz.

Çıxan qan damarda qalmaz.

Çıxan qız çiğdan baxar.

Çıxmayan cana umud çoxdur.

Çınqı balacadı, odu böyük.

Çıraq keçənə yaxın çox işıq verər.

Çıraq öz dibinə işıq salmaz.

Çibin qana yığılar.

Çirkaba daş atma, üstünə sıçrar.

Çirki çirk aparar, hayıf oynaş paltarı.

Çirkin bəzənincə toy keçər.

Çirkin üzün gizlədər, göyçək budaqlar gəzər.

Çirkinim, gözlə, gedim gözəl axtarım,
tapmadım gözəlimsən ki, gözəlim.

Çirkinliyin Allahdan, üz yumamağın nədən?!

Çiy ətdən nənə də bezardır, bala da.

Çiy süd əməndən eyilik gözləmə.

Çiyənən saqqız çürür.

Çoban çox olanda qoyunu qurd yeyər.

Çoban köpəyi kimi nə yeyər, nə yedirdər.

Çobanı özündən olanın qoyunu dişi doğar.

Çobanın könlü olsa, təkədən pendir tutar.

Çobanın yağı çox olanda çarığına sürtər.

Çox aş ya qarın ağrıdar, ya baş.

Çox aşna tutan aşnasız qalar.

Çox bilən çox çəkər.

Çox bilən quş dimdiyindən tələyə düşər.

Çox bilib az danışmaq igidin ləngəridir.

Çox çalışan çarıq yırtar, iş odu haqqa vara.

Çox danışan çox yanılar.

Çox danışmaq Qurana yaraşar.

Çox doğru var, yalan ondan yaxşıdı.

Çox görəni çox istər, az görənin yadına da düşməz.

Çox gülən çox da ağlar.

Çox hürən it tutmaz.

Çox istəyən azdan da olur.

Çox kötöklər üstündə çox şivlər doğranıb.

Çox qoyundan çox quzu olar.

Çox mal haramsız olmaz, çox söz yalansız.

Çox öyünmə, tat qızı, pendirindən qıl çıxır.

Çox yaşayan çox bilməz, çox yer gəzən çox bilər.

Çox yemək adamı az yeməkdən də qoyar.

Çoxluğa daş atılmaz.

Çolaq kuru görəndə öz halına şükr elər.

Çor deyənə can desən, Yarəb, nəyin əksilər?

Çöl iti gəldi, öy itini qovdu.

Çölün aləmi yandırır, için özünü.

Çölmək dığırlanar, qapağın tapar.

Çölməkdə ət qurtardı, çuğundur baş qaldırdı.

Çölməyə verə-verə çıxar qazan bahası.

Çömçə aşdan isti oldu.

Çömçə quyruğuna yapışan yağlı yerindən yeyər.

Çömçə tutan sənə sarıdır.

Çömçənin qədri aş daşanda bilinər.

Çömçəynən içdin doymadın,
yalamaqnan doyacaqsan?

Çöməlməmiş hürə bilmir.

Çörək açanı qılınc açmaz.

Çörək basan ayağa düşər.

Çörəyi at dəryaya, balıq bilməz, Xalıq bilər.

Çörəyi çörəkçiyə, bir çörək də üstəlik.

Çörəyi dizində olandan uzaq.

Çörəyi torpaqdan al, özgənin ağzından yox.

Çörəyin tək yeyən yükün özü çəkər.

Çör-çöplə yanan ocağın istisi olmaz.

Çubuğu vaxtkən əyməsən, böyüyəndə əyilməz.

Çuvala girməyən canım dağarcığa girib.

Çuvalar doldu, dağarcıqlar dolmaz.

Çürüğün zora nə tabı?!

Çürük qoza qabığı neyləsin?!

Çürük paxlanın kor alıcısı olur.

Çürük taxta mıx götürməz.

Çürüntü aşı qarın doyurmaz.

D

Dabbaq sevdiyi dərini yerdən yerə vurar.

Dadanan dayanmaz.

Dadanandansan, qudurandan?

Dadananla quduranı saxlamaq olmaz.

Dadanıbsan dolmaya, o da ola, olmaya.

Dadımlıqdır, doyumluq deyil.

Dadlı söz – can arzusu, dadsız söz – baş ağrısı.

Dadmamısan qaz ətini, nə bilirsən ləzzətini?

Dadsız aşa duz neyləsin, ağılsız başa söz neyləsin.

Dağ ağrı çəkdi, nə doğdu? – siçan.

Dağ başına qış gələr, iyid başına iş.

Dağ başında xırman qurma, sovurarsan, yel aparar.

Dağ başından duman əskik olmaz.

Dağ dağa qovuşmaz, adam adama qovuşar.

Dağ iti gəldi, bağ itin qovaladı.

Dağ quşu dağa yaraşar, bağ quşu – bağa!

Dağ ola, duman ola, qırmızı tuman ola,
mən olmayım, sən olasan.

Dağa desən oğrudur, başını əyər.

Dağına baxar qar verər, bağına baxar bar verər.

Dağlar qarıynan, torpaq variynan.

Dağlar nə qədər uca ola, üstündən yollar aşar.

Dağarcıq çörəyinən dolanan dövlət başına ip salmaz.

Dağarcıq çuvaldan böyük oldu?!

Daldan atan topuqdan vurur.

Dama-dama göl olar, dada-dada heç.

Damar-damar, daşı dələr.

Damcı inadıyla daş dələr.

Damara baxarlar, qan alarlar.

Damazlığını yeyən tamarzı qalar.

Dan yerindən çıxan gün dəysin oynasıma,
bulud altından çıxan gün dəysin ərimə.

Dana böyüyər, amma çulu böyüməz.

Dana oynar, mıxını bərkidər.

Danışana dil vermir, yeriyənə yol.

Danışıklı söz dağlar aşar.

Danışmaq dananı qurda verər.

Danışmaq qızıl olsa, danışmamaq gümüşdür.

Darayı, səni geyər hər ayı!

Darğa əmim, daha nə qəmim!

Darıya girən donuz payanı özünə qəbul eylər.

Daş atan bəlli, baş tutan bəlli.

Daş daşa, dırnaq daşa, siz savaşa, biz tamaşa.

Daş daşa söykənər – divar olar.

Daş düşdüyü yerdə ağır olar.

Daş qayaya rast gəlib.

Daşa mıxı çaxanda biri mıxa, üçü özünə dəyər.

Daşın böyüyü dostdan (yaxından) gəlir.

Daşürəkli düşmənin bağrın yarar yumşaqılıq.

Dava darlıqdan çıxar.

Dava ilə yas qarımaz.

Davaçın xan olsa Allah dadına yetsin.

Davada ağac ortadakına dəyər.

Davada halva paylamazlar.

Davalı söz baş yarar, doğru söz daş.

Davalı yerdə ot bitməz.

Davanın çeşnisi cidaldı.

Davasını bilməyəne şahid olma.

Dayanan su tez iyiyər.

Dayçanı bir vurarsan, iki sıçrar.

Dayı görməyib, elə bilir Şahqulu da bir dayıdır.

Dazın saznan yatdığı, sazın da təpik atdığı.

Dedi xacəyəm, dedi neçə oğlun var.

Dedik bir ağız ağla, demədik elləri başımıza yığ.

Dedilər: Əzrayıl uşaq paylayır.

Dedi: - Özününkü özünün olsun,
mənimkinə dəyməsin.

Dedilər: Molla, aş aparırlar. Dedi: - mənə nə.

Dedilər: - Sizə aparırlar. Dedi: - sənə nə!

Dedim bir ağız ağla, demədim elləri güldür bizə.

Dediyindən dönsən, el dönər səndən,
dediyini tutsan, el tutar səndən.

Demədiyın sözün ağasısan, dediyin sözün qulu.

Deməsən eşitməzsən.

Deyəcəyini fikir elə, sonra söylə.

Deyən Xalx döyül, dedirən Xalıxdı.

Deyirəm – eldən ayıb, demənəm – yandı canım.

Deşikli muncuq yerdə qalmaz.

Dəbbədən yağ çıxar.

Dədələrin özü ölsə də, sözü ölməyib.

Dədəm bicdi, kündəni sayır,
ciyim bicdi, kündədən kəsir.

Dədəm öldü ya vəlvələdən, ya zəlzələdən.

Dədəsi öldü, dedi: vaxtı çatıbdı,
dəvəsi öldü, dedi: belim sındı.

Dədəsindən nə gül dərdim,
balasından gülab çəkim?

Dədəsini görməyən şahlıq iddia eylər.

Dəli dəlidən xoşlanar, molla ölüdən.

Dəli dəlini görəndə çomağın belinə qısar.

Dəli dəliyə qoşular, dəyənək göyden yağar.

Dəli dostun olunca ağıllı düşmənin olsun.

Dəli dövrən sürür, ağıllı vaxt gözlər.

Dəli ilə dövlətli – ikisi də bildiyin elər.

Dəli inək balasını çığnayar.

Dəli qız bir naxış bilər.

Dəli qız dayısından yaşınar.

Dəli qız deyər: anasız olaydım,
bədəsil gəlin deyər: qaynanasız.

Dəli öküz gücün bilməz.

Dəli utanmaz, yiyəsi utanar.

Dəlicə qızdan dəlicə gəlin olar.

Dəlidən doğru xəbər.

Dəlilər dünyanı yedi, ağıllı indi cüt qoşur.

Dəlini apardılar toya, dedi:
bura bizim evdən yaxşıdı!

Dəlinin başında qoz ağacı bitməz.

Dəlinin nə toyu olsun, nə yası.

Dəlinin yadına daş salma.

Dəliyə daş atma, öz başın yarılar.

Dəliyə gündə bayramdır.

Dəliyə yel ver, əlinə bel ver.

Dəliyə yüz öyrət, bildiyin elər.

Dəlləkliyi bizim başımızda öyrənir.

Dəm eniş olar, dəm yoxuş.

Dəm söhbət – dəm ixtilat.

Dəmir döyülə-döyülə polad olur.

Dəmir qapının taxta qapıya işi düşər.

Dəmiri isti-isti döyərlər.

Dəmiri kürədən dəmir çıxardar.

Dəmiri nəm çürüdər, igidi qəm.

Dəmirsiniz, missiniz, hamınız bir cinssiniz.

Dəmli hara gedər? – Dəm ardınca.

- Qəmli hara gedər? Qəm ardınca.

Dəmyənin bir Allahı var, sulunun iki.

Dəni ellərdən, suyu göllərdən.

Dəni məndən yeyir, başqa yerdə yumurtlayır.

Dərd adama selnən girər, misqalnan çıxar.

Dərd adamı dingildədər.

Dərd ağladar, eşq söylədər.

Dərd bir olsa ağlamağa nə var.

Dərd çəkənə görədir.

Dərd dərd üstündən gələr.

Dərd dərdə bənzəməz.

Dərd gedər, yeri boş qalmaz.

Dərd getməz, dəyişər.

Dərd var – gələr keçər, dərd var – dələr keçər.

Dərd verən dərmanın da verər.

Dərdi çəkən bilər.

Dərdi dağa verdilər, götürmədi,
ancaq insan götürdü.

Dərdin qoy dərdim üstə, onu da mən çəkərəm.

Dərdini dərd bilənə söylə.

Dərdini gizlədən dərmanın tapmaz.

Dərdli deyingən olar.

Dərdli söylədiyən dəli söyləməz.

Dərdlini dindirmə, özü dillənər.

Dərə yiyəsiz olanda tülkü bəylik elər.

Dərgahın qapısı açıq olanda
köpəyin yuxusu gələr.

Dərin çay səssiz axar.

Dərin su bulanmaz.

Dərmana inanma, dərmansız da qalma.

Dərviş yabısı hər evin yolunu tanıyar.

Dərvişin fikri nə isə, zikri də odur.

Dərvişlikdən xəbəri yox,
gecə-gündüz təkyə axtarır.

Dəryaya bir daş at, ya bir qaya sal.

Dərzin az oldu, xırmamı böyük aç.

Dərzi öz yırtığını yamamaz.

Dərzi yaxası cırıq olar, başmaqçı ayağı yalın.

Dərziyə köç dedilər, iynəsini sancdı yaxasına.

Dəvə ağır gedər, çox gedər.

Dəvə bir xəyal elər, sarvan iki.

Dəvə böyük – ot yeyər, şahin kiçik – ət yeyər.

Dəvə bu boynan həlbət uşaq imiş?

Dəvə buynuz axtarırdı, qulaqdan da oldu.

Dəvə dedi: “Hamamdan qalırım”.

Dedilər: “Görünür qıçından-paçandan”.

Dəvə durdu, dam uçuldu.

Dəvə gördünmü? Qığını da görmədim.

Dəvə gözün yumar girər pambığa,
Deyər: məni heç kim görmür.

Dəvə Məkkəyə getməklə hacı olmaz.

Dəvə nə qədər ölü ola, dərisi bir eşşəyə yüküdür.

Dəvə nə qədər uzağa getsə, qatarını gözlər.

Dəvə oynayan günü qar yağar.

Dəvə öldü, eşşəyə zülüm oldu.

Dəvə ölsə, dərisi bir yükdür,
toyuq ölsə, dərisi bir çəngə tüküdür.

Dəvə öz ayrısın bilməz.

Dəvə tanımasa, ovsarı tanıyar.

Dəvə yaxını otlayıb uzağı gözlər.

Dəvəcə boyun olunca düyməcə ağlın olsun.

Dəvəçiyə dost olanın darvazası gen gərək.

Dəvədən bir tük qoparsan, yenə qənimətdi.

Dəvədən böyük fil də var.

Dəvədən soruşdular:

boynun niyə ayrıdı,
dedi: haram düzdü?

Dəvəni andılar – ya suya, ya oduna!

Dəvəni dağdan uçurdan bir çəngə otdur.

Dəvəni eşşəyin quyruğuna bağlama.

Dəvənin dizini bağla, sonra Allaha tapsır.

Dəvənin nəyi düzdü ki, boynu da düz olsun.

Dəvənin yemədiyi ot ya başını ağrıdır, ya qılıcı.

Dəvəyə dedilər: enişi sevirsen, yoxuşu?

Dedi: lənət hər üçünə.

Dəvəyə qanqal lazım olsa,

boynunu yüz yerdən uzadar.

Dəvəyə şüşəki nə eyləsin?!

Dəvəquşuna dedilər: qaç, dedi: quşam,

dedilər: uç, dedi: dəvəyəm.

Dəvətsiz gələn döşəksiz oturur.

Dəyənək dəlinin, süpürgə gəlinin.

Dəyirman öz işin işdər, çax-çax baş ağrıdır.

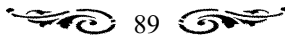
Dəyirman gedəndən sonra ulaq verən çox olar.

Dəyirman su hardan axdığıın öyrən.

Dəyirmançı qızını ərə verdi, arvadını da üstəlik.

Dəyirmançıdan acıq eləyən çuvalın boş aparar.

Dəyirmançının şahidi kömbəçi olar.

Dəyirməndə dənin yox, şahad üstə başını niyə yarırsan!

Dəyirmanın yaraşığı torba-çuvaldı.

Dəymə mənə, dəyməyim sənə.

Dığ-dığ qardaşı qardaşdan ayırır.

Dımbılı ələk, dımbılı sac, əlim xəmir, qarnım ac!

Dil adamı bəyan elər.

Dil həmişə ağrıyan dişin üstə gələr.

Dil ki var, ətdəndi; hara döndərsən dönər.

Dil sümüksüzdü, amma sümüyü sındırır.

Dil var bal – gətirər, dil var – bəla gətirər.

Dil yanılar, doğrusun deyər.

Dil yarası – il yarası.

Dildən gələn əldən gəlsə, hər fuğara padşah olar.

Dildir – nə qoruğu var, nə qaytanı.

Dili bal, işi bəla.

Dili dost, qəlbi qara, mən belə dostu neylim?

Dilim-dilim olasan, dilim.

Dilin zəkati xeyir söyləməkdi.

Dilini saxlayan başını saxlar.

Dilənçi bir olsa, balnan bəslərlər.

Dilənçi bir olsa, dirilməyə nə var.

Dilənçi salam almaz.

Dilənçinin torbası dolmaz.

Dilənçinin üzü qara olur, torbası dolu.

Dini dinara satan molla
dindən də olar, dinardan da.

Dinsizin ağzını imansız yumar.

Dinmə, səni udaram.

Dirini öldürmək olar, ölünü diriltmək olmaz.

Diş qurdalamaqla qarın doymaz.

Diş nə qədər şirin ola,
ağrıtanda çıxardıb tullayırlar.

Diş verən dişlik də verər.

Diş yox ikən dodaq vardı.

Dişdən artmaz, işdən artar.

Dişi düşmüş boz öküz qoşulub cöngələrə.

Dişnən, dırnaqnan yığıb ağıznan yemək gərəkdi.

Dışsız ağız – daşsız dəyirman.

Divanxana qapısı girəndə
darvaza olar, çıxanda iynə gözü.

Divarı nəm yıxar, insanı qəm.

Divarın dalısı da qürbətdir.

Divarın əyrisi özülündən başlar.

Diz ağrısının can çəkər.

Doğru büdrər, amma yıxılmaz.

Doğru deyənin başı keçəl olar.

Doğru elə bilər hamı doğrudur,
oğru elə bilər hamı oğrudur.

Doğru ol, asan yol ilə get.

Doğru söz acı olar.

Doğru söz kin duruldar.

Doğru sözə nə and?

Doğru yolda yıxılan tez qalxar.

Doğru yolla gedən yorulmaz.

Doğruluqla dost qapısının dolan gəl, öz evindir.

Doğruya zaval yoxdur, çəkəsən hər divana.

Doqquz döşəkli baba axırı quru yerdə can verər.

Doqquzunda nə isə doxsanında da odur.

Dolaşan (gəzən) qurd ac qalmaz.

Dolunu yeyib boşa təpik atmazlar.

Don kimindi – geyənin, at kimindi – minənin.

Donuz xort-xortunu böyüyündən öyrənər.

Dost başa baxar, düşmən ayağa.

Dost daşı bərk incidər.

Dost dosta tən gərək, tən olmasa gen gərək.

Dost dostun sağlığın istər.

Dost gəlişi bayram olar.

Dost ilə ye iç, alış-veriş eyləmə.

Dost ilə bazar dostluğu pozar.

Dost məni ansın bir çürük qozla.

Dost məni yad eylesin bir güleyşə nar ilə.

Dost min isə azdır, düşmən bir isə çoxdur.

Dost olan eyib görməz.

Dost sirtin dost bilər.

Dost var ağıla-başa gələr, dost var yağlı aşa gələr.

Dost yaman gündə tanınar.

Dost yolunda boran olar, qar olar.

Dosta borc pul vermə, hər ikisi əldən gedər.

Dostluq üç almadır:

gah ikisi səndə biri məndə,
gah ikisi məndə biri səndə.

Dostluqla tutub düşmənlə yıxma.

Dostu çox olanın gücü çox olar.

Dostu qurd olanın el-obası yurd olar.

Dostun sirtin dost bilər.

Dostun atdığı daş baş yarmaz.

Dostunu ağladan özü gülməz.

Dostunu mənə de, deyim sən kimsən.

Doşab almışam, bal çıxıb.

Dovşana qaç deyir, tazıya tut.

Dovşanın gümanı ayaqlarına gələr.

Doymacı xatın yeyər, yumruğu yetim.

Dövlət can odudur.

Dövlətdə – dəvə, övladda – nəvə.

Dövlətli kasıb olsa, qırx il iyi getməz.

Dövlətli yanın qaşığında kasıb elə bilər ona pul verir.

Dövlətlinin əlin bıçaq kəsər, kasıb köynəyin parçalar.

Dövranı sürən sürsün, hər kəsin macalı var.

Döyən, söyən ərim yox, yel aparən yunum var.

Döymə kimsənin qarısın, döyməsinlər qarını.

Dul arvad gecə yarısı peşman olar.

Dul arvad yetim saxlar, naxırçıya minnət qoyar.

Dul arvadı qız adına almazlar.

Dul arvadın boğçası qoltuğunda olar.

Dul arvadın divarı alçaq olar.

Dumbul görər oynar, mehrab görər ağlar.

Duymuş eşşəyi basmaq olmaz.

Duz-çörək – düz çörək.

Duzu yeyib duzlağı batırma.

Dünən ölənı dünən basdırdılar.

Dünya bala dönsə, ala qarğa öz yeməyin bilər.

Dünya mənim deyənin dünən gəldik yasından.

Dünya nərdivandır; biri çıxar, biri düşər.

Dünya varına güvənilməz.

Dünya yalan dünyadı.

Dünyada bir pislilik qalar, bir yaxşılıq.

Dünyada hər an mərdə arxalan.

Dünyanı qismətnən yeyəllər.

Dünyanın işin hər cür tutarsan, öylə gedər.

Dünyanın malı dünyada qalacaq.

Dünyanı gör-götürdür.

Düşə bilməyəcəyin yerə çıxma.

Düşmən çox olanda qaçmaq da mərdlikdir.

Düşmən düşməndi, nə yaxşısı, nə yamanı?!

Düşmən ocax başında.

Düşmən səni daşınan, sən düşməni aşınan.

Düşmən yaxandan tutanda it ətəyindən tutar.

Düşmən zəif olsa da, ehtiyatı əldən buraxma.

Düşməne də qapında dost kimi bax.

Düşmənə quyu qazınca dostu ev tikərsən.

Düşməni dost elə, dostu düşmən eləmə.

Düşmənin gəlişi də tələdir, gülüşü də.

Düz söz daşdan keçər.

Düz sözə boynum qıldan nazıkdir.

Düz yerdə yeriyyə bilməz, yoxuşda şıllaq atar.

Düz yol gedən yorulmaz.

Düzəlibdi hər yarağım, qalıbdı saqqal darağım.

E

Ehtiyac adamı oğru eləyər.

Ehtiyat igidin yaraşığıdır.

Ehtiyatlı oğulun anası ağlamaz.

El ağzı – çuval ağzı.

El ağzı faldır.

El ağzı ilə quş tutulmaz.

El ağzında bir sözün yüz rəngi var.

El atan daş uzağa gedər.

El atan daşa güc düşmöz.

El atan daşı qalxızmaq olmaz.

El bir olsa, dağ oynadar yerindən.

El çalan zurnanın səsi uzaqdan gələr.

El dediyi mübarək olar.

El dəlisin çölə atmaz.

El el üstə sığışar, ev ev üstə sığışmaz.

El eybin sənə söyləyən

sənin də eybini elə söylər.

El gözü aydın görər.

El gözü tərəzidir.

El gözündən düşən boy atmaz.

El gücü – sel gücü.

El hümmətlə, quş qanadla!

El igidiylə tanınar.

El içində – öl içində.

El ilə gələn qara gün toy-bayramdır.

El keçdiyi körpüdən sən də keç.

El köçər, adət köçmöz.

El qalxdı, sən də qalx.

El qarğıyan ağac bar verməz.

El malına göz dikən gözdən olar.

El oğlu yumurtaya qulp qoyar.

El öz dəlisini yaxşı tanıyar.

El sevməyən ağacı quruyar.

El sözünə uyan qarısını tez boşar.

El tikəni aləm yıxa bilməz.

El üçün ağlayan iki gözündən olar.

El üfürdü, sel köpürdü.

El üzünə namaz qılanın arxası Allahadı.

El yandıran şamı söndürmək olmaz.

El yığılsa, zərbi kərən sındırar.

El yıxanı heç kəs tikə bilməz.

El yumruğun görməyən
öz yumruğun batman sanar.

Elin ağzına baxan ac qalar.

Elin dilindən qurtarmaq olmaz.

Elin səsi – haqq səsidir.

Elin sözü əvvəl-axır düz olur.

Elinən gələn qara gün toy-bayramdı.

Elini hürküt, axsağınnan yapış.

Ellər bizə, biz ellərə.

Ellər köçər, dağlar qalar.

Ellərə gülən canım, indi olub el gülüncü.

Elə kor deyən özü badam gözlüdür?!

Elçi çox olar, qismət bir.

Elçisi Gülüm olanın başına külüm olar.

Elçiyə zaval yoxdur.

Elə çalmağın belə də oynamağı olar.

Elə don geymək gərək ki, yamağı evdə tapıla.

Elə elə ki, şorçu bir də bazara gəlsin.

Elə eləmə ki, körpü qala çayın o tayında.

Elə gül ki, biz də gülək.

Elə yeməyin belə də qusmağı var.

Elə keçəl deyil ki, qartmağı yerə düşə.

Elə köç, köçünə dana-buzov qatışmasın.

Elə musurman oldun ki,
atovun xaçın da unuttun.

Elə zılxın belə qazanı olar.

Elmlı qızıya şahid lazım deyil.

Enişdən yenə də yoxuş yaxşıdır.

Erkək atın yəhəri yırtıq olar.

Erkək eşşək, yanı qoduqlu?!

Erkək quşun yuvası olmaz.

Ermənidən bəy olmaz.

Erməninin qocalanı köpəyə,
müsəlmanın qocalanı ipəyə dönər.

Ertəyə qalan bələdan qorxma.

Eşidibdi parağı qıraxlar,
bilmir harasın qıraxlar.

Eşqin tərs-avandı olmaz.

Eşşək aldım, qatır çıxdı.

Eşşək anqıranda itin başı ağrılar.

Eşşək batdağa bir dəfə batar.

Eşşək eşşəyə uzunqulaq deyər.

Eşşək eşşəyi bərc qaşır.

Eşşək hələ o eşşəkdi, palanı dəyişsə də.

Eşşək qazanar, at yeyər.

Eşşək qocalmaqla töyləbaşı olmaz.

Eşşək nə bilir ki, zəfəran nədir?

Eşşək olasan, çulun məxmər?!

Eşşək olasan, tükün bu narınlığında!

Eşşək tozda ağnayanda həvəsi gələr.

Eşşək üstə qəmə bağlayana gülərlər.

Eşşəkdən adınalıq umur.

Eşşəkdən soruşublar: niyə bərk qaçırsan?
Deyib: bizdəyəndən soruş.

Eşşəklə getdilər, qatırla döndülər.

Eşşəyə anqırdığı xoş gələr.

Eşşəyə dedilər: mərifətini göstər, yıxıldı ağnadı.

Eşşəyə gücü çatmaz, palanı çırpır.

Eşşəyə qantarğa keçirməknən at olmaz.

Eşşəyə qızıl çatmaqla qiyməti artmaz.

Eşşəyə minmək bir ayıb,
eşşəkdən düşmək iki ayıb.

Eşşəyi minərlər ata çatınca.

Eşşəyi yüklədikcə tünd gedər.

Eşşəyim bozdur, dəyirmanaya getməyir.

Eşşəyim, ölmə, yaz gələr yonca bitər.

Eşşəyin anqırtısı özünə xoş gələr.

Eşşəyin arpası artıq düşəndə yiyəsinə şıllaq atar.

Eşşəyin canı yananda atdan yeyin qaçar.

Eşşəyin yükü yüngül olanda oynamağı gələr.

Ev alma, qonşu al.

Ev ayrıları acı olur.

Ev bizim, sirr bizim.

Ev böyüksüz olmaz.

Ev danasından öküz olmaz.

Ev kimindir? Oturanın!

Söz kimindir? – Götürənin.

Ev oğrusunu tutmaq olmaz.

Ev sözsüz olmaz, dəyirman tozsuz.

Ev təzə, divar təzə, ələyim, səni hara asım?

Ev yıxanın evi yıxılar.

Evdəki hesab bazarda çıxmaz.

Ev-əşiyin istəməyən el-obasını sevməz.

Evin küçüyü ol, kiçiyi olma.

Evin yaraşığı uşaqdır, süfrənin yaraşığı – qonaq.

Evində yatıb, yuxuda həzrət Süleymanı görür.

Evində yox darı, keçər oturar hamıdan yuxarı.

Evlinin bir evi var, evsizin min.

Eybi kim deyər – eybəcər.

Eyibli eybin bilsə, başına palaz örtər.

Eyibsiz dost axtaran dostsuz qalar.

Eyməçiyə doşab göstərməzlər.

Ə

Əbəci də yük boşaldar, dəvəci də...

Əbləh ilə yüyürən yolda qalar.

Əbləh odur dünya üçün qəm yeyə.

Əcəl gəldi, baş ağrısı bahana.

Ədəbi kimdən öyrəndin? – Ədəbsizdən.

Əfci arvadı kefdə olar.

Əfci kişinin arvadı qatıq kimi üyüşər.

Əgər varındı, aləm yarındı,

əgər yoxundu – elnən aran toxundu.

Əqrəb etməz əqrəbaya əqrəbanın etdiyini.

Əkdiyini noxud, biçdiyini noxud, bazara çıxıb ləbləbi.

Əkən biçər, əkməyən nə biçər?!

Əkən biçər, qonan köçər.

Əkəndə əkməyən xırmanda ağlar.

Əkəndə yox, biçəndə yox, yeyəndə orta qardaş.

Əkiblər yemişik, əkirik yeyərlər!

Əkinçi ol, biçinçi olma.

Əkinçi yağış istər, yolçu quraqlıq.

Əqli kəm canana bax, küsübdür mən dəlidən.

Əl ağızdan çox görüb.

Əl beş barmaqdı, hərəsi bir boyda.

Əl əldən hökm elər.

Əl əli yuyar, əl də üzü.

Əl məndən, ətək səndən.

Əl mərd olar, göz namərd.

Əl uzadılan yerə ayaq uzadılmaz.

Əl üstə çox əllər var.

Əldən gedən ələ gəlməz.

Əldən qalan əlli gün qalar.

Əli boşa “ağa uyur” deyərlər,
əli doluya “ağa buyur” deyərlər.

Əli kösöylü sən, otu yanan mən!

Əli yanan ağzına təpər.

Əliaçığa Allah özü yetirər.

Əliəyri hey düzlükdən danışar.

Əlim çatmayan armud, babamın xeyratına.

Əlimdən tutan olmaz, dalımdan itələyən var.

Əlin çatmayan aş qarın ağrıdar, ya baş.

Əlin yağlıdır? Çək öz başına.

Əlindən iş görməyən uzun danışan olar.

Əlini qatdın harama, kəşkülü doldur qalama.

Əlini qısa eylə, dilin uzun olsun.

Ələdin-ələdin, kəpəyinə nə qatdın?

Ələkçinin qıl verəni yanında olar.

Ələyi ələnib, xəlbiri göydə fırlanır.

Ələşəni küləşənə vurur, küləşəni ələşənə.

Əli aşından da olduq, Vəli aşından da.

Əlinin papağını Vəlinin başına,
Vəlinin papağını Əlinin başına.

Əlisi dəli, Vəlisi dəli, qırğın qırmışın hamısı dəli.

Əlli ildi yolçuluq eləyirəm,
cümə axşamını mənə görsədir.

Əlli ilin eşşəyinə dəyirmanın yolun öyrədir.

Əlli yaşında dana, indi düşüb meydana.

Əmanətə xəyanət olmaz.

Əməl azmasa, qada yeriməz.

Ən böyük zalım məzlumun özüdü.

Əncir yemədin getdin, dərdin demədin getdin.

Əppək ələkdən keçər, insan ciləkdən.

Ər atanı el atar, ər tutanı el tutar.

Ər çörəyi ər boğazında qalmaz.

Ər çörəyi ər yanında borc olar.

Ər eldəndi, oğul beldən, qardaşa canım qurban.

Ər evi – ədəb evi.

Ər olan çörəyini daşdan çıxardar.

Ərə getmək gələndə böyük bacı olur,
ev süpürmək gələndə kiçik bacı.

Əri döymüş arvadı it də tutdu bir yandan.

Ərim (atam, dədəm) üçün yer saldım,
gəldi qalayçı yatdı.

Ərlə arvadın torpağı bir yerdən götürülüb.

Ərli də sızıldasın, ərsiz də?!

Ərsiz arvad – cilovsuz at.

Ər-arvadın savaşı, yaz gününün yağışı.

Ərəb iyirmi beşlik tapdı, dedi:
nə olardı bir dava kağızı tapeydim.

Ərəb öldü, qan düşdü.

Ərənlər üçəcən deyiblər.

Ərik ağacından saz olmaz, gəl zurnadan xəbər al.

Ərik bağı yoxdu ki, biləsən sığırçın necə quşdu.

Əringəndən yenə axsaq yaxşıdır.

Əringənin qazancın it yeyər, yaxasın bit.

Əsil al, çirkin olsun, bədəsil gözəl alma.

Əsil deyər anlamadım, bədəsil deyər görmədim.

Əsil ilə evlən, həsirdə yat.

Əsil olan əsilliyin itirməz.

Əsilsiz söz sahibinə üz qarası gətirər.

Əsilsizdən kərəm gəlməz.

Əsilsizi dalına alsan da birdi, yerə qoysan da.

Əsli almaq çətindi, saxlamaq asan,
Bədəsli almaq asandı, saxlamaq çətin.

Əsli bəd olana qamçı neyləsin?!

Əsli gic olanı yüz eyləyəsən düzəlməz.

Əski düşman dost olmaz, əski dost düşman olmaz.

Əski pambıq bez olmaz, əski düşman düz olmaz..

Əski süpürgəni dama atarlar.

Əskisi olmayan yengisi nə olacaq?!

Əsl bilən bilmədiyini biləndir.

Əslisi olmasaydı, Kərəm dağlara düşməzdi.

Əslin danan (itirən) haramzadədir.

Əslində olan dırnağında bildirəcək.

Əslində olan nəslində olar.

Əsnək əsnək gətirər.

Ət əppək üstə gərək.

Ət ilə dırnaq arasına girən iyiyib çıxar.

Ət yeyən quş dimdiyindən bilinər.

Ət yeyəni qəssab tanıyır.

Ətə baxma, dona baxma, içindəki cana bax.

Ətin üstü açıqdı, pişiyin ədəbinə nə gəldi?

Ətin yaxşısının qəssab axıra saxlar.

Ətək öpməklə ağız aşınmaz.

Əvəzin Bədəl adlı oğlu sağ olsun.

Əvvəl bəyənmirdi, indi ləlik düşüb.

Əvvəl danışan bilsə ki
sonrakı nə danışacaq, heç danışmaz.

Əvvəl dəvəni ovsarla, sonra haqqa ismarla.

Əvvəl düşün, sonra danış.

Əvvəl evin içi, sonra çölü.

Əvvəl namaz, sonra niyaz.

Əvvəl salam, sonra kəlam.

Əvvəl usta, sonra iş.

Əvvəl yoldaş, ondan yol.

Əyilən boynu qılınc kəsməz.

Əyin geydiyın istəməz, qarın yediyın istər.

Əyri adamın kölgəsi də əyri olar.

Əyri ağac düz olmaz, rəndə vursan yüz yerdən.

Əyri dil baş yarar.

Əyri düzü bəyənəmz, bu da bizi bəyənəmz.

Əyri ox mənzil almaz.

Əyri oturaq, düz danışaq.

Əyrini tox gördüm, doğrunu – ac.

Əyrinin sözüylə doğrunu qınamazlar.

Əyriyə əyri gərək, doğruya doğru.

Əyyub səbri də bir səbir deyil.

Əzəl arxı tullan, sonra bərəkallah de.

Əzəl meçidin içi, sonra eşi.

Əzəlin gəlincə axırın gəlsin.

Əzgildən badam, nadandan adam.

Əzizim əzizdi, canım ondan da əzizdi.

Əzrayilə nə deyim, onu da buyuran var.

F

Fağırın düşgünü, al geyinər qış günü.

Fala inanma, fəlsiz da qalma.

Falçı falçıya fənd vurmaz.

Fələk bağlar, fələk açar.

Fələk güclü, mən gücsüz.

Fələk yıxmayanı kələk yıxar.

Fələyin bir çuval qızılı var,
hər gün birinin çiyindədir.

Fələyin gözü kordu.

Fələyin qaydasıdı, dağı çəkər dağ üstdən.

Fənd fəndi kəsər, Allah hər ikisin.

Fərhad ölüb, külüngünün səsi gəlmir.

Fərsiz qoyunu qurd yeyər.

Fərsiz oğul atasının gözün çıxartdı ki,
adına Koroğlu desinlər,
amma kor kişinin oğlu dedilər.

Filin bir fikri var, filbanın min.

Fitə uyanın evi yıxılar.

Fit-fitnən gələn köpəyin qoyuna faydası olmaz.

Fuğaranın gözü tox olar.

G

Gah nala döyür, gah mıxa.

Gavur çörəyi yeyən gavur üçün qılınc çalar.

Gec gələn qonaq öz kisəsindən yeyər.

Gec-gec gəldin, xoş gəldin, tez-tez gəldin, nöş gəldin.

Gecə dırnaq kəsən, gündüz nağıl deyən,
həlbət gora gələrsən!

Gedən bağdan gedər, bağbandan nə gedər.

Gedən qaroy, yol qara...

Gedər bağlar qarası, qalar üzlər qarası.

Gedər bu acliq, gələr ucuzluq,
amma səndə qaldı kömbə yanığı.

Gen qaz, dərin qaz, özün düşərsən.

Gəndən baxana döyüş asan görünər.

Get, çanağım, gəl çanağım, ortalıqda sın çanağım.

Get özünə dost qazan, düşmən ocaq başındadı.

Getdim dərqli yanına, o, məndən narın ağladı.

Getdim yarım yanına, qadam cicim canına.

Getmə gözümdən, gedərəm özümdən.

Getməsin o yaman ki, yerinə yaxşı gəlməz.

Geyiřmøyen yerdən qan çıxarma.

Gədədan bøy olmaz.

Gədəya borclu olma – ya toyda istər, ya bayramda.

Gəldi əcəl, verməz macal.

Gələcəyin var, görəcəyin də var.

Gələn adam qismətinə gələr.

Gələn gedənin dədəsinə rəhmət oxudur.

Gələndə yel gətiri, el gətiri, sel gətiri,
gedəndə yel aparı, el aparı, sel aparı.

Gələne yoldaş, gedənə qardaş.

Gəlin ocağa çəkər (gələr).

Gəlmisən ayran içməyə, gəlməmisən ara açmağa.

Gəlmişdi kabab iyinə, gördü eşşək dağlayırlar.

Gəlin atlandı, gör kimə düşdü.

Gəlin bəzənənəcən toy sovuşdu.

Gəlin ocağa, bərəkət bucağa.

Gəlin oldun, dilini çək.

Gəlin oynaya bilmədi, dedi: otaq əyridi.

Gəlini evdən qoruyarsan, oğru olar.

Gəlini gərdəkdə, küçüyü dəməkdə.

Gəmidə oturub gəmiçiyə dava eləmə.

Gəmisini batıran çarığını axtarmaz.

Gənəşəkli don gen olar.

Gəzdi İrani, Turanı, cənnət gördü buranı.

Gəzən ayağa daş dəyər.

Gəzən şələ bağlamaz.

Gəzəyən gəlinlə güləyən qızdan
çarşı-bazardakı lotu yaxşıdır.

Gizli düşmən ilan kimidi, sürünə-sürünə gələr.

Gizlin kələ gələn aşkar doğar.

Gordan biz gəlirik, cəhənnəmdən sən xəbər verirsen.

Gödək atıldı vurdu uzunun başına;
uzun dedi: “əcəb yadıma saldın”.

Gönü suya vermə, verdin heyfsilənmə.

Gördü – hənək, görmədi – gerçək.

Gördüyünü qoyub eşitdiyinə inanma.

Görən gözə kül üfürmə.

Görən gözə yasaq olmaz.

Görənin gözün töküncə, götürənin əlin kəs.

Görməmiş gördü, gülə-gülə öldü.

Görməmiş gördü gümüş, oldu qudurmuş.

Görməmişə at versən, çapıb-çapıb öldürər.

Görməmişin bir oğlu oldu, çəkdi çükün çıxartdı.

Görükən kənd bələdçi istəmər.

Görülmüş işdən gül iyi gələr.

Göy ağlamayınca yer gülmər.

Göydən nə yağdı ki, yer onu qəbul eləmədi?!

Göyçək sözün ardı tükənmər.

Göz gördü, göyül sevdi, mənim nə günahım var?!

Göz gördüyündən qorxar.

Göz görməsə könül sevmər.

Göz qənimini tanıyar.

Göz namərddir; qorxudar.

Göz yaşı da borcandı.

Gözdə olmayan göyüldə də olmaz.

Gözdən uzaq olan könüldən də uzaq olar.

Gözə gəlməyən gəlinin salamı savaşıdır.

Gözlərin aydın olsun, pişiyimiz oğlan doğub!

Gözü ancaq torpaq doyurar.

Gözü tox olanın könlü də tox olar.

Gözün alışmadığı işə girişmə.

Gözünün yaşına baxmaq, ya əlinin daşına?!

Gözəl ağa çox gözəl idi, vurdu çiçək də çıxartdı.

Gözəl aşılı tez bişər.

Gözəl bürünər, çirkin görünər.

Gözəl göz üçün, ağıllı könül üçün.

Gözəl kamallı gərək.

Gözəl nazlı gərək.

Gözəl – gözəl deyil, könül sevən gözəldi.

Gözəl sevməyə tövbə olmaz.

Gözələ baxmaq göz qaydasıdır.

Gözələ göz dəyər, qəlbə söz.

Gözəllərdə vəfa olmaz.

Gözəllik qarın doyurmaz.

Gözəllik ondur, doqquzu dondur.

Gözləmədiyim daş, yardı baş.

Guşə daşı yerdə qalmaz.

Güc birlikdədir.

Gücü çatana donuz güddürür.

Gücünə bax, şələni bağla.

Gül istəyən! Tikanı da istəmək gərək.

Gül tikansız olmaz.

Gülün qədrin bülbül bilir.

Gülünə bax, qönçəsini dər.

Gülmə gülünc olana, özün gülünc olarsan.

Gülmə qonşuna, gələr başına.

Gün çıxar, aləm görər.

Gün doğuşundan bəllidir.

Gün keçər ömür gedər; dəli sevinər ki, bayram gəlir.

Gündə – gündə, bir gün səndə, bir gün məndə.

Gündüz getmədiyın yolu gecə getmə.

Günü xoş keçənə Tanrı da xoş baxar.

Günah öləndə olar, öldürəndə yox.

Günbəz görür, elə bilir içində imamzada var.

Günü günüdən günü əsirgər.

Günü gününün ölümün istər.

Güvəc daşa toxunsa - vay güvəcin halına,

Daş güvəcə toxunsa - vay güvəcin halına.

Güvəc görməyən qazan görəndə xorlar.

Güvəcə verə-verə çıxır qazan bahası.

Güvəci ya sındır, ya dağdan yuvarlat.

Güvəndiyim alçacıq dağlar, sizə də qar yağarmış?!

Güvənmə vara, düşərsən dara.

H

Haca gedən gəldi, saca gedən gəlmədi.

Hacı saydığımızın xaçı qoltuğundan çıxdı.

Hacılar Məkkəyə getdi – qapıları açıq qoyun,
gəldilər – qapıları bağlayın.

Hacət dedik, həcət demədik.

Haqdan keçmək olmaz.

Haqq batil olmaz.

Haqq daşı ağır olar.

Haqq doğrunun yarısıdır.

Haqq əli bekar qalmaz; gec kəsər, karlı kəsər.

Haqq gəlsin, nahaqq gəlməsin.

Haqq haqqı kəssə, Allah hər ikisini kəsər.

Haqq iş gündən aydın olar.

Haqq işin nahaqqından qorxuram.

Haqq nazilər, üzülməz.

Haqq söz acı olar.

Haqq söz axar suları saxlar.

Haqq söz danışanın papağı yırtıq olar.

Haqq sözdən gül iyi gələr.

Haqq sözlə axan sular durular.

Haqq yandıran çırağı söndürmək olmaz.

Haqq yeyənin adın qoyarlar Haqverdi.

Haqq yıxılan mərd ölər.

Haqq yiyəsinə yad olmaz.

Haqqı tanıyan xana baş əyməz.

Haqqın əli olsun, batilin yaxası.

Haqqın verdiyinə şükür eləmək nemət artırır.

Haqlı var haqsız çıxar, haqsız var haqlı çıxar.

Halın bilmədiyın atın dalına keçmə.

Halal incələr, ancaq üzülməz.

Halal mal heç yerə getməz.

Halalzada bərişdırdı, haramzada qarışdırdı.

Halva-halva deməklə ağız şirin olmaz,
yağınən balı gərək olsun.

Halvaçı qızı – daha şirin.

Hamam suyuınan xətir-göyül görür.

Hamı bilir, dağda kəklik gözəldir.

Hamı deyir, mədrəbazın gözü çıxsın
– bilmirəm mədrəbaz kimdi.

Hamını yarın dərdi öldürür, bunu da qarın dərdi.

Hamının ağılı bir olsa, keçiyə çoban tapılmaz.

Hamıya adət oldu, bizə bidət?!

Hancarı eləyim ki, gözüm oğru gözüne oxşamasın?

Haralısan? – Hələ evlənməmişəm.

Harda aşdır, orda başdır.

Harda gördün hamı kor, sən də ol kor.

Hardan incəlsə ordan üzülər.

Haram gəldi halalı da apardı.

Haram gələn harama gedər.

Haram mal bərəkət tutmaz.

Haram şirin (dadlı) olur.

Harama ağzuvı bulaşdırdın,
kəşkülünü doldur götür.

Haramın binası olmaz.

Havar sənin evində, davar sənin evində,
Daş vurursan toz qopur, nə var sənin evində?

Hayqırmaq gücə baxar.

Hayla gələn huyla gedər.

Hazır yeməyə dağlar dayanmaz.

Heç bilmir harda bişib, deyir: mənə də bir çömçə!

Heç igid kürəkdən yara götürməz.

Heç igid yalnız olmasın.

Heç igidi yoxsul olmasın.

Heç kəs öz ayrına turş deməz.

Heç kəs öz eybin bilməz.

Heç kəsin çırağı sabahacan yanmaz.

Heç kəsin çörəyi heç kəsin qarnında qalmaz.

Heç kimin yarası göz qabağında olmasın.

Heç yatanın dalısınca oyaq olmasın.

Hesab var dinar ilə, bağış var xalvar ilə.

Heydər, Səfdərdir bizim pirimiz,
hamınıza dovdu bizim birimiz.

Heyvanı budundan dağlarlar, insanı ürəyindən.

Həcdən gələn mən, Məkkədən xəbər verən sən?

Hələ bala, ilansan, böyüsən şahmar olarsan.

Həllacın acığı ağ itdən gələr.

Həm dayımgilə gedirəm,
həm daylağımı öyrədirəm.

Həm ziyarət, həm ticarət.

Həmi helədi, həmi kələdi, həmi kərtənkələdi.

Həmi ulaq, həmi sulaq.

Həmcinsin tanımayan ayağa düşər.

Həmən aşdı, həmən kasa.

Həmin daş, həmin dibək.

Həmişə gülən ağız ayrıq qalar.

Həmişə sel kötük gətirməz.

Həmişə şaban idi, bir gün də qoy ramazan olsun.

Həmişə yol bostan kənarından düşməz.

Hənək, hənək, axırı dəyənək.

Hər adam özü üçün fikir elər.

Hər ağac meyvəsi ilə tanınar.

Hər ağıl bir olsa, keçiyə çoban tapılmaz.

Hər ağlar gözlüyə aşıq deməzlər.

Hər aşğın bir dövranı olar.

Hər atılan daşın dalınca getməzlər.

Hər daş baş yarmaz.

Hər dərdin bir dərmanı var, tapanı gərək.

Hər enişin bir yoxuşu, hər yoxuşun bir enişi var.

Hər gecənin bir gündüzü var.

Hər gəlhagəlin bir gethagedi var.

Hər gözəlin bir eybi olar.

Hər gün gələn hərgiz olı, bir gün gələn nərgiz olı.

Hər hikmətin başı imandı.

Hər hürənə daş atsan, daş üstə daş qalmaz.

Hər xoruz öz çöplüyündə eşələnər.

Hər iş öz ustadı əlində asandı.

Hər kələk adam hər dölək iti aldadammaz.

Hər kənddən bir dəli,

Kələxanıdan qabağuva gələni.

Hər kəs ocağın odun özünə sarı eşər.

Hər kəs öz arşını ilə ölçər.

Hər kəs öz evinin nökəridi.

Hər kəs öz əkdiyini biçər.

Hər kəs öz ölüsünü oxşayar.

Hər kəsin bir dərdi var, dəyirmançının da su dərdi.

Hər kəsin qarğası özünə bir qırğıdır.

Hər kəsin ölüsü öz bacasına gələr.

Hər kəsin tüstüsü öz bacasından düz çıxar.

Hər kimin bağı var, ürəyində dağı var.

Hər kişi gücünə görə yük götürər.

Hər kişinin arşınına görə bez verməzlər.

Hər qaranlığın bir aydınlığı var.

Hər quşa öz yuvası istidi.

Hər oxuyan Molla Pənah olmaz.

Hər saatın bir hökmü var.

Hər saqqaldan bir tük çəksən,
kosaya da bir saqqal olar.

Hər səbrin axırı var.

Hər sözün bir məqamı (yeri) var.

Hər su keçid verməz.

Hər sürüdən qurdun öz payı olar.

Hər şey nazikliyindən sınıar, insan yoğunluğundan.

Hər şey öz əslinə çəkər.

Hər şey öz vaxtında bitər.

Hər şey vaxta baxar, vaxt bir şeyə baxmaz.

Hər şeyə nəzər dəyər, ağıldan başqa.

Hər şeyi vaxtında əksən, dürr bitər.

Hər şeyin erkəyi keçər, sözün – dişisi.

Hər şeyin təzəsi, dostun köhnəsi.

Hər uzanan ələ halva verməzlər.

Hər yana yaxın, paşa qapısından uzaq.

Hər yerin dovşanını o yerin tazısı tutar.

Hər zalımın bir günü var.

Hər ziyanlıq adama bir ağıl öyrədir.

Hərbədən qorxma; it qorxusundan hürür.

Hərəkət səndən, bərəkət Allahdan.

Həsiri oğurlayıb məscidə salır.

Həya imandandı.

Həya üzde bir qətrə sudu.

Həyalı qızarar, həyasız ağarar.

Həyası olmayanın imanı da olmaz.

Həyasız atlını atdan salar.

Həyasıza salam ver, keç!

Həyasızda insaf olmaz, insafsızda həya.

Hikmətdən sual yoxdu.

Hirs gələndə göz qızarar, hirs gedəndə üz.

Hirs ilə qalxan ziyan ilə oturur.

Hiylə ilə tikilən ev bahana ilə yıxılar.

Hiyləgər dil xəncərdən qorxuludur.

Hiyləgərin gözü yaşıl olar.

Hoha var dağa mindirər, hoha var dağdan endirər.

Holavar görmüşdüm, beləsin görməmişdim.

Hökmün qılıncı kəskin olur.

Hürə bilməz, itləri başa salar.

Hürmək itə qalar, karvan yolun gedər.

Hürüşün bilməyən it önünə qurd gətirər.

X

Xain adam qorxaq olar.

Xain xoflu olar, kor ürkəyən.

Xala evinə dadanan ər evinə xeyir verməz.

Xalam bildi – aləm bildi.

Xalını xovuna sığallarlar.

Xalx qız verib quda qazandı,
biz qız verib qada qazandıq.

Xalqa it hürəndə bizə çaqqal ulayar.

Xalqın ağzını bağlamaq olmaz.

Xamın gözü böyük olar.

Xamır yeyənə etibar yoxdu.

Xan qulluğuna gedən atlı gedər, piyada qayıdar.

Xan mənə köpək oğlu dedi.

Xana yaradı, bəgə yaradı, keçəl Xondi, sənə yaramadı?

Xanım sındıran qabın səsi çıxmaz.

Xanım-xanım dedilər, axçacığım yedilər,
Elə axçam qurtardı, cirtot xanım dedilər.

Xarman yellə sovuşar, düyün ellə.

Xarmanın tozu bərəkətli olar.

Xasiyyətin bilmədiyini atın quyruğun əlləmə.

Xata xata üstündən gəlməsə, bir xataya nə var?

Xəta insandan baş verər.

Xəta məndən, əta səndən.

Xeyir içində şərim olunca, şəhər içində xeyrim olsun.

Xeyir istə qonşuna, xeyir çıxsın qarşına.

Xeyirsöyləməzə dedilər: xeyir söylə,
gəlləm sənə don gətirəm.

Dedi: getdin bəlkə gəlmədin.

Xeyrat halvasından qarın doymaz.

Xeyri olsaydı, adın qoyardılar xeyrəli.

Xeyrini görmədiyim oğulun vayını eyləyim.

Xeyməgaha girən gərək ağlasın.

Xəbərçi köpək oğludu,

ona qulaq asan əbləh köpək oğludu.

Xəmir suyu çox götürər.

Xənçəl yarası sağalar, dil yarası sağalmaz.

Xəsisdən alınan yumurtanın sarısı olmaz.

Xəstə tələsər, armud vaxtında yetişər.

Xəstə yatan ölməz, əcəli yetən ölər.

Xəstənin işi qalar, astanın işi qalmaz.

Xətir üçün xəstə yatmaq olmaz.

Xırçıya qarğız bağışlamazlar.

Xışı kötügə dayanıb.

Xoruz banlamasa, sabah açılmaz?!

Xoruz bir kərə bəzənər.

Xoruz ölmüş, gözü çöplükdə qalmış.

Xoruz öz küllüyündə banlar.

Xoruz quyruğu da yüküdü.

Xoruzun quyruğu görür.

Xoruzun quyruğuna inanım, tülkünün andına?

Xoş sözlə ilan yuvasından çıxar.

İ

İçdim üzüm suyunu, tökdüm üzüm suyunu.

İçərim özümü yandırır, çölüm özgəni.

İgid basdıgın kəsməz.

İgid igidə xor baxmaz.

İgid qovğasız olmaz.

İgid ləqəbilə tanınar.

İgid min yaşar, fürsət bir düşər.

İgid odur atdan düşüb atlana,
igid odur hər əzaba qatlana.

İgid oğul cavan eylər atanı.

İgid oğul dayısına çəkər.

İgid ölər, adı qalar, müxənnəsin nəyi qalar?!

İgid yarasına igid qatlanar.

İgid yarasız ölməz.

İgidin adı çıxınca canı çıxar.

İgidin başı qalda gərək.

İgidin igiddən nəyi artıqdır? - Ehtiyatı!

İgidlik biləklə deyil, ürəklədir.

İki arvadlı ev zibilli olar.

İki arvadlı gecə şamsız qalar.

İki arvadlı kişinin ağzının dadı olmaz.

İki bülbül bir budaqda oxumaz.

İki daşı çaxaram, tamaşaya baxaram.

İki dövə əlləşəndə otluq xarab olar.

İki düşün, bir danış.

İki eşşək bir axurdan arpa yeməz.

İki evin urvasından bir fətir olar.

İki güləşənin biri basılar.

İki it bir aslana dov gələr.

İki itin arasına para sümük atmazlar.

İki kəsək bir daşa əvəz olmaz.

İki kişi danışanda üçüncüsü sən olma.

İki qarıda gözən köpək ac qalar.

İki qardaş savaşıb, axmaq buna inanıb.

İki qılınc bir qına sığmaz.

İki qıbləyə namaz olmaz.

İki qoçun başı bir qazanda qaynamaz.

İki verməzsən, bir ala bilməzsən.

İki yana baxan çaş qalar.

İki yumruq bir başa gücdür.

İkisinə üç lənət, hərəsinə beş lənət.

İl ötər, ay dolanar, şənbə düşər novruza.

İl var bir günə dəyməz, gün var min aya dəyər.

İlin axır çərşənbəsi kimiye düşər, kimiye yox.

İlan ağzından qurtuldu, qurbağa ağzına düşdü.

İlan balasını da çalar.

İlan çalan yatar, ac yatmaz.

İlan çıxdığı bacanı yaxşı tanıyır.

İlan hər yerə əyri gedər, öz yuvasına düz.

İlan ilan yeməyincə əjdaha olmaz.

İlan qabığın dəyişər, xasiyyətin dəyişməz.

İlan öz əyrisin bilməz,

deyər: dəvənin boynu əyridi.

İlan ulduz görməsə ölməz.

İlan vuran ala çatıdan qorxar.

İlana ağı verən kərtənkələdi.

İlana balası qənim olar.

İlanı özgə əliylə tutmaq gərək.

İlanı Seyid Əhməd əliylə tutur.

İlanı sən tut, mən gözüne darı salım.

İlanı yaralı buraxmazlar.

İlanı yuvasında öldür.

İlanın ağına da nəhlət, qarasına da.

İlanın başı ağrıtanda yolun ortasında yatar.

İlanın başın düşmənin əliynən əz.

İlanın quyruğun basmasan, səni sancmaz.

İlanın zəhləsi yarpızdan gedər,
o da bitər burnunun dibində.

İlxıçının qazancı havayı minməkdə.

İlikli sümük ağır olar.

İlqar – iman.

İlqarı olmayanın imanı da olmaz.

İmam tək-tək tapılar, tin başı şü mürdür.

İman əzizdi.

İmandan qonşu payı olmaz.

İmtahan yerdədi, göydə deyil.

İncələn yerdən üzülər.

İnək buzovun ayağını basmaz.

İnək göz eləməsə, kələ sıçramaz.

İnək sağa bilməyəne həyəət əyridir.

İnək su içər – süd olar, ilan su içər – zəhər.

İnək südüne görə mələr.

İnsaf dinin yarısıdır.

İnsan çiy süd əmibdi.

İnsan xain olmasa, heyvan damğanı neylər?

İnsan söyləşə-söyləşə, heyvan iyləşə-iyləşə.

İnsanın bir əvvəli, bir axırı.

İnsanın əti yeyilməz, dərisi geyilməz,
ancaq şirin dili görək!

İnsaninkı gətirməyəndə, xaşıl yeyəndə də dişı sınar.

İpək köhnələndə eşşəyə palan olar.

İpək necə xar olub, eşşəyə çidar olub!

İpək yumşaq olduğundan, qılınc kəsməz.

İpində varsa, cəhrəsində də var,
onu əyirən çəpəldə də var.

İsinmədik istisinə, kor olduq tüstüsünə.

İslanmışın yağışdan nə qorxusu?!

İsmarıcnan hac qəbul olmaz.

İstədi qaş düzəldə, vurdu gözün çıxartdı.

İstədiyim yar idi, yetirdi pərvərdigar.

İstədiyin söyləyən istəmədiyən eşidər.

İstədiyini unut, gördüyünü demə.

İstək gözdə olar.

İstəmək bir ayıb, verməmək iki ayıb.

İstərəm dosta varam, əlim boş, üzüm qara.

İstəyənin bir üzü qara, verməyənin iki üzü.

İstəyirsən bal-çörək, al əlinə bel-kürək.

İsti aşa soyuq su qatmazlar.

İş adamın cövhəridir.

İş əldən, söz dildən,
oğul bəldən gəlməsə nə faydası.

İş gedər sahibin tapar.

İşdən artmaz, dişdən artar.

İşdəsizin yuxusuna beş arşın bez girər.

İşə bax, ala qarğa şux tərlandı bəyənmir.

İş-gücümüz bucaqda, şəngülümüz qucaqda.

İşlək dəmir pas tutmaz.

İşləməyin dərdindən yeməyə həsrət canım.

İşləməyən dişləməz.

İşləyən inci taxar, işləməyən yandan baxar.

İşiq gələnin yeri tıxamazlar.

İşiq olan yerdə yaraşiq olar.

İt acından oğurluq elər.

İt adına üyüdüb özü yeyir.

İt ağzı dəyməklə doqqaz murdar olmaz.

İt araba kölgəsində yatar, elə bilər öz kölgəsidi.

İt arıqlığını qurda bildirməz.

İt aya hürər, başına qal gətirər.

İt bilir xurcunda nə var, çoban da bilir itə nə verəcək.

İt bir olar, yoxsa bir sürü?!

İt bir yara ilə ölməz.

İt də getdi, ip də getdi.

İt də öz qapısında ağadır.

İt də yuxa yeyər, dürməyini bilsə.

İt dəmirçi dükanından nə aparar?!

İt dəvəyə hürər, dəvənin xəbəri olmaz.

İt motaldan əl çəkdi, motal itdən əl çəkmədi.

İt əti olsun, şişdə olsun.

İt getdi, qurd gəldi.

İt hardan aldı iki kütü, birin yesin,
birin də başı altına qoysun.

İt hürər, karvan keçər.

İt it ilə savaşar, çaya gedəndə bir gedər.

İt itin ayağın basdamaz.

İt itin ətin yeməyib, hampa hampanın ətin yeyib.

İt itlə savaşanda bir ayağın dalda tutar.

İt itliyindən əl çəkər, sümsünməyindən əl çəkməz.

İt itnən boğuşdu, qurdun işi rast düşdü.

İt kəlləsini xonçaya qoyarsan, sürüşüb düşər.

İt qəssab dükənindən ət apardı, ayağın kəsdi.

İt qışı çıxardar, amma dərisi nə çəkər.

İt qorxduğu yerə hürər.

İt qorxusundan oğurluğa getməz.

İt quduranda yiyəsini də qapar.

İt qulağı əppək eşitdi.

İt qulağını kəsəndən qorxar.

İt qursağı sarı yağ götürməz.

İt nədir ki, yunu nə ola?

İt olsun, komasında hürsün.

İt özü nədir ki, südü nə ola?!

İt özüdür, qurdu mənə göstərir.

İt özündən təmizini bilməz.

İt sallaqxanadan sümük apardı, ayağın kəsdi.

İt sümsünər doyar, adam sümsünər doymaz.

İt sümüyü udanda sevinə-sevinə udar, tamaşadı çıxanda.

İt ulaya-ulaya yuvasına qurd gətirər.

İt yediyin qusar.

İtdən çox çarıq apararı yox, yenə ayaqları yalıdır.

İtdən qurtardıq, qurda rast gəldik!

İtdən törəyən it olar.

İtdən utanmasan, sahibindən utan.

İtə bax, yediyi kütüyə bax.

İtə çörək atarlar yiyəsi xatirinə.

İtə çörək verməzsən, acından hürər.

İtə umudlu ol, ağacını yerə qoyma.

İtə umudlu olduq, hürmədi evimizi yıxdı.

İti dalıma almışam qurd qorxusundan.

İti itlə boğdurarlar.

İti ləj düşən evin bərəkəti kəsilər.

İti öldürənə sürütdürərlər.

İti yuduqcan mındar olar.

İtin axsağı ovdan qalmaz.

İtin ayağın basarsan, səni qapar.

İtin dirisi nədir ki, ölüsü nə ola?

İtin əbləhi qayğanaqdan pay umar.

İtin hürməyi dilənçini qaytarmaz.

İtin qabağından qalanı aslan yeməz.

İtin qudursun, çaqqal!

İtin qulağını küçükkən kəsərlər.

İtin ölümü gələndə çobanın dəyəneyinə sürtünər.

İtin yanınnan bəy kimi, bəyin yanınnan it kimi keç.

İtini haya öyrətmə, qonşunu paya.

İtlə yatan bitlə qalxar.

İtlə yoldaş oldun, daşı əldən buraxma.

İtən baltanın sapı qızıl olar.

İtiyi itən soraq elər.

İydə varsa, cəhrədə də var,
onu əyirən qarıda da var.

İynə batırana çuvaldız batırarlar.

İynə işin çuvaldız görməz.

İynənin işini çuvaldız görməz.

İynənin kiçik ucunu özünə batır, böyük ucunu özgəyə.

K

Kabab qanlı, igid canlı.

Kababı köz öldürər, igidi söz.

Kamil insan kəlamından bəllidir.

Kamil kamili tanıır.

Kar eşitdiyın, kor tutduğun buraxmaz.

Kar eşitməz – yaraşdırır, kor görməz – quraşdırır.

Kar iki dəfə gülər.

Kar iti qurd aparır.

Kar könlündəkini anlar.

Kar üçün iki dəfə azan verilməz.

Karın başına balta vurdular,
dedi: bu nə taqqatuqdu.

Karvanın pusquda qalınca vurulmağı yaxşıdı.

Kasıb at tapanda ot tapmaz, ot tapanda – at.

Kasıb çıxarın bilsə, gündəliyə mahud geyər.

Kasıb çırağ yandırır, dövlətlinin pulun sayar.

Kasıb geyəndə, – hardandı, – deyərlər,
varlı geyəndə – mübarək.

Kasıb itinin adın gümüş qoyar.

Kasıb oğurluğa çıxdı, Ay da bir yandan çıxdı.

Kasıb öləndə molla xəstə olar.

Kasıba bazarın tulası da hürər.

Kasıbı dəvə üstə böv sancar.

Kasıbın bir oğlu oldu, o da boynu əyri.

Kasıbın danası dövlətlinin tayasına baxar.

Kasıbın əlində qoğal gülməli görsənir.

Kasıbın günü – itin günü.

Kasıbın malı başının altında gərək.

Kasıbın oğlu olunca dövlətlinin qulu ol.

Kasıbın sacı çörəyi qurtaranda qızar.

Kasıbın səxası şeytandandı.

Kasıbın sözü – yurğunun közü.

Kasıbın toyunda gecə qısa olar.

Keçəl baxar güzgüyə, adın qoyar özgəyə.

Keçəl başından qorxar, kor gözündən.

Keçəl, başını yudunmu? – Yudum da, daradım da.

Keçəl dərman bilsə, öz başına elər.

Keçəl düzün desə də, başına qapaz dəyər.

Keçəl gileyləndi ki, daraq bahalanıb.

Keçəl halva yeyər, puluna minnət.

Keçəl qız bəzənincə toy əldən getdi.

Keçəl qızım saçlı deyib ağlar.

Keçəl qızın nəyi var? Dəmirdən bir darağı.

Keçəli bərkünün yanından tanıyrlar.

Keçəlimə baxma, baxtım bax.

Keçəlin adın qoyarlar Zülfəli.

Keçəlin bərkü düşənə qədərdir.

Keçəlin keçəlliyilə nə işin var, işinin keçərliyilə ol.

Keçəlin qazandığı başının qartmağına gedər.

Keçəlin tükdən acığı gələr.

Keçi can hayında, qəssab da piy axtarır.

Keçi ha yanda? Qaya ha yanda?

Keçi öldü, qoturu da kəsildi.

Keçi suyu bağıra-bağıra keçər.

Keçi sürünün qabağında gəlsə də,
“qoyun gəldi” deyirlər.

Keçini keçi ayağından asarlar, qoyunu qoyun.

Kəçinin əcəli çatanda çobanın dəyənəyinə sürtüşər.

Kəçinin qoturu gedər bulağın gözündən su içər.

Kəçən günə gün çatmaz, calasan günü günə.

Kəçən xırmanları sovurma.

Kəçən keçdi, gələn günün xeyir olsun.

Kəçən keçdi, vay gələcək dərdinə.

Kəçənə güzəşt deyərlər.

Kəçər bu dövran, sənə də qalmaz.

Kəçmə namərd körpüsündən, qoy aparsın su səni.

Yatma tülkü kölgəsində, qoy yesin aslan səni.

Kəşiş, belə iş?!

Kəklik başın quylar,

qara quyruğundan xəbəri olmaz.

Kələk ilə gələn küləklə gedər.

Kəndə molla gəlib, hər kim ölür ölsün.

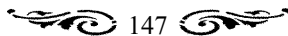
Kəndi şortusuyla tanı, qamçını şoldusuyla.

Kəndxudalığa hesaba gedən evinə borclu gələr.

Kərki olub öz tərəfivə yonma,

mişar ol iki tərəfə yon.

Kərməni dadır alır.

Kəsək atana daş atarlar.

Kəsək oturub daş üçün gün ağlayır.

Kəsənin üzün tikən ağardar.

Kəsilən başın teli üçün ağlamazlar.

Kəsilsin iki əl ki, bir başı saxlamaya.

Kiçik daş da baş yarar.

Kiçik olmayan yerdə böyük də olmaz.

Kiçikdən xəta, böyükdən əta.

Kim eşşək olar, biz ona palan olarıq.

Kim əkdi, kim becərdi, kim dedi bağ mənimdi.

Kiminin başında tac, kiminin boynunda xərac.

Kiminin ələyi olar, kiminin sacı.

Kiminin ənvəli, kiminin axırı.

Kimiyə bir eşşək, kimiyə min köşək.

Kimiyə lov, kimiyə pılov.

Kimşə kimsənin nəсібini yeməz.

Kiş-kiş ilə donuz darıdan çıxmaz.

Kişi kişidən qorxmaz, amma utanar.

Kişi öz sözünün ağası olar.

Kişi seldir, arvad göl.

Kişini tez qocaldar axşamdan yatan arvad.

Kişinin hörməti öz əlindədir.

Kişinin malı göz qabağında gərək.

Kişinin sözü bir olar.

Kişinin üzünə baxma, sözünə bax.

Kor atı minən şahlıq iddiası elər.

Kor atı minib köndələn çapır.

Kor atın kor da nalbəndi olar.

Kor atlanır öz ölkəsini çapar.

Kor da bilir balıq şordu.

Kor dəyəməyini bir dəfə itirər.

Kor əlifə vav deməyib.

Kor gözdən yaş ummazlar.

Kor gözün sahibinə nə faydası?!

Kor ilə çörək yeyəndə Allahı arada gör.

Kor keçəli bitləyər ay qaranlıq gecədə.

Kor kimdir? – Nabeləd.

Kor kora dedi: cırt bu yandakı gözünə.

Kor kora kor deməsə bağı çatlar.

Kor kora necə baxar, Allah ikisinə də elə baxar.

Kor qız toyda donunu tanıdı.

Kor leyləyin yuvasın Allah öz əliylə yapar.

Kor nə istər? – İki göz! biri əyri, biri düz!

Kor odu ki, düşdüyü quyuya bir də düş.

Kor ölər, adı qalar badamgöz.

Kor tutduğun əldən qoymaz.

Kor tutduğundan kəsər.

Kor ya burda, ya Bağdadda.

Kora gecə də, gündüz də birdir.

Kora verirsən – mənə ver,
şilə verirsən – mənə ver.

Korlar ölkəsində çaşlar padşah olar.

Koru kor yanında həyan üçün qoyarlar.

Korun qabağını əliağaclı kəsməzlər.

Korun nə borcu ki, şam bahalanıb!?

Koroğlu deyibdi: “basılanı kəsmə”.

Koroğlu bir gəlib, bir gedib.

Koroğlunu tutmağa bir keçəl Həməzə gərək.

Kosa getmişdi saqqal gətirməyə,
bığımı da üstəlik qoydu.

Kosa kəndə girməmiş illisini başladı.

Kosaya lağ eləyənin top qara saqqalı gərək.

Kotan nə bilir ki, qayış nə çəkir?!

Kovxa atlanır, öz kəndini çapar.

Kovxa ilə hesaba oturan borclu qalar.

Kovxa mənəm, – növbət sənindir.

Kovxası gülüm olanın başına külüm olar.

Köç dala qayıdanda axsaq keçi qabağa düşər.

Köç köçər, it yüyürər, ikisi bir mənzilə çatar.

Köçdən azan qarıya bundan da bədtər gərək!

Köçəköçdə malını saxla, qaçaqaçda başını.

Köçən yurdun qədrini qonan yurdda bilərlər.

Köçün yaraşığı dananın soncuqlamağıdır.

Köhlən atın çulu cırıq olar.

Köhnə bazara təzə nırx qoyma.

Köhnə dost düşmən olmaz.

Köhnə hamam, köhnə tas.

Köhnə qar sovruq verməz.

Köhnə pambıq bez olmaz.

Köhnə sevgi köhnəlməz.

Köhnə tülkü hiyləbaz olar.

Köhnə un çuvalıdı, vurduqca toz qopar.

Köksüz ağac tez yxıılar.

Kölgədə bitən ağacın meyvəsi olmaz.

Kölgədə olanın kölgəsi olmaz.

Kölgəsində yatdığıın ağacı budama.

Kömürçünün evinə girən üzü qara çıxar.

Kömürçünün qaralmaqdan nə arı?!

Könlü balıq sevən künəsin soyuq suya qoyar.

Könlü yemiş istəyən dolanar tağ başına.

Könül bir saraya bənzər,

tikməsi zor, sökməsi asan!

Könül bir şüşədi, sındırmaq olmaz.

Könül dostun tanır.

Könül gözdən su içər.

Könül sevən göyçək olar dünyada.

Könül sevən gözəlin nə ağı, nə qarası?

Könül tutan keçəldə ayıb olmaz.

Könüldən könülə yol var.

Könülə güc yoxdur.

Könülsüz hürən köpək sürüyə qurd gətirər.

Könülsüz işin axırı olmaz.

Köpək elə köpəkdi, xaltası qızıl olsa da.

Köpək itin qarnı tox gərək.

Köpək köpəyin dayağıdı.

Köpək qaya kölgəsində yatar,
elə bilər öz kölgəsidir.

Köpək olmuşdun, belə hüzməmişdin.

Köpəyin ağzını kiçiklikdə yandır.

Köpəyin axmağı qaysavadan pay umar.

Köpəyin ayılanı ələ düşməz.

Köpəyin duası yerinə yetsə,
göydən gündə sümük yağar.

Köpəyin könlü kəpəknən xoş olur.

Köpəyin qarnı tox olsa, gecə ulduza hürməz.

Körpünü keçincə ayıya dayı de.

Köşənidə danışaq, xərməndə toz qopmasın.

Küçə iti ev qorumaz.

Kül başına küllüklər, qarğalar səni dimdiklər.

Küldən təpə olmaz.

Külü ocaqdan götür.

Küpə girməmiş üzüm sirkə olmaz.

Kürdün qocalanı qoyuna gedər.

Kürəyə düşməyən dəmir yumşalmaz.

Kürkçünün kürkü olmaz, börkçünün börkü.

Küsülü qardaş, gəl yükü çataq, yenə küsümüz küsü.

Küthakütnən it saxlayanın bir təhnə əppəyi gərək.

Q

Qabağa keçirsən, deyirlər bicdir,
Dala qalırsan, deyirlər gicdir.

Qabağım qovurğa qovurur, dalım saman sovurur.

Qabağına baxmayanın ayağına daş dəyər.

Qaçığı el saxlar.

Qaçan da Allahı çağırır, qovan da.

Qaçanı qovmazlar, yıxılanı vurmazlar.

Qaçırılan fürsət bir də düşməz ələ.

Qaçmaq da hünərdəndir.

Qaçmaq da hünərdir, qovmaq da.

Qafil başın ağrısını beyin bilər.

Qafil quşun ovçusu çox olar.

Qala içəridən alınar.

Qalan işə qar yağar.

Qamış bizim eldə bitər, sümsünü ləzgi çalar.

Qan eylə qanun ilə.

Qan yol verməz.

Qanı qan ilə yumayıblar.

Qanı su ilə yuyarlar.

Qanlı, qapımda nə qayırırsan?

- Qan ayaqlım var!

Qanlıdan qada əskik olmaz.

Qanlını qan tutar.

Qanacaqlı həm qanar, həm qandırar.

Qanan ilə daş daşı, qanmazla yemə aşı.

Qanan kim, qandıran kim?

Qanana bir söz yetər, qanmayana yüz oxu.

Qanmaza yumruğunu əvvəl düyünlə,
sonra söz qandır.

Qanadı quşdan kira istəməz.

Qapan it dişin göstərməz.

Qapılan qapanın, tapılan tapanındır.

Qar dağa çıxar dadlanar.

Qar ili – var ili.

Qar yağmağıynan qarğa ağarmaz.

Qarlı qış barlı olar.

Qara dolaşaya qırmızı pəpuş yaraşmaz.

Qara eşşək, ağ palan?!

Qara eşşəyin başına yüyən vuranda qatır olmaz.

Qara günün ömrü az olar.

Qara xəbər tez yayılar.

Qara qız bəzənincə toy əldən gedər.

Qara qız gəlin oldu, ürəyi sərin oldu.

Qara qız gəlməsəydi, külbəni kim odlardı.

Qara qızdan xatın olmaz, boz eşşəkdən qatır olmaz.

Qara qızın baxtı olsaydı, anadan ağ doğulardı.

Qara qul özünü öldürdü ki, ağasına zərəri olsun.

Qara qula şahlıq versən,
əvvəl nənəsinin əmcəyini kəsər.

Qara məni basınca mən qararı basım.

Qaradan artıq boya olmaz.

Qarabaxt dağlara çıxanda dağları duman alar.

Qaraca üzüm var, doğruca sözüüm.

Qaraçı qaraçıya öpüş verməz.

Qaraçının koyxası qaraçı olar.

Qaraquş sümüyü ölçər udar.

Qaraquşa xeyir öz dimdiyindən toxunar.

Qaranlıqda halva yeyənin sirrini Xuda bilir.

Qardaş qardaşı bıçaqlar, dönüb yenə qucaqlar.

Qardaş qardaşın yoxluğun istər, ölümün istəməz.

Qardaş olaq, yarı (tən) bölək.

Qardaşım xandır, xatunu sevensin.

Qardaşın necə adamdır? Yoldaş olmamışam.

Qarğa döşün çəkməklə qaz olmaz.

Qarğa gəldi kəklik yeriyə, öz yerişin də itirdi.

Qarğa ilə dost olanın yediyi peyin olar.

Qarğa, qarğa, məndə qoz var!

Qarğa qarğanın gözün çıxartmaz.

Qarğa qarğaya deyər üzün qaradı.

Qarğa nədir qasığı nə ola, birə nədir büzüyü nə ola?!

Qarğa özü nədi ki, qarılıtsı da nə ola.

Qarğadan gözəl quş istədilər, balasını göstərdi.

Qarğalar mənim toyuğumdu, yumurtasın görmərəm.

Qarğanı yüz il bəslə, yenə tərflan olmaz.

Qarğıdalı unu it qudurdar.

Qarğış tökən alqış görməz.

Qarğışlı baş çox yaşayar.

Qarı at arpasız?!

Qarı dizinə döyməklə dəvə pambıqdan çıxmaz.

Qarı düşmən dost olmaz, əyridi bir damarı.

Qarı var – arpa unundan aş elər,
qarı var – buğda unun daş elər.

Qarın başdan aşağıdı – deyiblər.

Qarın doyuran aşı göz tanır.

Qarın qardaşdan irəlidir.

Qarınlar doyandan sonra yetimlər yada düşər.

Qarınım tox olandan sonra bal da olsa yemərəm.

Qarınım üçün deyil, qədrim üçündür.

Qarınımdaykən qanımlı yeyər, çölə çıxar canımı.

Qarınım doymayan yerdə aclığını bildirmə.

Qarışqadan ibrət al; Yaz ikən qışı düşün.

Qarışqanın il yığıntısını baqqal bir dəfəyə tərəziyə qoyar.

Qarışqanın ölümü yetəndə qanad gətirər.

Qart köpək yedəyə gəlməz.

Qaş düzəldən yerdə vurdu gözün də çıxartdı.

Qaş-daşı sərraf tanır, nə bilər hər divanə.

Qaşıq çömçədən irəli olub.

Qaşıqla aş verib sapıyla göz çıxarma.

Qaşıyıram qanım çıxır, qaşımıram canım çıxır.

Qaşqası böyük olanın sözü çox danışılar.

Qatıq süzülü – şoru qalar, ayran süzülü – nəyi qalar?

Qatır atasını görməsəydi, özünü xanzada bilərdi.

Qatır nə bilir xatır?

Qatırdan soruşdular: dədən kimdir?

Dedi: nənəm atdır.

Qaydadan çıxan peşman olar.

Qayğı ilə borc ödənməz.

Qayış bilər kotan nə çəkir.

Qaynayan qazan qapaq tutmaz.

Qaz uçdu, qarğa qondu.

Qazan daşanda çömçənin biri bir tümənə gedər.

Qazan deyər: dibim qızıldır,

Çömçə deyər: bulanmışam çıxmışam.

Qazan qarası gedər, üz qarası getməz.

Qazan qazana deyər: üzün qara olsun!

Qazan olmayan yerdə güvəc də qazandır.

Qazan üstüörtülü qaynar.

Qazana nə qoysan çömçəyə o gələr.

Qazanan qazandığın yesə xan, bəy acından ölər.

Qazanc qudurdu, mayanı basdı.

Qazanclı yük yüngül olar.

Qazandığın darı olsun, çuvalın səbət?!

Qazanmayınca qazan qaynamaz.

Qazı ağadan alacağın olsun, nə verər, nə danar.

Qazı evində girdəkan boldur, amma sayı var.

Qazının çörəyini qarışqa da yeməz.

Qazının yanına tək gedən şad qayıdar.

Qədirbilməzin başmağın cütləyəndə deyər:
o yana dur, gözümü çıxartmışdın.

Q... tapılanda xaraba tapılmır,
xaraba tapılanda q... tapılmır.

Q...-çəpəl, Xanım ağa! Pitik neynəsin yağa?
G...üvü bərk bas yerə, cəhd elə çalxamağa.

Q...dən xəbər aldılar, nöşün q...lik eləyirsən?

Dedi: üzümün yumşaqlığından.

Qəlb ki var, şüşədir, sındırma, yamamaq olmaz.

Qəlbdən-qəlbə yol olu.

Qələm düşmənlə əlindədir.

Qələm əyri kəsilsə də, doğru yazar.

Qələm qılıncdan itidir.

Qələm yazanı qılınc poza bilməz.

Qələmə gətirən eşşəyin qabıq gəmirən qoduğu olar.

Qələmin ucu – qılıncın gücü.

Qələndər dərd əlindən dağa çıxıb,

görən deyir: bəxtəvər yaylağa çıxıb.

Qəlp mal yiyəsinə qayıdar.

Qəlp odur ki, qəlbindəkin deməyə.

Qəm dağı yerindən qopardar.

Qəm, hara gedirsən? Qəm yanına.

Qəm səni yeyər sən qəmi yeyincə.

Qəmli ürək ölməsə də, dirilməz.

Qərrib dərdin tək ağlar.

Qərib dostu olmayandı.

Qərib it hürəndə özünə hürər.

Qərib it yeddi məhlədən qovular.

Qərib itin quyruğu qıçının arasında olar.

Qərib quşun yuvasını Tanrı öz əliylə tikər.

Qəribi baxışından tanıyarlar.

Qəribi vurmuşlar, “Vay, vətən” demiş.

Qəribin boynu bükük olar.

Qəribin dostu olmaz.

Qəribin kimsəsi yox, Allahı vardır.

Qəriblikdə ölənün börkü nişanə gedər.

Qəşənglik vardan olu, olmasa hardan olu.

Qətrandan olmaz şəkər, olsa da cinsinə çəkər.

Qəza ilə oyun olmaz.

Qəza işin işlər, bizə qalar təşvişlər.

Qəzadan qaçmaq olmaz.

Qıfıl oğru üçün deyil, doğru üçündür.

Qıldığın namaz hürkütdüyün qurbağaya dəyməz.

Qılıqlı quzu yeddi ana əmər, qılıqsız birindən də qalar.

Qılıqlı min ev yeyər, qılıqsız bir ev yeyə bilməz.

Qılınc da öz qının kəsməz.

Qılınc – qurşananın, at – minəndi.

Qılınc – Misir, arvad – yesir, döşənəcək – həsir.

Qılıncsız qırğına getdik.

Qırağına bax bezin al, nənəsinə bax qızın al.

Qırx bacanağı bir it parçaladı.

Qırx il oğru oldu, bir kərə haram yemədi.

Qırx ilin yolçusudur, indi soruşur
cümə gecəsi nə vaxtdır.

Qırx illik balığa üzmək öyrədir.

Qırx quldur bir çılpağı soyammaz.

Qırx qurda bir aslan neyləsin?

Qırxında öyrənən gorunda çalar.

Qırqovul başını kola soxar, quyruğundan xəbəri olmaz.

Qısqı güclü olanda qorxaq bacadan qaçar.

Qısıla-qısıla behiştə gedincə
öyünə-öyünə cəhənnəmə gedəsən.

Qısağa yanan canım, day da dalınca getdi.

Qış çıxar, üzü qaralığ kömürə qalar.

Qış qışlığın yerdə elər, göydə eləmöz.

Qışın qarı – yayın barı.

Qız ağacı – qoz ağacı, hər yetən bir selbə atar.

Qız alan alana kimi, qız verən ölənə kimi.

Qız alan göznən baxmasın, qulağıynan eşitsin.

Qız alanın ya bir çuval pulu gərək, ya bir çuval yalanı.

Qız anadan qorxmasa, öyüd almaz.

Qız evi – naz evi.

Qız evində danqır-dunqur, oğlan evinin xəbəri yox.

Qız qarısında dayısının boynuna düşər.

Qız qızanda tez soyuyar, vay ondan ki, dul qıza.

Qız yükü – duz yükü.

Qızı otaqlıya yox, papaqlıya ver.

Qızı özbaşına qoysan,
ya halvaçıya gedər, ya nağaraçıya.

Qızı soldın beşiyə, cehizi çək eşiyə.

Qızım, sənə deyirəm, gəlinim, sən eşit.

Qızın döyməyən dizin döyər.

Qızın isməti – atanın dövləti.

Qızını vermə dəli dəvəçiyə,
dövəsi gedər, dəlisi qalar.

Qıznan qızıl gizlin gərək.

Qızıl Xızırını oynadar.

Qızıl inək qaraqabaq gəlinə süd verməz.

Qızıl qəfəsdən hər quşun tikdiyi yuvası xoş.

Qızıl quşun ayağında qumro olar.

Qızıl palçıqda da parıldar.

Qızıldan çarıq geysən, yenə adı çarıqdı.

Qızıldan taxtın olunca bir quruca baxtın olsun.

Qızıllı əli bıçaq kəsməz.

Qiblə pakdı.

Qisas qiyamətə qalmaz.

Qismət göydən zənbillə enməz.

Qismətdə olan gəlir.

Qismətdən artıq yemək olmaz.

Qismətdən qaçmaq olmaz.

Qiyətli yük yüngül olar.

Qoca at da arpa yeyər.

Qoca ayrı, qocaman ayrı.

Qoca qurd yuvasından əl çəkməz.

Qoca öküzü öldürmək olar, öyrətmək olmaz!

Qoca tülkü tora düşməz.

Qocanın biliyi, cavanın biləyi.

Qocalıq gəlmiş getməzdir,
cavanlıq getmiş gəlməzdir.

Qocalıq soruşmaz – gələlər.

Qocalıqda yorğalıq.

Qocaya gedən quyuq yeyər,
cavana gedən yumruq yeyər.

Qocaya gülən özünə gülər.

Qoç döyüşünə qoç dayanar.

Qoç igiddən qoç törər.

Qoçun buynuzu qoça ağırlıq eləməz.

Qoduq böyüyər, çulu böyüməz.

Qoduq böyüyər eşşək olar.

Qoduq hürkəndə anasından qabaq düşər.

Qohum gəlməyə-gəlməyə yad olar,
yad gələ-gələ qohum olar.

Qohumun kimdir? Yaxın qonşun!

Qol əti qolda gedər, bud əti budda gedər.

Qoldan tutan azdır, yaxadan tutan çox.

Qolun sınığı boyuna yüküdür.

Qonağa “get” deməzlər, altından palazı çəkərlər.

Qonağa hörmət elərlər, əyərçi kafər ola.

Qonağa üz versən, taxça-boxçanı gəzər.

Qonağı evə qoyan yox, şahqatarın mıxdan asır.

Qonağı gəlməyən evlər yığılsa yaxşıdır.

Qonağı xan olanın anbarında arpa qalmaz.

Qonağı qonşuya tanıdarsan, hər ikisindən olarsan.

Qonağın ağzına baxarlar, atına yem verərlər.

Qonağın könlündən keçən
ev yiyəsinin könlündən keçməz.

Qonağın ruzusu özündən qabaq gələr.

Qonağını əzizləyən itə də sümük atar.

Qonaq, çörək yeyirsən?

Qonaq, dur altını süpürüm.

Qonaq evinə motal yüklü gələn buğda yüklü gedər.

Qonaq əvvəl gələndə gül üstə oturur,
sonra gələndə çul üstə,
üçüncü dəfə gələndə, kül üstə.

Qonaq güclü olsa, ev yiyəsin evdən qovar.

Qonaq qonağı istəməz, ev yiyəsi heç birin.

Qonaq qonağın hesabın könlündə saxlar.

Qonaq özgə evində səliqəli olar.

Qonaq sevənin süfrəsi boş olmaz.

Qonaq umduğun yeməz, olduğun yeyər.

Qonaqsan – xoş gəlmisən, niyə əliboş gəlmisən?

Qonşu aşı dadlı olar.

Qonşu çırağı qonşuya işıq salmaz.

Qonşu iti qonşuya hürməz.

Qonşu, qonşu! – gəl savaşaq.

Qonşu qonşudan tez durmaq öyrənər.

Qonşu qonşunun itiyini bayatı çağıra-çağıra tapar.

Qonşu qonşuya baxar, canını oda yaxar.

Qonşu qonşuyun boğuşdu, qaraçıya fürsət düşdü.

Qonşu muncuğun oğurlayan gorda taxar.

Qonşu paxıl olmasa, bağ çəpəri neylər?!

Qonşu payı qarın doyurmaz.

Qonşuda bişər, bizə də düşər.

Qonşudan gələnnən öynəli olmaz.

Qonşum qonşu olsa, kor qızım ərə gedər.

Qonşum şah – mən də şah.

Qonşun tox – sən də tox.

Qonşuna genəş, bildiyini əldən vermə.

Qonşunu iki inəkli istə ki, özün də bir inəkli olasan.

Qonşunun quzusu qonşuya qoç görünər.

Qonşunun şamından işıq düşməz.

Qonşuya umud olan şamsız qalar.

Qora ikən möyüz oldum.

Qorx qorxmazdan, utan utanmazdan.

Qorx payızdan – qabağınca qış gəlir,
Qorxma qışdan – qabağınca yaz gəlir.

Qorx Tanrıdan qorxmayandan.

Qorxağın səsi gur olar.

Qorxaq bəzircan nə xeyir elər, nə ziyan.

Qorxaq daşın böyüyündən yapışar.

Qorxaq gündə yüz yol ölər, igid ömründə bir yol.

Qorxaq hər şeyi dörd görər.

Qorxaq qaçar hay gəlməmiş,
çırmanar keçməyə çay gəlməmiş.

Qorxan bəzircan olmaz.

Qorxan it uzaqdan hürər, yaxınnan quyruq bular.

Qorxu adama yalan dedirdər.

Qorxulu baş salamat olar.

Qorunan gözə çöp düşər.

Qovanın gücü varsa, qaçanın da Allahı var.

Qovurğanın yananı çatlar.

Qoy desinlər: Alabaş da yar yolunda can qoyur.

Qoy mən qaşoy götürüm, sən şıllaq at.

Qoy mənim inəyim südlü olsun, vursun sərnici sındırsın.

Qoyma xaldan xal olmaz, xal özü əsli gərək.

Qoyun da keçı ayağına gedərmiş.

Qoyun dediyin eşmə bağırsaqdır, dalısı heç üzülməz.

Qoyun deyir: mənı çək xarabaya, səni çıxarım abadanlığa.

Qoyun qırxılıq altında qurdu unudar.

Qoyun quzusunun ayağını tapdamaz.

Qoyunu qoyun ayağından, keçini keçı ayağından.

Qoyunu qurda tapşırılmazlar.

Qoyunun mələdiyın quzu mələməz.

Qoyunun yaxşısı gedib, keçı qalıb,
adamın yaxşısı gedib, bici qalıb.

Qozbeli qəbir düzəldər.

Quda qudurub qızın aparıb...

Quduran gedər, gicişən qalar.

Qudurasan, qurbağa, gedir ilan vurmağa.

Qudurmuş köpəyin ömrü qırx gün olar.

Qul xatasız olmaz, ağa kərəmsiz.

Qul qulluqda gərək.

Qulluqçudan borc eləmə, ya toyda istər, ya yasda.

Qulun dediyi olmaz, Tanrının dediyi olur.

Qulaq asma, öz sözünü eşidərsən.

Qulaq deyər: gündə bir səs eşitməsəm,
qalxana dönərəm.

Qumarı oynarlar eşqənən.

Qurban xətaya qalxandır.

Qurban olum o qana, üstündən bir gün keçə.

Qurban olum zərgərə, saldı məni pərgara.

Qurbanı biz elədik, yağış Qaradağa yağdı.

Qurd anılan yerə gələr.

Qurd daddığın bilər, udduğun bilməz.

Qurd dumanlı gün axtarar.

Qurd ilə qoyunun nə aşnalığı?!

Qurd ilə yeyər, yiyəsiylə şivənə oturur.

Qurd qaranlıq sevər.

Qurd qarında köpəyin gülüncü olar.

Qurd qocalanda köpəyə gülünc gələr.

Qurd qonşusun yeməz.

Qurd qoyun yeməkdən tövbə eləməz

Qurd quduranda elini qapar.

Qurd qurda dal çevirməz.

Qurd quzuya dəyməsə, quzu İsfahana gedər.

Qurd nə bilir ki, qatır bahadır.

Qurd öz örüşündə ac qalmaz.

Qurd sürüyə gələndə
tək qoyunlunun qoyunun aparar.

Qurd tutduğu yerdən qanıq olur.

Qurd tükün dəyişər, xasiyyətin dəyişməz.

Qurd yırtdığı bilər, udduğun bilməz.

Qurd yuvasından sümük əskik olmaz.

Qurda dedilər: səni çoban seçəcəklər,
dedi: bəlkə məni aldadırsız?

Qurda qonaq gedən köpəyini yanına alar.

Qurda qoyun tapşırmaq olmaz.

Qurda nə qədər yem ver, yenə gözü meşədədir.

Qurda sən tikmək öyrət, yırtmaq dədəsi peşəsidir.

Qurddan çoban olmaz.

Qurddan qorxan qoyun saxlamaz.

Qurddan olan qurd olur, əgər adamnan da böyüsə.

Qurddan törəyən qurd olur.

Qurdu görmək mübarək, görməmək daha mübarək.

Qurdu nə qədər bəsləsən, yenə gözü meşədedir.

Qurdun adı, yesə də, qurddur, yeməsə də.

Qurdunan qoyun olmaz, qılincınan oyun.

Qurdluca paxlanın qurdluca alıcısı olar.

Qurdun səbəbinə quş da yeyər.

Quru qurbağası dəniz tanımaz.

Quru oduna yaşlar yanar, alışar daşlar yanar.

Quru süfrəyə nə bismillah?!

Quru torbayla at bir kərə tutular.

Quru-quru qurbanın olum.

Qurumuş ağacın kölgəsi olmaz.

Quş dimdiyindən, insan dilindən.

Quş qanadı ilə, adam adı ilə.

Quş qızıl qəfəsdə olsa, yenə dustaqdı.

Quş quşnan tutular.

Quş özü nədir, şorbası da nə ola?!

Quş var ətın yeyərlər, quş var ət yedirərlər.

Quş yuvasından uçar.

Quşa qızıl qəfəs zindandır.

Quşlara xəbər gəldi, gecəquşu qanadını göstərdi.

Quşun bəzəyi lələkdi, insanın bəzəyi bilikdi.

Quşqun olub quyruğa keçincə, yüyən ol ağıza keç.

Quyruğun kəsməklə tula köpək olmaz.

Quyru qazıyan! Dərin qaz, gen dur, özün düşərsən.

Quyuya su tökməklə sulu olmaz.

Quzu otaranımız da var, yun darayanımız da.

Quzunun taxsırı – qurdun acımasıdı.

Quzusuna qiymayan kabab yeyə bilməz.

Qürbətdə keçən ömür ömür sayılmaz.

L

Laçın balasın verməz, bəlkə zorla alarlar.

Laçın qalada balalar.

Lahıcı sel apardı, elə deyirdi: qiblə pakdı.

Laxlayan daş ərkdə qalmaz.

Lalın dilini anası bilər.

Laylayı bilirsən, niyə yatmırsan?

Leş görəndə qarğa quzğuna dönər.

Lələ köçüb, yurdu qalıb.

Lənət heçə.

Ləzgiyə dedilər: can şirindi, bəkməz?
Dedi: iki dostun arasına girməğ olmaz.

Ləzgiyə dedilər: göyə çıxı bilərsənmi?
Dedi: bəkməz yesəm çıxaram.

Loxma qarın doyurmaz, məhəbbət artırır.

Lotu lotunu tapmasa, qara geyər, yaşlı olar.

Lotu lotunun sözünə inanar.

Lotuluq tərg götürməz.

Löyünsüzə böyüklük eləmək olmaz.

Lüleyin aftafa yerin tutar, girov qoyanda – alan olmaz.

Lütün dərdi olmaz.

Lütdən kəsən harda yeyəcək?!

M

Mal adama həm dostdur, həm düşmən.

Mal gedər bir yana, iman gedər min yana.

Mal itdi, iman itdi.

Mal yiyəsinə oxşamasa haramdı.

Malı gedənin imanı da gedər.

Malı qırov öldürər, qışın adı bədnamdır.

Malı mal yanında tanıyarlər.

Malı yox - oğru apara, imanı yox - şeytan apara.

Malım budu, yarısı sudu, alsan da budu, almasan da.

Malın əziz tutan canın zəlil tutar.

Malın mal olunca bazarın bazar olsun.

Malın tapıldı, üzün qara oldu.

Malın yeməzin malını yeyərlər.

Malını bəylər apardı, camalına nə oldu?!

Malını itlər yeyər, canını bitlər.

Malını yaxşı saxla, qonşunu oğru tutma.

Mamaça çox olanda uşaq tərs gələr.

Matahın matah olunca bazarın bazar olsun.

Maya dođar, n r dođmaz.

Mayasız fətir olar.

Meht rin səsi uzaqdan xoř g l r.

Meř   aqqalsız olmaz.

Meř d  ađacın d z n se erl r.

Meř y  gedən  z ađacın k s r.

Meř y  od d ř nd  quru da yanar, yař da.

Meyxana ıdan řahid istədilər, s rxořu göstərdi.

Meyxana ının řahidi  z mayaqlayan olar.

Meymuna dedilər oyna, dabanını qovzadı.

Meymunun su xırtdanađına çıxanda
balasını ayađının altına alar.

Meyv li ađaca dař atan çox olar.

Məclisdə yerin tanı, dem sinl r – dur burdan!

Məcnun kimi dərs oxuyan axır v lleylid  qalar.

M h bb t gözdə olmaz, könüldə olar.

Məkkədən g l n mən, xəbər verən sən!

Mən Allah-Allah ilə day  yr dir m,
sən papaq atıb h rk d rs n?!

Mən balamı istərəm, balam istər balasın.

Mən belə holavar eşitməmişəm.

Mən billəm hansı inəyin buzovusan.

Mən bu evin öküzüyəm,

istər kotana qoşsunlar, istər cütə.

Mən deyirəm axtayam, bu soruşur:

oğlun, uşağın nəyin var?!

Mən dəli, anam dəli, bir dəli bacım da var.

Mən qurd isəm – alıram, mən çobanam – vermirəm.

Mən mürdəşirəm, yuyaram,

istər cənnətə getsin,

istər cəhənnəmə getsin.

Məndə elə tale hayandadı,

oynaş qoynuna girəm,

qonşum da üstümü örtə.

Məndən sənə öyüt: dənini özün üyüt.

Mənə bax nə gündəyəm, yara bax – nə sallanır.

Mənə bitməz iş deyir, adımı qoyur yarıtmaz.

Mənə dəyməyən qurd min yaşasın.

Mənəmlik şeytana yaraşır.

Məni aparan suya dərya deyərəm.

Məni bir ilan çaldı, dilimi bilən çaldı.

Məni xublara möhtac, gözü, sən eləmişən!

Məni sayanın quluyam, saymayanın ağası.

Məni yeməyən qurda köpək demərəm.

Mənim bişmiş aşıma su calama.

Mənzil yaxın, kira çox, bunda bir əlamət var.

Mərd ələ yapışar, namərd ayağa, haray!

Mərd əli kasad olmaz.

Mərd igidlər süfrə açar, ad alar.

Mərd kişi çörəyini daşdan çıxardar.

Mərd qədrini mərd bilər.

Mərd mərdə qənim olar, Mürtəza Əli hər ikisinə.

Mərd özündən bilər, namərd özgədən.

Mərdə arxa çevir, namərdə vermə yaxa.

Mərdə güllə dəyməz heç kürəyindən.

Mərdi qova-qova namərd eləmə.

Mərdimazarı axtarmaqla deyil, rast gəlməkdir.

Mərdin gözü tox olar, namərdin gözü ac.

Mərdin qapısı açıq olar!

Mərdin paxılı deyilsən ki?

Mərəkdə itəni döllükdə axtar.

Mərifət manqura dəyməz, simüzər dövranıdır.

Məscid qapısıdır, nə sökmək olur, nə yandırmaq.

Məscid tikilməmiş kor əsasın dayadı.

Məscidin qapısı açıqdır, itin də həyası gərək.

Məsəldə münaqişə olmaz.

Məzlumun ahı, devirər şahı.

Milçək şirəyə yığışar.

Milçəyin oluğu bir şey deyil,
di gəl ürək bulandırır.

Min bilsən, bir biləndən xəbər al.

Min qapıda duz dadan bir qapıda bənd olmaz.

Min ulduz var, bircə ay.

Min yeyənin olsun, bir deyənin olmasın.

Minarəyə xərci çıxmayan deyər
bəs yerdən göbələk çıxıb.

Mindin atın sağrısına, qatlaş yanının ağrısına.

Minmə qoduq, vermə cərimə.

Mis ki gəldi, saxsı, qaç!

Mis sındı, ya cingildədi.

Miyançının kisəsi gen olar.

Molla alacağın unutmaz.

Molla bəyə qoşuldu, xalqın evi yıxıldı.

Molla evindən aş çıxmaz, kor gözdən yaş.

Molla halvanı gördü, yasini untdu.

Molla Qurandan kəsər, şeytan imandan.

Molla Nəsrəddin sağ ola, eşşəklərin qurd yeyə?!

Molla olmaq çox hasand, adam olmaq çox çətin.

Molla tuluq zurnasıdı, qarnı dolmasa səsi çıxmaz.

Mollanı iki yerə çağıranda bağı çatlar.

Mollaya dedilər: qonşuda bir kasıb ölmüş, dedi: naxoşam.

Motala dadanan köpək bir də gələr.

Murdar əsgiyə od düşməz.

Murdarı murdar aparar.

Musurmanın şərrindən, erməninin paxıllığından,
rusun zavtrasından – Allah, sən irəğ elə.

Muzdur, yerində düz dur.

Müftə sirkə baldan şirin olar.

Müxənnətin üstünə getmə, igid edərsən.

Mülk satan qırx gün tox olar.

Mürdəşir haqqı ilədir, ölü necə olur olsun.

Mürüvvətə əndazə olmaz.

Müştəridə göz olsa, satan acından ölər.

N

Nacins ağac düyünlü olar.

Nacins qarpızın toxumu çox olar.

Nahaq qan yerdə qalmaz.

Naxır yerli-dibli yoxdur, bu, ala dana axtarır.

Naxırçı qızı naxırçı çörəyi arzular.

Naxırçı qızından xanım olmaz.

Naxırçı qızını verdi, torba dağarcığı da üstəlik.

Naxırçının könlü naxır çörəyi istər.

Nalını almamış mıxını çalma.

Namaz qıla-qıla yıxdın öyümü,
indi başlamısan Haca getməyə.

Namərd yoldaşından görər, mərd Allahından.

Namərdə tuş olanın ciyəri qana dönər.

Namərdi bir gördün, bir də görsən, namərdсэн.

Namərdin çörəyi dizinin üstə olar.

Namərdin gözü dar olar.

Namərdin sözünü söz eləmək olmaz.

Namusu itə atdılar, it yemədi!

Naşıya zurna verəndə yoğun başından yapışar.

Necə baxım gözüm gəlin gözüne oxşasın?!

Necəsən qanmayım atan yansın!

Neylərəm qızıl teşti içinə qan qusam.

Neylərəm o imanı ki, yarısı qardaşa yanmaya.

Neyləyirəm qızıl taxtı, bir qızıl baxtım olsa.

Neyniyəsen düz əyrini kəsəcək.

Nə ağacı tovla, nə iti hürdür.

Nə altda unсан, nə üstdə kəpək.

Nə artsa çiydən artar, bişmişdən heç nə artmaz.

Nə azğın ol asıl, nə məzlum ol basıl.

Nə bağım var, nə də çaqqalla davam.

Nə balın yeyirəm, nə bəlasın çəkirim.

Nə biçinin biçirəm, nə ayranın içirəm.

Nə çapağım var çapam, nə bəxtim var tapam.

Nə çiy yeyim, nə də qarnım ağrısın.

Nə daş atdın ki, qolun da ağrısın.

Nə dərin suya gir, nə Xıdır Nəbini çağır.

Nə dəvənin südün istə, nə ərəbin üzün gör.

Nə diriyə hay verər, nə ölüyə pay.

Nə əkərsən, onu biçərsən.

Nə əmmirəm, nə əmişdirmirəm.

Nə gələndən üz çevir, nə gedəni qovar ol.

Nə işim naqabilə söz deyəm;
damağına ya dəyə, ya dəyməyə.

Nə itələ yıx, nə çək durğuz.

Nə qanır, nə qandırır.

Nə qədər eşşəyi vardı, palan axtarırdı,
palanı tapan kimi eşşəyi kürd yedi.

Nə qorx, nə də qorxunu ürəyindən çıxart.

Nə sal ilədir, nə mal ilədir,
gülüm, ululuq kamal ilədir.

Nə söyüd ağacından bar, nə arsızdan ar.

Nə şaşqın ol basıl, nə daşqın ol asıl.

Nə şeytan görüm, nə qulfallah oxuyum.

Nə şiş yansın, nə kabab.

Nə titrərsən, əllərim, verməyincə ala bilməzsən.

Nə tökərsən aşına, o çıxar qaşığına.

Nə ucudu, nə ortası, qırılıb qarın qartası.

Nə umursan bacından, bacın ölür acından.

Nə varlıya borclu ol, nə yoxsuldən alacaqılı.

Nə versən adındı, nə yesən dadındı, qalanı yadındı.

Nə yada sirrini ver, nə namərdə bel bağla.

Nə yaraşır arığa, gedə girə qoruğa?!

Nə yardan doyur, nə əldən qoyur.

Nə yaş olub sıxılmalı, nə quru olub qırılmalı.

Nə yatdı ki, nə yuxu görsün?!

Nə yatdıq, nə uzandıq, hazır oğlan qazandıq.

Nə yoğurdum, nə yaptım, hazırca kökə tapdım.

Nə zalım ol asıl, nə miskin ol basıl.

Nəcabət adamın zatında olar.

Nəciblik canda deyil, qandadı.

Nəfəsə Haqdan gəlir.

Nəfs nəfsdir, bədnəfsin adı bədnamdı.

Nərin dizi bağlı gərək.

Nisyə çaxır içən iki yol keflənər.

Nisyə girməz kisəyə.

Niyə elə yerdə yatıram ki, altıma su çıxsın?!

Niyyətin hara – mənzilin ora.

Nökər nədi, bekar nədi.

Nökərsən, niyə bekarsan? Açıq qapını, ört qapını.

Növbə yetimə çatanda qaşığın dəstəsi sınar.

Nuh deyər, peyğəmbər deməz.

O

O baş qorxsun ki, dost yolunda dayanmaz.

O dağa yağar, bu dağa yağar, axırda da bura yağar.

O gəlsə daşla, sən get aşla.

O hacı, bu hacı, kim olacaq boyaqçı?!

O haqverməzdi, bu haqbatırmaz.

O qardan bizim də qarıya yağar.

O qədər dövlətli deyiləm ki, ucuz şey alam.

O qədər küp yanında küpəçələr sınıb ki?!

O şahlıq dəvəsidi ki, yüklənməz.

O – verdiyin and, bu da buyurduğun qulluq.

Oba durdu köçməyə, qarı durdu gəzməyə.

Oba köçüb, yurd ağlayır.

Oba yiyəsiz qalanda donuz təpəyə çıxar.

Oba yox, qara yox, səndən başqa çara yox.

Obalar bizə, biz obalara.

Ocağın altdan köz, adamın altdan söz.

Ocaq içindən tutuşar.

Ocaq közsüz olmaz, gəlin sözsüz.

Ocaqdan kül əskik olmaz.

Od, düşdüyü yeri yandırar.

Od hər yana düşsə özünə yer açar.

Od olmasa tüstü çıxmaz.

Oddan kül törər, küldən nə törər?

Oddan, sudan yenə qar amannıdı.

Odlə pambığın nə aşnalığı?!

Odu söndürüb külü ilə oynamazlar.

Oduna gedər Daşdəmir,
suya gedər Daşdəmir,
üzünü yusun mürdəşir.

Oğlan doğdum – oydu məni,
qız doğdum – soydu məni.

Oğlan evlənər, bəy oldum sanar.

Oğlanı kamal ilə, qızı camal ilə.

Oğru anası gah döş yeyər, gah döşünə vurur.

Oğru elə bağırdı, doğrunun bağırı yarıldı.

Oğru elə bilər, hamı oğrudur.

Oğru ev olmaz, ev yiyəsini evlilikdən salar.

Oğru əyri kolda gizlənər.

Oğru it xoflu olar.

Oğru it özünü bildirər.

Oğru qalana yanar, mal sahibi gedənə.

Oğru ol, xoşu ol, dilin olsun.

Oğrudan qalanı rəmmal aparar.

Oğrudan oğruya halaldır.

Oğrunu oğru əliylə tutarlar.

Oğruya and verdilər, evinə muştuluqçu getdi.

Oğul atadan görər, süfrə açar.

Oğul atanın kövşənin əkər.

Oğul düşmənin qapısına aparar.

Oğul yönlü olsa neynir ata malını,
Yönsüz olsa neynir ata malını?!

Oğulun əfəli qohum yerdən qız alar.

Oğurluğa dayın evinə get, tutulanda döyülmə.

Oğurluğa getsən, insafı əldən qoyma.

Oğurluğun əvvəli, o da ay işığında.

Oğurluq ilə çəngilik qırx gün gedər.

Oxuduğunu demə, anladığını de.

Oxunu atıb yayını gizlətmə.

Olacağa çarə yoxdur.

Olan yerdən olacaq.

Olan yerdən umarlar.

Olanda göz qızarar, olmayanda – üz.

Olar aşım suyu, olmaz başım suyu.

Oldu ilə öldüyə çarə yoxdur.

Olma gözəl, inciməyəsən.

Olmuş olacaqdan eyidir.

On iki imamı qoyub, gözünü Axırazzamana tikib.

Ondan xeyir görən Allahdan bəla çəkər.

Orağı kürk vaxtı, kürkü oraq vaxtı alarlar.

Orta oyunu orta yerdə oynanar.

Ortada gedən dananı qurd yeməz.

Ortaqlı malı xalq yeyər.

Ortaqlı toyuqdan yalnız yumurta yaxşıdır.

Ortalıq qazanı qaynamaz.

Oruc tutma, namaz qılma, işin belə rast gətirsin?!

Oruc tutmayanın oğluna Ramazan adı qoyarlar.

Orucundan çox razıyam, şeşəsin də tutaram.

Ot öz kökü üstə bitər.

Ot yolun gah altında bitər, gah üstündə.

Otumu otdarsan, kəvşəyimi gətirə bilməzsən.

Otuz iki dişdən çıxan otuz iki məhləyə yayılar.

Ovçu neçə al bilsə, ayı da onca yol bilir.

Ovçu ovda, yolçu yolda gərək.

Ovçuya dağı nişan verdilər, ovu nişan verməzlər.

Ovu bərəsində vururlar.

Ovurdunda yaxşı yer eləyibsən,
baqqal armud versə.

Oyağı gözündən elər, yayağı dizindən.

Oynamaq bilməyən yerim dardır deyər.

Oynamayın, gülməyin, kəndə təzə darğa gəlib.

Oynaş yanınnan gəlib ər başı yarı.

Oynaşa umudlu olan arvad ərddən olar.

Oynayıram, gülürəm, heç oynaş yadımdan çıxmır.

Ö

Öküz cırıldamaqdan boyunduruq cırıldıdır.

Öküz dəvəcən olanda, dəvə dağcan olar.

Öküz öldü, ortağ ayrıldı.

Öküzlüyə gön borc verərlər.

Öküzü durğuzub altından buzov istəməzlər.

Öküzü öləmə yol göstərən çox olar.

Öküzün böyüyü pəyədə qalıbdır.

Öküzün cütə getməyəni ətlük adına satılar.

Öküzün qaşqasını döyərlər.

Öküzün qocalanı dana-buzova qoşular.

Öl mənim üçün, ölüm sənin üçün.

Öldürən ox, günahkar ox atan.

Öldürərəm deyəndən qorxma, ölləm deyəndən qorx.

Ölən ilə ölmək olmaz.

Ölən inək südlü olur.

Ölən öldü, vay qalanın halına.

Ölənin borcunu baqqal dirilərə yüklər.

Ölər Koroğlu, getməz bu yerdən.

Ölmə eşşəyim, ölmə, yaz gələr yonca bitər.

Ölmək ölməkdir, xırıldamaq nə deməkdir?!

Ölmüş eşşəyi axtarır nalını çıxartmağa.

Ölmüş inək südlü olar.

Ölü dağı çəkilər, diri dağı çəkilməz.

Ölü dərdi dərd olmaz, haray dirinin dərdidi.

Ölü kimi ölginən, mürdəşir kimi yuyum.

Ölü mənimdi, ayağını yeyirəm.

Ölü öldü, diriyə dirilik gərək.

Ölüdən şeytan da əl çəkib.

Ölülər elə bilir, dirilər halva yeyirlər.

Ölüm haqq, miras halal.

Ölüm qaşla göz arasındadır.

Ölüm var ölüm kimi, ölüm var zülüm kimi.

Ölüm-dirim bizim üçündür.

Ölümdən başqa hər şeyə çarə var.

Ölümü görəcəksən ki, bayılmağa da razı olasan.

Ölümün atı çaparaq olar.

Ölünü öz xoşuna qoysan, vurur kəfəni batırar.

Ölünün böyüyü kiçiyi olmaz.

Ölüsü olan bir gün ağlar, dəlisi olan hər gün ağlar.

Ölüsü ölən kiridi, yasa gələn kırımədi.

Ömür qarısı da, könül qarımaz.

Ördək qaz yerışı yeriyəndə paçası aralı qalar.

Örkən nə qədər uzun olsa,
yənə dolanar doğanaqdan keçər.

Örtülü bazar – dostluğu pozar.

Öyrənən ağız çərəzsiz qalmaz.

Öyrənməyə ar olmaz.

Öyündə yox urvalıx, könlündən keçir koyxalıx.

Öz çörəyini özgə süfrəsində yemə.

Öz daş-tərəzisiynən çək.

Öz evində başın bağlaya bilməz,
özgə evində gəlin başı bağlar.

Öz əliylə öz ayağına balta çalır.

Öz gözündə bayquşun balası tavusdan gözəldir.

Öz gözündə tiri görmür, özgə gözündə qıl axtarır.

Öz köysənində otlayan mal ac qalmaz.

Öz qədrin bilməyən özgə qədrin heç bilməz.

Öz qurdu özünü yeyibdi.

Öz-özünü bəyənən ağam vay!

Özü it oğludur, amma indi qurd basır.

Özü lölük olanın kisəsinin dibi dəlik olar.

Özü özünə elədiyini el yığıla eləyə bilməz.

Özü üçün yatır, özgələr üçün yuxu görür.

Özü yığılan ağlamaz.

Özümə yer elərəm, gör bir sənə neylərəm.

Özün etdin özünə, külü səpdin gözünə.

Özündən yuxarı baxanda özündən aşağı da bax.

Özünə baxma, sözünə bax.

Özünə bir iynə, yoldaşına çuvalduz.

Özünə qıymadığını özgəyə qıyma.

Özünə umac ova bilmir, başqasına əriştə kəsir.

Özünə yeyər, özgəyə minnət qoyar.

Özünü tanımayan Allahın da tanımaz.

Özünü yorulmuş bilsən, yoldaşını ölmüş bil.

Özgə ağzına baxan ac qalar.

Özgə atına minən tez düşər.

Özgə buzovu çatı qırar.

Özgə danasını bağlıyanın çatısı əlində qalar.

Özgə evində tülküdür, öz evində aslan.

Özgə əlində kömbə böyük görünər.

Özgə qapısın bağlı istəyənin öz qapısı bağlı qalar.

Özgə özgənin namazın dəstəməzsiz qılar.

Özgə özgənin ölüsün holavarnan ağlar.

Özgə pilovundan bizim şorba yaxşıdır.

Özgənin qarğası özgəyə qırğı gəlir.

Özgənin yaman gününə gülən, öz gününə ağlar.

Özgəyə quyu qazan özü düşər.

P

Padarın ulağı zağada yatar, qonağı çöldə.

Padşahı da arxasınca söyərler.

Padşahın ayağı dəyən yerdə yeddi il ot bitməz.

Padşahsız nağıl olmaz.

Paxıl artsa, qurd artar.

Paxıl olma, qüssən olmasın.

Palaza bürün, elnən sürün.

Paltarın çirki yumaqla, ürəyin çirki deməklə.

Pambıq satan ağ itdən qorxar.

Pambıqçının ağ itdən zəhləsi gedər.

Pampağa papağı ağırlıq eləyər.

Papağı isti-soyuqdan ötrü qoymurlar.

Papaq namus üçündür.

Papaqçının könlü olsa,
bir dəridən doqquz papaq tikər.

Paslı dəmirdən qılinc olmaz.

Payını yalqız yeyən tayın yalqız qaldırar.

Peyğəmbər öz canına dua eləyib.

Peyğəmbərlərdə bəs niyə Cərcisi tapdın?!

Pəzəvəngin axırı dərviş olar.

Pıç-pıç ev yıxar.

Pıç-pıç Mustafa xanı qaçırdı.

Pilovun yağlının yeyən yaxşı fatihə oxuyar.

Pinəçinin mayası iynəynən bizdi.

Pir mənimdir, kəramətin bilirəm.

Pis günün ömrü az olar.

Pis olmasa, yaxşının qədrini bilinməz.

Pis söz yiyəsinə qayıdar.

Pisi dalına mindir, ya dalına min, ikisi də birdir.

Pisliyi torpağa əkdilər, göyermədi.

Pişik atası xeyrinə siçan tutmaz.

Pişik balasını istədiyindən yeyər.

Pişik balasını külə bulayıb yeyər.

Pişik olmayan yerdə siçanlar baş qaldırar.

Pişiyi dara qısnayanda dönər üzünü cırmaqlar.

Pişiyin ağzı ətə çatmayanda deyər qoxuyubdu.

Pişiyn dərdi iti öldürər.

Pişiyn gözü siçan deşiyndə olar.

Pişiyn könlü samanlıq idi,
it də qovdu saldı samanlığa.

Pişiyn qonaq yeri samanlıqdır.

Pitiklə donuz darıdan çıxmaz.

Piyada atlıya gülməsə, bağı çatlar.

Piyadanın qaydasıdır atlıya gülər.

Polad sınar, əyilməz.

Pul can yonqarıdır.

Pul kəsəni qılınc kəsməz.

Pul verəndə molları meçiddə aldadallar.

Pulda vəfa olsaydı, əldən-ələ keçməzdi.

Pullu adamdan bəla da qorxar.

Pulu pul qazanar, yaxşı igid pəlçiq basar.

Pulun getdiyinə baxma, işin bitdiyinə bax.

Pulun verən mal alar, heç verməyən nə alar?

R

Rahat durmayan narahat olar.

Rahatlıq istəyən adam – kar, kor, lal gərək.

Ramazanda yalan deyən bayramda üzü qara çıxar.

Rast gəlməyən işə peşiman olma.

Rəhbərə yol görsətmə.

Rəhmət yazana, lənət pozana.

Rəngimə bax, əhvalımı xəbər al.

Ruzi həllacbazarda gəzir.

Ruzi qismətnən gələr.

Ruzi olsun, ocaqda olsun.

Ruzinin gələn vaxtı köpəyi yuxu tutar.

S

Sabun qara palazı ağartmaz.

Saçı ölünün üstə kəsərlər.

Sadağa qada qaytarar.

Sadağa saraydan çıxmaz.

Sadağa verən əllər dərd görməz.

Sağ armud sapdan düşməz.

Sağ əl verəni sol əl gərək bilməsin.

Sağ əlin sol ələ xeyri yoxdu.

Sağ gözü sol gözə möhtac olmasın.

Sağ gözü tut, sol gözdən ona işıx yoxdu.

Sağalsa həkiməm, sağalmasa mən kiməm?

Sağlığında kor Fatma, öləndə badam gözlü?!

Sağlığında nəydi ki, sayrılığında nola?!

Sağmal inək bizdə, satdıq yağ sizdə.

Sağrıya minən g...ünün ağrısına qatlaşar.

Sağsağan kəkliyə baxar, öz yerişin itirər.

Sahibindən qabaq bostana girmə.

Sahibsiz qoyunu qurd yeyər.

Saxla gönü, gələr günü.

Saxla samanı, gələr zamanı.

Saxsıya verə-verə çıxdı misin bahası.

Sakitliklə olan iş qışqırıqla başa gəlməz.

Saqqal feyz olsaydı, keçı şeyxlik elərdi.

Saqqalım yoxdu, sözüüm ötmür.

Salam Allahın adıdır.

Salavat gücə bağlıdır.

Sallaqxana köpəyi arsız olar.

Saman sənın deyil, samanlıq ki sənındı.

Samanın tüstüsü göz çıxardar.

Sambalı xoş, içərisi boş.

Sanılı pul durumsuz olar.

Sap üzülən yerdən qırırlar.

Sarı yağnan yağlayır, sarımsağnan dağlayır.

Sarımsağı gəlin eləmişlər,
qırx gün qoxusu çıxmamış.

Sarsaqlar olmasaydı, yaltaqlar acından ölərdi.

Satdığın kimi al.

Savab tökülüb, yığanı yoxdur.

Savaşanda barışmağa da üz yeri qoyarlar.

Sayanın quluyam, saymayanın ağası.

Saydığını qoy kənara, gör fələk nə sayır.

Sayğısız igidi düşmən aldadar.

Saymaz it adam tutar.

Sel gətirən ucuz olar.

Selbəni meyvəli ağaca atarlar.

Sevənin gözü kor olur.

Sevgi od deyil, amma oddan yamandır.

Sevgi adamı selə verər.

Sevindim – quşum var! Quşum var!

Aralığa çıxdı sərçə balası.

Seyid cəddinə arxayın olar.

Səbir acıdır, meyvəsi şirin.

Səbir ağacı hər bağda göyörməz.

Səbir Allahdan, səbirsizlik Şeytandan.

Səbir cənnət açaradı.

Səbir eləyən muradına yetişər.

Səbir eyləyənin ağzı bal dadar.

Səbir eylərəm, səbir daşı, çatladı ürəyim başı.

Səbir ilə halva olar, ey qora, səndən.

Səbir-səbir, axır bir sınıq qəbir.

Səhər günüylə qızmayan axşam günüylə qızınmaz.

Səhvi dəyirmançı elər; buğda aparar un gətirər.

Səksən doxsan, bir gün yoxsan.

Sən ağa, mən ağa, inəkləri kim sağa.

Sən ağacı əlinə al, oğrunu it qapacaq.

Sən ağacı götür, suçlu özün bildirər.

Sən baş vurdun, mən ayaq, gəl bunu ortalayaq.

Sən bizim nəhrəmizi çalxala,
mən gedim bəylik evinin nəhrəsini çalxalamağa.

Sən burda dur, yamanca, mən bir yaxşısın tapılınca!

Sən doğru ol, əyri bələsın tapar.

Sən gördüyün ağaclar kürəkliyə kəsildi.

Sən gündüz gedən yolları mən gecə ilə gəlmişəm.

Sən haqqan ol, haqq da sənle olar.

Sən ki qorxursan pişikdən, niyə çıxırsan deşikdən?

Sən qurd isən, al görüm, mən çobanam, vermərəm.

Sən məni atının tərkinə almırsan,
mən səni itimin tərkinə almaram.

Sən mənim bir üzümü ağart ki,
mən də sənin iki üzünü ağardım.

Sən oxuyanları mən toxumuşam.

Sən razı, mən razı, nə qələt eləyir qazı?!

Sən saydığını say, gör fələk nə sayır.

Sən sözü at, yiyəsi özü götürər.

Sən yediyini bilməsən, mən doğradığımı bilirəm.

Səndən ehtiyacı olanı başqasına möhtac eləm.

Səndən hərəkət, məndən bərəkət.

Səndən qüvvətli ilə tutuşma.

Səndən ötrü xəstə olana sən öl.

Sənə güvəndiyim dağlar, sənə də qar yağarmış.

Səni istərəm, çox istərəm, bir gözünü yox istərəm.

Səni səndən soruşmazlar, eldən soruşarlar.

Sənin atın mənim arpamın gücünə yorğa gedir.

Sənin həftəndən motal olmaz.

Sənin üçün ya bağa yarpağı, ya quzu qulağı.

Səninki səndə, mənimki məndə.

Sənətə kəc baxan ac qalar.

Sənətinə kim xor baxar, boynuna torba taxar.

Sərçə dağdan küsüb, dağın da xəbəri yox.

Sərçə nədi, bildirçinə don biçə?!

Sərçədən qorxan gərək darı əkməsin.

Sərçənin nəğməsi yox, civ-civi çox.

Sərv ağacı nə qədər uca ola,
əslə yoxdu, budağında bar olmaz.

Sıyıq ilə yıxılan ev aş bişir viran olsun.

Siçan görəndə pələngə oxşayan pişik
pələng görəndə siçana dönər.

Siçan olmamış dağarcığı dəlidir.

Siçana dedilər: Bu deşikdən çıx,
gir o deşiyə, beş min altun verək sənə!
Siçan dedi: Bunda nə var?
mənzili yaxın, pulu çox?!

Siçandan olan torba kəsər.

Sıdğ ilə qara daşdan mətləb almaq olar.

Sifariş ilə hac qəbul olmaz.

Sirkə nə qədər tünd olsa öz qabını çatladar.

Sirkə-sarımsağını hesab eləyən, paça yeməz.

Sirr açandan el qaçar.

Sirrivi vermə yaruva, yaruvun da yarı var.

Siyavuş qanıdı – yatmaz.

Sizin evdə yeyək, bizim evdə oynayaq.

Sizin qazanınız var, biz vuraq güvəcimizi sındıraq?!

Soğan göyərdi, dedi: mən də bir güləm.

Soğan seyrək olduqca başı yekə olar.

Soğan yeməyibsən, için niyə göynəyir?!

Sonalayan ya kora, ya keçələ.

Sonanı göldə, tərlandı çöldə.

Sonradan gələn buynuz qulağı keçdi.

Sonrakı peşmançılıq fayda verməz.

Sonsuz adam dövləti çox istər.

Soruşan dağlar aşar, soruşmayan düzdə çaşar.

Soruşa-soruşa İstanbula getmək olar.

Sovqatın adı birdi.

Söhbət ki var, darı torbasıdı, deşilsə – axacaq.

Söhbətin şirin yerində moltanı gəldi: “Allah saxlasun!”

Söyləyəndən dinləyən arif gərək.

Söyləyənə baxma, söylənənə bax.

Söymə nökrə babamı, söyməyim bəy babanı.

Söyüd ağacı bar verməz.

Söz ağızdan çıxıncan sənindi.

Söz bir olsa, zərbi kərən sındırar.

Söz danışığıdan keçər.

Söz dediyin dəmirkdir, döyüldükcə uzanar.

Söz eşitmək ədəbdəndir.

Söz gəldi, məqamında de gəlsin.

Söz haqdan gəlir.

Söz ki var, bir ucu yalandısa, bir ucu doğrudu.

Söz odur ki, haqqa vara.

Söz sahibi ölsə də, söz qalır.

Söz sözü çəkər.

Söz sözün söykəyidir.

Söz vaxtına çəkər.

Söz var el içində, söz var ev içində.

Söz var – gələr keçər, söz var – dələr keçər.

Söz var xalx içində, söz var xılx içində.

Söz var şahid istər, söz var şahidi özündəndi.

Sözə gələndə usta, işə gələndə xəstə.

Sözü ağızda bişir de.

Sözü at yerə, gedər yerin tapar.

Sözü deynən alana, qulağında qalana.

Sözü unamadan yiyəsini qınama.

Sözü uzadarsan, bəsdir deyərlər.

Sözü yerində söylə.

Sözün başı axırından anlanır.

Sözün bilməyən ağız başa toxmaq vurdurar.

Sözün damarı olar, çəkdikcə uzanar.

Sözün doğrusu dəmiri dələr.

Sözün doğrusunu de, atını min qaç!

Sözün doğrusunu uşaqdan xəbər al.

Sözün düzünü zarafatda deyərlər.

Sözün yaxşısı baldan dadlıdır.

Sözün yanlışı olar, yalanı olmaz.

Sözünü bilməyənə aşağı başda da yer yoxdu.

Su axar, çuxuru tapar.

Su axdığı yerdən bir də axar.

Su başdan aşanda ya bir qarış, ya yüz qarış.

Su başdan bulanıqdır.

Su bulandırmaqla balıq tutulmaz.

Su bulanmayınca durulmaz.

Su çəkən də mən olum, bərə gəzdiren də?

Su çıxmaz arxa cuvar qoydular,
adımı da qoydular yarıtmaz.

Su da bir yerdə qalanda iyyər.

Su gəldiyi arxa bir də gələr.

Su girdi qaba – oldu içməli.

Su hər şeyi təmizlər, üz qarəsın təmizləməz.

Su ilə odun nə oyunu var?!

Su kiçiyindir, yol böyüyün.

Su meymunun boğazına çıxanda
balasını ayağı altına alar.

Su murdarlıq götürməz.

Su özünə yol elər.

Su sənəyi suda sınar.

Su yatar, düşman yatmaz.

Suda boğulan ilana sarılar.

Sudan ayrılan balığın oddan nə qorxusu?!

Susuz it kəhrizə baxar.

Suyu ağaşlı yerdən, qızı qardaşlı yerdən.

Suyun əvvəli bulantı gələr.

Suyun lal axanından, adamın yerə baxanından.

Suyun yavaşından qorx.

Susmaq da bir cavabdır.

Sübhün açılmasını xoruz anlar.

Süd ilə girən sümüklə çıxar.

Süddən ağzı yanan qatığı üfləyə-üfləyə içər.

Südə gəldiyi yetməz, sərnici də dalında tutur.

Südlü inək ol, vur dolu sərnici dağıt.

Südlü qoyun sürüsündən çıxmaz.

Südü qədrini qısır əmən dana bilər.

Südü nə kəm baxanın gözlərinə ağ damar.

Süfrədə əlini saxla, məclisdə dilini.

Süfrənin başı-ayağı olmaz.

Sürməni Allah aparıb paxlanın gözüne çəkib.

Sürü axsaqsız olmaz.

Sürü çobansız olmaz.

Sürü qoyun sizdə, satdıq yağ bizdə?!

Sürü sənə qurbandır, amma çəpişin biri bir tümənə.

Sürü tama, dərd adama çövşüyər.

Sürüdən ayrılan qoyunu qurd yeyər.

Sürüyə qurd gələndə vay bir keçisi olanın halına!

Ş

Şad günün dostu çoxdu.

Şadlığına şitlik eləmə.

Şah Abbasa yaradı, keçəl Abbasa yaramadı?!

Şah bilər, şahsevən bilər.

Şah da bilir Şirvan sünnüdür.

Şah Xudabəndə, səninki səndə, mənimki məndə.

Şah-şah dediyim öz canım üçündür.

Şahın da dəvələri ayaqyalın gəzər.

Şahın ürəyi Allahın əlindədi.

Şahsənəm oğlan doğub!

Şalğam şorbasında turp özünü yağ sanar.

Şam ağacından ağıl olmaz, el oğlundan oğul olmaz.

Şam bahadı – korun nə vecinə.

Şey qurdlayar – duz səpərlər,
duz qurdlayar – nə səpərlər?!

Şeytan başqa, cin başqa.

Şeytan çox bildiyindədi bir gözü kor olubdu.

Şeytan əzabda gərək.

Şeytan getdi, meydan bizə qaldı.

Şeytan karxanası boş qalmaz.

Şeytan olmasa qurd qoyunla gəzər.

Şeytanın dostluğu dar ağacına qədərdir.

Şeytanla şerikli buğda əkən saman biçər.

Şəfa Haqdandır, həkim könül xoşluğu.

Şəfa verən ağıdan da verə bilir.

Şəhər burclu-qalalı gərək, igid başı bəlalı.

Şəhəri gördün gözü qırıq, sən də ol gözü qırıq.

Şər deməsən, xeyir gəlməz.

Şerik yaxşı olsaydı, Tanrı özü üçün tutardı.

Şerikli qazan gec qaynar.

Şerti şumda kəs, xırmanda yabalaşma.

Şıqqıldatmağa qozum var, cırıldatmağa bezim.

Şir gərək pəncə vura şir ilə.

Şir qocalanda özünə gülməyi gələr.

Şirin dil ilanı yuvasından çıxardar.

Şirin dil yüz evi yeyər, acı dil bir evi yeyə bilməz.

Şirin sözün şirin də cavabı olar.

Şirin-şirin yeməyin acı-acı qusmağı da var.

Şirincə gəl, şirincə get.

Şor yer sünbül gətirməz.

Şoranlıqda eşşək tapdın, erkək-dişiliyin axtarma.

Şor yeyən suya gələr.

Şordu, şor deyirəm.

Şöpərək gecə gəzər, gündüz gəzməz,
elə bilər özü bilər, özgə bilməz.

Şux tərlan yerində cürə bağlanıb.

T

Ta yeməsən bilməzsən.

Taxça mənə qaldı, Şeydalı, boxça mənə qaldı, Şeydalı.

Taxçadakı qarnında, boxçadakı əynində.

Taxt mənimdi, üstündə yatmıram, altında yatıram.

Tamahkarı yalançı aldadar.

Tamarzıdan al, öyrənmişə ver.

Tanrı dəvəyə qanad versəydi,
yıxmadığı dam qalmazdı.

Tanrı verən dövləti bəndə ala bilməz.

Tanrıdan gəlməsə, bəndədən nə gələr?!

Tapan tapanın olsa, çöldə çoban bəy olardı.

Tarı ac istəyəni bəndə doydura bilməz.

Tarı bilir kim qazana, kim yeyə?!

Tarı bir yandan bağlasa, bir yandan açar.

Tarı eşşəyi tanıyırdı buynuz vermədi.

Tarı qarğıyanı peyğəmbər əsası ilə döyər.

Tarı mənəm, yağmanam.

Tarının günü bir çuval darıdan da çox.

Tarısın tanımayandan sən nə umursan?!

Tarlada izi olmayanın süfrədə üzü olmaz.

Tat ata mindi, Tanrısın tanımadı.

Tava dəlik, tas dəlik, boş da gəldi üstəlik.

Taylı tayın tapmasa, ah-vayla keçər günü.

Tazı heyiz olanda dovşan kənd qırağında gəzər.

Tazının heyizliyindən dovşan samanlıqda doğar.

Tazının topal olduğu dovşanın qulağına yetişib.

Tazının yiyəsi varsa, dovşanın da Allahı var.

Tək daşdan divar olmaz.

Tək əlin səsi çıxmaz.

Tək gəzən dananı qurd yeyər.

Tək qoyundan sürü olmaz.

Təklük Allaha yaraşır.

Təkə sürüyə böyük olmazdı, qoyunlar qoyun olsaydı.

Təkədə qoç hünəri olmaz.

Təqdir ilə yazılan tədbir ilə pozulmaz.

Tələsənin kündəsi küt gedər.

Tələsik işə şeytan qarışar.

Tələsirsən, yavaş yeri.

Tənbəl dağda qar gördü, yorğanına büründü.

Tənbəl eşşək hoşu Allahdan istər.

Tənbəl günortayacan neyləyib ki,
günortadan sonra neyləsin?!

Tənbələ dedilər: qapını ört, dedi: yel əsir örtər.

Tənbələ həftənin hər günü cümədir.

Tənbələ iş buyur, sənə ağıl öyrətsin.

Tərə yeyən də yaza çıxar, kərə yeyən də.

Tərəkəmə öz obasını Bağdaddan böyük bilər.

Tərəkəmə pendirində qurd görməz.

Tərlan yerin çalağan tutmaz.

Təzə ay doğanda köhnə ayı doğrayıb ulduz elərlər.

Təzə gəldi bazardan, köhnə düşdü nəzərdən.

Təzə kuzə suyu sərin saxlar.

Təzək yığan əllər, ipək gördü dolaşdı.

Tikan əkən gül götürməz.

Tikan olub ayağa batınca gül ol yaxaya sancıl.

Tikə üstündə dost olan il uzunlu küsülü olar.

Tikə dostu dost olmaz.

Tikə qarın doyurmaz, məhəbbət artırar.

Tox elə bilər heç acmaz, ac elə bilər heç doymaz.

Tox ikən yemək yeyən məzarın dişiyən qazar.

Tox it ac bəydən yaxşıdır.

Toxun acdan nə xəbəri?!

Toxum torbada göyərməz.

Toxumluğa haram qatsan bitməz.

Toxumu gətir, yer axtar.

Topal eşşəklə karvana qoşulma.

Topalla gəzən axsamaq öyrənər.

Tora düşən səbr eləməsə, özün ölümə verər.

Torpaq deyər: – öldür məni, dirildim səni!

Torpaq deyər: – Sən mənə tər ver, mən sənə zər verim!

Tovuz quşunu tükünə görə kəsərlər.

Toy da olsa toyuğun vayıdı, vay da olsa.

Toy günün qoyub, vay günün oynayır.

Toya getmə, yasa get.

Toydan sonra nağara, xoş gəldin, Bayram ağa.

Toysuz ev tapılar, vaysız ev tapılmaz.

Toyuğun başı kəsiləndə də gözü eşənəkdə qalar.

Toyuğun cəriməsi yumurtasıdı.

Toyuğun gözü küllükdədi.

Toyuğun qıçı birdi ki, bir.

Toyuğun uçuşu zibilliyə qədər olar.

Toyuq anasından süd görməyib.

Toyuq bir su içər, bir Allaha baxar.

Toyuq bir yumurta yumurtlasa,
yüz öylü qonşuya xəbər elər,
gomuş doğsa heç səsi çıxmaz.

Toyuq istər qaz yerisi yeriyyə, vurar çəçənəyi çatlar.

Toyuq yumurtasına görə qaqqıldar.

Tökülən çanaq daha dolmaz.

Tövbə toxluqdan çıxar, dua yoxluqdan.

Tövbəsini sındıran mələndü.

Tövlə dibindən yoxdur, deyir at yəhərlə.

Tula itdən də murdar.

Tumançağın yuxusuna beş arşın bez girər.

Tumanım, köynəyim özümnən,
becə yerə düşdüm xalxın gözünnən.

Turac əti yemisən? – uçducağın görmüşəm.

Tutamalı arvad, etibarlı at kişiyyə addır.

Tutu, çiyələyi birdən dəydi.

Tutulmamış oğru – xandan-bəydən doğru.

Tülək tər lan yerinə sar bağlamaq olmaz.

Tülkü çox bildiyindən tələyə düşər.

Tülkü dəliyə girə bilmir, quyruğuna süpürgə bağlayır.

Tülkü suvaxlı bağa girməz.

Tülkü tülkülüyünü bildirincə
dərisin boğazından çıxardarlar.

Tülkü tülküyə buyurar, tülkü də quyruğuna.

Tülkü var gödən çıxarır, qurdun adı bədnamdır.

Tülküdən bic heyvan yoxdu,
cələyə düşəndə dörd ayağından düşər.

Tülkünü dərisi xatirinə qovarlar.

Tülkünün andına inanım, xoruzun quyruğuna?

Tülkünün gedib-gələcəyi kürkcü dükanıdır.

Tülkünün meydanda nə işi var,
dərisinə qiymət qoysunlar?!

Tülkünün Őahidi quyruęudur.

Tülkünün zirngi iki ayaęından tələyə dŐr.

Tünd gedən tez yorular.

Türk atının samanı bol gərək.

Türk bilir daęarda nə var.

Türk gedən yerə bərəkət gedər.

Türk sydkc qızar, durduęca bezr.

Türkün gliŐi, tatın grŐ.

Türkün sonrakı aęlı.

Trk at yıxar, tatı t.

Tst kötükdən çıxar, budaędan çıxmaz.

U

Uca dağın başı qarlı olar.

Uca-uca dağlar başı qarlı da olur, qarsız da,
igidlərin canı sağ olsun, varlı da olur, varsız da.

Ucuz aldın; quyruğunu düyünlə.

Ucuz ətin şorbası olmaz.

Ucuz illətsiz, baha hikmətsiz deyil.

Ucuz verən tez satar.

Ucuzdan bahası olmaz.

Ucuzdur var illəti, bahadır var hikməti.

Ucuzluqda alanın üzün görmə, bahalıqda satanın.

Uçmaqda turac, qaçmaqda ceyran.

Ulamağın bilməyən köpək sürüyə qurd gətirər.

Ulduzu bərişmayanın salamı da savaşıdır.

Ulu sözünə baxmayan ulaya-ulaya qalar.

Umac özün aş bilər, qarğa özün quş bilər.

Uman yerdən küsərlər.

Umud qaldı kosaya, kosa saqqalın daraya.

Umulmayan daş yarar baş.

Usta əli dəyməyən iş haramdır.

Usta görməyən şeyird ondan–bundan qarmalar.

Usta görməyən şeyirdin gözü əllərdə qalar.

Uşağa iş buyur, dalıyca yüyür.

Uşağa yoldaş olma,
sən yıxılısan gülər,
özü yıxılısa ağlar.

Uşağı sevərlər beşikdə, əri sevərlər döşəkdə.

Uşağı yeməh böyütməz, fərəh böyüdər.

Uşağın hökmü padşahın hökmündən artıq.

Uşaq adamı qanlı qarısına aparar.

Uşaq atasından güclüsün bilməz.

Uşaq gördüyün götürər.

Uşaq olan evdə qeybət olmaz.

Uşaq yıxıla–yıxıla böyüyər.

Uşaq yıxıldığı yerə baxar.

Uşaqdan al xəbəri.

Uşaqılıqda yalan deyənə
böyüyəndə inanmazlar.

Utan utanmazdan, qorx qorxmazdan.

Utananın oğlu olmaz.

Utanmasan oynamağa nə var ki?!

Utanmaz üzdən qara nə var?!

Uyuşar - qatıq yeyərik, uyuşmaz - süd içərik.

Uzaqdan baxana dava asan görünər.

Uzaqdan baxırsan, sambalı xoşdu,
Yaxından baxırsan, quşqunu boşdu.

Uzun adamın ağılı topuğunda olar.

Uzun axmaq olar, güdə fitnəkar.

Uzun sözün qızası, gəlin, səni sevmişəm.

Uzun yaşın axırı yenə ölümdü.

Ü

Ürək istəyəni əl eylər.

Ürək ki var, şüşədir, sındırarsan kim yamar?!

Ürək öz dostun tanıyar.

Ürək yanmasa, gözdən yaş çıxmaz.

Ürəkdə olmayanı dil deməz.

Ürəkdən ürəyə yol olur.

Ürəyi yanan yaxşı fatihə verər.

Ürkütməsən sanamaq olmaz.

Üstümü unlu görüb adımlı dəyirmançı çağırma!

Üz döndü, könül döndü.

Üz görən iman görməyib.

Üz ki var, ürəyin aynasıdır.

Üz üzdən utanar.

Üz vermə - arsız olar, az vermə - xırsız olar.

Üzü bəzək, içi təzək.

Üzü üstə gələni arxası üstə çevirməzlər.

Üzük nişanəsindən ürək nişanəsi yaxşıdır.

Üzüyü qaşla tanırlar.

V

Vaxt ikən ağla, aşıq, el gələr, tünlük olar.

Vaxt olar ki, şahın da qaraçıya işi düşər.

Vaxtını itirən baxtını itirir.

Vaxtsiz açılan gül tez solar.

Vaxtsiz banlayan xoruzun başın kəsərlər.

Vaxtsiz qonaq öz kisəsindən yeyər.

Var evi kərəm evi, yox evi vərəm evi.

Var var üstündən gələr.

Var yıxmayı fələk də yıxmaz.

Varını verən utanmaz, yoxdan verən axmaqdır.

Varkən yox demə, cavabı yoğnuq olar.

Varlığa nə darlıq.

Varlığa tələsən yoxsulluğa tez düşər.

Varlının xoruzu da yumurta qoyar, toyuğu da.

Varlının iti harın olar.

Varlının könlü oluncaya qədər kasıbın canı çıxar.

Varlının varı kasıbın çənəsini yorar.

Varsa hünərin, hara getsən var yerin.

Vay ondadır çarvadar bacadar ola.

Ver yeyim, ört yatım, gözlə canım çıxmasın!

Verdiyın bir yumurta, onu da yırt-a-yırta.

Verən əl alan əldən üstün olar.

Verən əl dərd görməz.

Verən əli hər kəs sevər.

Verən əli kəsməzlər.

Verəndə imam olar, alanda şümür.

Verərsən pendir – elərəm kəndir,
Verərsən aş – elərəm baş.

Verim vara baxmaz.

Vəfalı dost yad olmaz, görməsə yüz il səni.

Vəsmə bol olanda qaşa da çəkərlər, gözə də.

Vətən viranə də olsa, yenə cənnətdi.

Vətən yadına düşən qərrib ağlamasın neyləsin?!

Vətənə gəldim, imana gəldim.

Vətənsiz olan kəfənsiz qalar.

Vəziri qarğa olanın ağzı zibillikdə gərək.

Vur babam, dövrən sənindir.

Vur dedik, öldür demədik.

Vur deyənlə vuran yaradır.

Vur ki beşik daldadı, Seyyid Əli xırmandadı.

Vura bilməyən, daşın böyüyündən yapışar.

Vuran igid dayısına gəyəşməz.

Vuran oğul ataya baxmaz.

Vuran öküzə Allah buyunuz verməz.

Vurram ölər, kiş deyərəm – getməz.

Vurum uşağım öldürüm, qonşuma ad qazanım!

Vuruşun kor vuruşuna oxşamır.

Y

Ya bu dövəni güdməli, ya bu diyardan getməli.

Ya dağ ətəyində, ya bəy ətəyində.

Ya dövə ölər, ya dövəçi, ya da üstündəki hacı.

Ya qarnımda, ya könlümdə.

Ya lələ şələni basar, ya şələ – lələni.

Ya unçu ölər, ya dəyirmançı.

Ya zatdan, ya süddən.

Yabılarda qotur yabı mərd olar,
yorulanda yiyəsinə dərd olar.

Yabıya tumar eləsən şıllaq atar.

Yad gəlib aşna olunca aşna-yar əldən gedər.

Yad itin quyruğu qısılı olar.

Yada arxa verən tək qalar.

Yaddan yoldaş olunca qardaş əlindən gedər.

Yağ yağ üstə gedər, yarma yavan qalar.

Yağ yeyən it tükündən məlum elər.

Yağlı əlin var sürt öz başına.

Yağıdan qalanı yağmur apardı.

Yağışdan çıxdıq, yağmura düşdük.

Yaxşı at köhnə çulun altda da bilinər.

Yaxşı at özünə qamçı vurdurmaz.

Yaxşı at yemin artırır, pis at qamçısının.

Yaxşı ata bir qamçı, yaman ata min qamçı.

Yaxşı bez arşinsız da satılar.

Yaxşı biçinçi xərcin yerdən çıxardar.

Yaxşı dost qardaşdan əzəldir.

Yaxşı dost yaman gündə bilinər.

Yaxşı elə yaxşıdı, çalış yamanı yaxşı elə.

Yaxşı getməyincə qədri bilinməz.

Yaxşı gündə düşmən gələr dost olar,
igid odur yaman gündə dayana.

Yaxşı gündə yad yaxşı, yaman gündə vay qohum!

Yaxşı günün yoldaşı, yaman günüm düşdü gəl!

Yaxşı igid dalı gözlər, yaxşı at qabağı.

Yaxşı igidin adını eşit, üzünü görmə.

Yaxşı niyyət – yarım dövlət.

Yaxşı oğul – ata bağı, pis oğul ürək dağıdı.

Yaxşı olanda – xanımdan, pis olanda – qaravaşdan.

Yaxşı ovçunun toruna ov öz ayağıyla gələr.

Yaxşı övlad atasını vəzir elər, pis övlad rəzil.

Yaxşı saxla adını; bədnamçılıq el gəzər.

Yaxşı saxla aşığı; bədnamçıdı – el gəzər.

Yaxşı, yaxşılığın deyilir, yaman, nəyin deyilir?

Yaxşıları yer tanıyar.

Yaxşılığa yaxşılıq hər kişinin işidi,
Yamanlığa yaxşılıq ər kişinin işidi.

Yaxşılığa yamanlıq – kor eşşəyə samanlıq!

Yaxşılığın əcrin Allahdan istə.

Yaxşılıq elə at dəryaya, balıq bilməz, Xalq bilər.

Yaxşılıq baş ucaldar.

Yaxşılıq bilməyən adam adam yerinə sayılmaz.

Yaxşılıq yerdə qalmaz.

Yaxşını yada vermə – hayıfdı,
yamanı da vermə ayıfdı.

Yaxşıya yanaş, yamandan uzaş.

Yalan olmasa, doğru yeriməz.

Yalan sözdə bağlanan işdə açılar.

Yalan tez ayaq tutar, amma yeriməz.

Yalan ki var, doğrunun quludur.

Yalançı kimdir? – Hər eşitdiyin danışan.

Yalançı olmasaydı doğru danışan bilinməzdi.

Yalançı şahidi uzaqda istər.

Yalançı tamahkarı aldadar.

Yalançılıq üz qızardar.

Yalançını mənzilinəcən qovarlar.

Yalançının evi od tutdu yandı, heç kim inanmadı.

Yalançının ipiyənə quyuya düşən quyuda qalar.

Yalançının işığı yarıyacan yanar.

Yalançının yaddaşı olmaz.

Yalanın xoruzu yoxdur ki, banlasın.

Yalanla dünyanı gəzmək olar, amma qayıtmaq olmaz.

Yalavac üçün yay da borandır.

Yalqız quş yuva salmaz.

Yalvaranın tarısı olmaz.

Yaman atın yolu uzun olar.

Yaman baş yiyəsinə donuz güddürər.

Yaman günə səbr edən yaxşı günə tez çatar.

Yaman günün ömrü az olur.

Yaman qonşu, kor oğul: qov yanından – qadadı.

Yaman yerdə ot bitməz.

Yaman yeyənin olsun, yaman deyənin olmasın.

Yamanı yaman gündə.

Yan mənə, yanım sənə, qurbandı canım sənə.

Yanan öz dərdinə yanar.

Yanan yerdən tüstü çıxar.

Yanana yanmazlar.

Yandırdığın yovşan, ağlatdığın – dovşan.

Yanığ mal, hara gedirsən? – Yandıрмаğa.

Yanmayanda yanmaz, ha yellə, ha ətəklə.

Yanlış da bir naxışdır.

Yanlış hesab Bağdaddan qayıdar.

Yanşağı cəhənnəmə atdılar, dedi: – odunu yaşdır!

Yar bağı, söhbət bağı.

Yar getdi, yeri qaldı.

Yardan danışırım, yar görməmişəm.

Yarı gör özün danış, ev yıxar ara sözü.

Yarımdan ayrılan yeddi il ağlar,
yurdundan ayrılan ölüncə.

Yara var bağlarlar, yara var dağlarlar.

Yaralının dərddini nə bilər yarasızlar.

Yarası avand olanın təbib qabağına gələr.

Yaraşığın yaraşığı – bəzəknən.

Yarımayan gəlinin salamı söyüş olar.

Yaş yiyəsi ovunub, yasa gələn ovunmayıb.

Yaş ağac tez öyilər.

Yaş ağaca balta vuran əl enməz.

Yaş odun satmayıbsan, niyə qorxursan?

Yaşına-yaşına, çıxdın ocaq başına.

Yatağan aslandan gəzəyən tülkü yaxşıdır.

Yatan aslan olursa fürsət hə oyağındı.

Yatan ilanın quyruğunu basdama.

Yatan iti oyatma.

Yatan öküzün başına duran öküz batırar.

Yatan ölməz, yetən ölər.

Yatmağına baxanda gördüyü yuxuya min şükür.

Yava it nə özü yeyər, nə başqasına yedirər.

Yava itin yava küçüyü olar.

Yay fağırın yorğan-döşəyidi.

Yayda başı bişənin qışda aşı bişər.

Yayda yatanı ilan vursun,
qışda işə gedəni borana düşsün.

Yayı işlə, qışı ye.

Yayı kölgədə oturan qışı ocaq axtarar.

Yaylaq yolunun yoxuşu varsa, enişi də var.

Yaz əkinçi – qış dilənçi.

Yaz qışından bəlli elər, qız qardaşından!

Yaz gününün yağışı, ər arvadın savaşı.

Yaza çıxartdıq dananı, bəyənməz oldu ananı.

Yaza, qışa bir ağıl neyləsin.

Yazın hərəkəti - payızın bərəkəti.

Yazan sən, pozan sən, kim deyər yalansan.

Yazılan yazı başa gəlir.

Yazılana pozu yoxdur.

Yazılıandan qaçmaq olmaz.

Yekə baş yiyəsinə donquz güddürər.

Yel ilə gələn, sel ilə gedər.

Yel qayadan nə aparar?!

Yelinən gələn yelinən gedər.

Yelpənək puluna alınan eşşəyin ölümü sudan olar.

Yemə namərd çörəyini, axır başına vurur.

Yeməkdənsə ümidli olmaq yaxşıdır.

Yeməklə dost olan hər gün küsülü gəzər.

Yeməknən doymayan yalamaqnan heç doymaz.

Yeməyin yalnız yeyən yükün yalnız qaldırar.

Yeməyən qurd barama sarımaz.

Yeyən bilməz, doğrayan bilər.

Yeyər ağız, utanar üz.

Yeyici üçün Allah yetirər.

Yeyilənim yeyilir, qonağım küsülü gedir!

Yemiş vaxtı xırçının qulaqları kar olar.

Yengəmiz Yetər oldu, günümüz betər oldu.

Yer bərk olanda öküz öküzdən görər.

Yer bəyin, yurd xanın, işlə ha, çixsın canın.

Yer qatı, göy iraq.

Yer var danışarlar, yer var udarlar.

Yerə düşməklə gövhər qiymətdən düşməz.

Yeri-yeri kürkü yırtıq, nəyindi məndən artıq?

Atım atına barabar, tulam da səndən artıq.

Yerin də qulağı var.

Yeriyən at yemin özü artırır.

Yersiz gəldi – yerli, qaç.

Yersiz söz dostu düşman eləyər.

Yetim deyib: mən gülərəm,

Allah demiş: mən hardayam.

Yetim, kimə zərər verərsən?

- Mənə çörək verənə!

Yetim qızsan, qıvrıl yat!

Yetim malı oddan yaman yandırır.

Yetim oğurluğa çıxar, ay ilk axşamdan doğar.

Yetim öləgən olar.

Yetim yarımaz, yarısa da, qarımaz.

Yetim yekələr, Əzrayılın pisliyi özünə qalar.

Yetimə ay da qaranlıqdı, gün də.

Yetimə çörək ver, borclu çıx.

Yetimə vay-vay deyən çox olar, çörək verən az.

Yetimi vurma, döymə, çörəyini əlindən al.

Yetimin ağzı aşa, başı daşa.

Yetimin bağırı yağ bağlamaz.

Yetimin qaydasıdı, gec gülər, tez-tez ağlar.

Yeyin at özünə qamçı vurdurmaz.

Yezidin Şama getməyi gerçək oldu.

Yığma dən üçün xırman açılmaz.

Yıxılan yıxıldığı yerdən qalxar.

Yıxılana balta çalan çox olar.

Yıxılanın dostu olmaz.

Yıxılmasa dikəlməz.

Yırtıcı quşun ömrü az olar.

Yiyəsinin yanında pişik də it basar.

Yox yerdən Əzrayıl da can almaz.

Yoxa qələm işləməz.

Yoxdan Allah da bezardır.

Yoxsul axça tapdı, yer tapmadı.

Yoxsul yoxsul, oduna, suya da yoxsul?

Yoxsulun ahı taxtdan endirər şahı.

Yoxsulluğa düşməyən varlığın qədrin bilməz.

Yoxsulluğu yox olsun.

Yoxsulun üzü qaradır.

Yol bilən karvana qatılmaz.

Yol oğrusu ol, yoldaş oğrusu olma.

Yol yeməyi yük olmur.

Yolçudan yolçuya pay olmaz.

Yolçuluğa gedən çölməyin dalısında tutmaz.

Yolçunun torbasından tutmasan, ağacın əldən qoymaz.

Yoldan çıxanı yol vurur.

Yoldan çıxmaq eyib deyil, yola gəlməmək eyibdir.

Yoldan çıxsan da, əldən çıxma.

Yoldan irəli yoldaş, əldən irəli qardaş.

Yoldan qal, yoldaşdan qalma.

Yoldaş yolda sınınar.

Yoldaşıma ağac dəydi,
elə bildim saman çuvalına dəyir.

Yoldaşının sözüne inan, özünkündə dayan.

Yoldaşını bab elə, görən desin ha belə.

Yoldaşını göstər mənə, sən kim olduğunu deyim.

Yolsuz gedən tez yorular.

Yolsuzu yola tapşır.

Yolunan gedən yorulmaz.

Yönlü cücə yumurtasında cikkildər.

Yorğun eşşək hoşu Allahdan istər.

Yoruldun sarvana, acıdın çobana.

Yuxarı baxıb fikir eləyincə, aşağı baxıb şükür elə.

Yuxarı evə baxıb aşağı evi yıxma.

Yuxarı qoymurlar, aşağıda mən oturmuram.

Yuxarı tüpürürəm bığdı, aşağı tüpürürəm saqqaldı.

Yumru daş yosun tutmaz.

Yumurtanın sarısından pay uman cəhənnəmlidir.

Yumurtlamadı, yumurtlamadı, falını da yedi?!

Yurd yiyəsiz qalanda donuz təpəyə çıxar.

Yusif bazarıdı; hər kəsin matahı varsa götürsün.

Yuvanı erkək quş tikər.

Yük ağır olanda öküz öküzdən görər.

Yük əyməsə daş qəribliyə düşməz.

Yüknən gələn taynan gedər,
taynan gələn – vayan gedər.

Yüksəkdən baxan alçağa tez enər.

Yükün yığdı tərəyə, elə arxa çevirdi.

Yürüş var ki, duruşdan betərdir.

Yüyürən at arpasını artırır.

Yüz ağac sağrıya, sağrı bir yol ağrıya.

Yüz bilici olsan, yenə bir bilməznən danış.

Yüz birə qoşulmaz, bir yüzə qoşular.

Yüz dost azdır, bir düşmən çoxdur.

Yüz gün yaraq, bir gün gərək.

Yüz gün sel oyanı bir gün dərd oyar.

Yüz iynə yığsan bir çuvalduz olmaz.

Yüz qayğı bir borcu ödəməz.

Yüz qoyuna da tırho, bir qoyuna da tırho.

Yüz mamaça yığıla, güc doğana düşər.

Yüz namərdin çörəyin doğrasan, kasa dolmaz.

Yüz ölç, bir biç.

Yüzbaşının şahidi çovuş olar.

Z

Zalıma Allah bəla verər.

Zalımın çörəyi dizi üstə olar.

Zalımın qılıncından kasıbın ahı pisdi.

Zaman keçər, söz qalar.

Zaman sənə saz olmasa, sən zamana saz ol.

Zamana ilə düzəlişən həmişə rahatdır.

Zamanaya bax, ayıya qaval çaldırır.

Zəhmət çəkməyən bal yeməz.

Zəhmət çəkməyən rahatlığın qədrin bilməz.

Zəhməti bülbül çəkər, gülü qucar yenə xar.

Zəhmətlə yeyilən acı soğan
minnətlə yeyilən baldan şirindir.

Zəhmətsiz bal yeməzlər.

Zəhmətsiz rəhmət olmaz.

Zəncir aslan üçündür.

Zər ilə olan zor ilə olmaz.

Zər qədrini zərgər bilər.

Zərbə həməşə ağrıyan yerə dəyər.

Zərərin yarısından qayıtmaq da qazandır.

Zindana səbr eləyən axırı taxta çıxar.

Zirək quş dimdiyindən tələyə düşər.

Ziyan ağudan acıdır.

Ziyankardan qəza əskik olmaz.

Zoğal dərənimiz də var, səbət hörənimiz də.

Zor ilə gözəllik olmaz.

Zor qarıdan gələndə haqq bacadan qaçar.

Zora dağlar dayanmaz.

Zorla gedən köpək qoyuna fayda verməz.

Zurnaçı zorun üzünə verər.

Zülm ilə abad olan bir gün gəlir bərbad olur.

Zülmət daşdı, götürən də peşmandı, qoyan da.

Zülmün axırı olmaz.

ƏLAVƏLƏR

YAZILI QAYNAQLARDAN SEÇMƏ ATALAR SÖZLƏRİ

“DİVANİ-LÜĞƏTİT-TÜRK”dən seçmələr

“Aç ne yeməs, tok ne teməs”.

“Ağız yesə köz uyazur” (Ağız yeyər, göz utanar)

“Alplar birlə uruşma, beğlər birlə turuşma”.

“Arkasız ər çəriq suyumas” (Arxasız ər qoşun yeməz).

“Arslan karısa sıçğan ötin küdəzür”

(Arslan qocalanda sıçan dəlməyin güdər).

“Aşuç ayur tübüm altun, kamuç ayur mən kayda mən”

(Qazan deyər dibim qızıldı, çömçə deyər mən hardayam).

Avcı niçə al bilsə, aduğ anca yol bilir”

(Ovcu neçə hiylə bilsə, ayı da o qədər yol bilir).

“Balıq suvda, közi taştın” (Balıq suda, gözü dıxarıda).

“Bilmiş yek bilmədik kişidən yeg”

“Tanıdığın şeytan tanımadığın adamdan yaxşıdı).

“Bişernek tüz erməs” (Beş barmağın beşi də bir deyil).

“Bir qarqa birlə kış kelməs”.

“Birin-birin miñ bolur, tama-tama köl bolur”

(Bir-bir yığılar min olar, dama-dama göl olar).

“Böri koşnısın yeməs” (Qurd qonşusunu yeməz).

“Endik uma evlikni ağırlar”

(Axmaq qonaq ev sahibini ağırlar).

“Ərdəm başı til” (Ərdəmin başı dildir).

“Ərdəmsizdən kut çətilür” (Ərdəmsizdən uğur uzaq olar).

“Ərməgüqə bulıt yük bolur” (Əringənə bulud yük olur).

“Evdəgi buzağı öküz bolmas” (Ev buzovundan öküz olmaz).

“İke koçnar başı bir aşıçta pişmas”

(İki qoçun başı bir qazanda bişməz).

“İl kalır, törü kalmas”.

“Kamuğ kişi tüz erməs” (Hamı bir olmaz).

“Kanığ kan bilə yumas” (Qanı qan ilə yumazlar).

“Karı öküz balduka korkmas”

(Yaşlı öküz baltadan qorxmaz).

“Kişi sözləşü, yıldı yızlaşu”

(İnsan dilləşə-dilləşə, heyvan iyələşə-iyələşə).

“Koş kılıç kınqa sıqmas” (Qoşa qılınc qına sıqmaz).

“Közden yırasa könqülden yeme yırar”

(Gözdən uzaq olan könüldən də uzaq olar).

“Kurtqa büdik bilməs, yerim tar ter”

(Qarı oynamaq bilməz, yerim dardı deyər).

“Kuruğ yıqaç egilmes” (Quru ağac əyilməz //

Ağac yaşkən əyilər).

“Kuş kanatın, er atın” (Quş qanadıyla, ər atıyla).

“Kutluğqa қоша yağar” (Taleliyə қоша-қоша гөләр).

“Kutsuz kuduqka kirse kum yağar”

(İşi tərs gedən quyuya girsə, üstünə qum yağar).

“Küz keliqi yayın beleqülük”
(Payızın gəlişi yaydan bəlli olur).

“Ot tise aqız keymes” (Od deməklə ağız yanmaz).

“Ot tütünsüz bolmas, yigit yazuksuz bolmas”
(Od tütüsüz, gənc günahsız olmaz).

“Ötlüğ yincü yerdə kalmaz”
(Dəlikli muncuq yerdə qalmaz).

“Suv birmeskə süt bir” (Su verməyə nə süd ver).

“Suv görməkində ətük tartma”
(Çay görməmiş ətəyini çırmalama).

“Süsəgən udqa Təngri müngüz berməs”
(Vurağan öküzə Tanrı buynuz verməz).

“Tağ tağqa kavuşmas, kişi kişiyə kavuşur”
(Dağ dağa qovuşmaz, adam adama qovuşar).

“Tamu kapuğın açar tavar”
(Cəhənnəmin qapısını mal-dövlət açar).

“Taz keliqi bərkçige”
(Keçəlin qaçacağı yer papaqçı dükanı).

“Uluqını uluqlasa kut bolur”
(Böyüyünün ağırlığın gətirən xoşbəxt olar).

“Yılan kendü egrisin bilməs, tevəy boynın egri ter”
(İlan öz əyrisin bilməz, deyər dəvənin boynu əyridi).

“KİTABİ-DƏDƏ QORQUD” dan seçmələr

Ağlamaqla nəsnəmi olur?

Allah–Allah diməyincə işlər önməz.

Alp ər ərdən adın yaşırmaq eyib olur.

Alp ərə qorxu vermək eyib olur.

Ana haqqı, Tanrı haqqı.

Aslan ənigi yenə aslandır.

At işləməsə, ər öyünməz.

At yeməyən acı otlar bitincə bitməsə yey.

Ata adını yürütməyən xoyrad oğul,
ata belindən enincə enməsə yey.

Baş əsən olsa, bök bulunmazmı olur?

Bu dünyayı ərənlər əql ilə bulmuşlardır.

Çıxan can geri gəlməz.

Doğru yolu görürkən, ətəri yoldan gəlməyelim.

Dövlətli oğul qopsa – ocağının közüdür.
Dövlətsiz oğul qopsa – ocağının külidir.

Əcəl vədə irməyincə kimsə ölməz.

Ər comərdin, ər nakəsin ozan bilir.

Ər malına qıymayınca adı çıxmaz.

Əski pambıq bez olmaz.

Əski tonun biti, öksüz oğlanın dili acı olur.

Əzəldən yazılmasa, qul başına qəza gəlməz.

Gəlimli-gedimli dünya! Son ucu ölümlü dünya!

Könlün yuca tutan ərdə dövlət olmaz.

Kül təpəcik olmaz.

Qadir Tanrı verməyincə ər bayımaz.

Qaravaşa don geyirsən qadın olmaz.

Qarı düşman dost olmaz.

Qırımından dönməsə, qaçmasa, ərlik yaxşı.

Qız anadan görməyincə öyüd almaz.

Qonağı gəlməyən qara evlər yxılısa yey.

Qurd üzi mübarəkdir.

Oğul atadan görməyincə süfrə yaymaz.

Oğul dəxi neyləsin, baba ölüb mal qalmasa,
Baba malından nə fayda, başda ağıl olmasa?..

Ölən adam dirilməz.

Su Haqq didarın görmüşdür.

Tanrının birliyinə yoxdur güman.

Təkəbbürlük eyləyəni Tanrı sevməz.

Yad oğulu saxlamaqla oğul olmaz,
böyüyəndə salır gedər, gördüm deməz.

Yalnız igit alp olmaz.

“OĞUZNAMƏ”dən seçmələr

Ac ilə dost olalım dersən, qarnın doyrur.

Allah sağ gözi sol gözə möhtac eyləməsün.

Azı bilməyən çoğı heç bilməz.

Basılan kürəşə doymaz.

Başa yazılan gəlür.

Bəqlər xəşmi Tanrı xəşmindən artıqdır.

Bəsləmə qarğayı, axır gözün çıxarır.

Bin haramdan bir halal yegdür.

Bin yıl yaraq, bir gün gərək.

Bir taş ilə iki quş urulmaz.

Can yüki ağır olur.

Çoq ögülən çürük çıqağan.

Çoq söyləyən çoq yanılır.

Dostun yoğ isə, düşmənin də mi yoq?

Dögülmək eşəgə yaraşur.

El keçdügi köprüdən sən də keç.

Elün dilini kimsə tutmaz.

Eşəginə gücün yetməsə, palanın dögmə.

Eşəgün ölümü itə düğündür.

Eyibsiz yar istəyən yarsız qalır.

Əbləh çəkişgən olur.

Gördün ki, zaman sana uymadı, sən zəmanəyə uy.

Günəş balçıq ilə tutulmaz.

Haq söz acı gəlür.

Hər nə ki başına gəlirsə, Haqdan bil.

İki sevgi bir könüldə olmaz.

İnsaf din yarısıdır.

İşi işləyən könüldür.

İt itə buyursa, it də quyruğuna buyurar.

Kişinin hörməti kəndü elində azdır.

Kölgəsində yatacaq ağacı budama.

Könül kimi seversə, görklü oldur.

Könüldən könülə yol var.

Qaşığı ilə aş verüb, sapıyla gözin çıxarma.

Qoca kafir müsəlman olmaz.

Qoca müsəlman kafir olmaz.

Quduzun ömri qırq gündür.

Qurd anarsan, qurd gəlür.

Qurd ilə qoyunun nə oyunu var?!

Qurd ilə yeyüb, qoyun ilə şivən urma.

Nakəsə əl açmaqdan ac olmaq yegdir.

Neylərsən eylə, yoldan çıxma.

Nəsibində var isə, qaşığında çıx qələ.

Oğlan ağlamayınca məmə verməzlər.

Oynaşına inanan övrət ərsiz qalur.

Ögəy ana, ocağa yana.

Ölmə, eşəciğim, yonca bitə, yeyəsən.

Sana söylərəm, qızım, sən eşit, gəlinüm.

Sevdüğünü güllə də urma.

Səni bir sevməyəni sən iki sevmə.

Sənin səndə, bənim bəndə.

Söz ulunun, su kiçinin.

Su ilə odun nə oyunu var?

Suç ölənindir, öldürənin degildir.

Tağ nə qədər yuca isə, üzərindən yol aşar.

Tanrını göz ilə görmüş kimsə yoq, əqlə bulurlar.

Toğruya zəval yoqdur.

Ulu gözilə qız al, ərgən gözilə at al.

Ulular sözün tutmayan ulayu qalur.

Vay ol kişiyə kim, Tanrıdan qorqmaya.

Yad fəriştədən biliş albız yegdür.

Yaxşı söz ilə yılan indən çıxar.

Yalnızlıq bir Allaha yaraşır.

Yerü gög götürməz anı ki, insan götürər.

Yurdundan sürülən yurdına varınca ağlar.

Yüksəkdən baqan alçağa tez enər.

“ƏMSALİ-TÜRKANƏ”dən seçmələr

Ağac nə qədər bar götürür, başı alçaqdadır.

Ağır əglən ki, batman gələsən.

Allah-Allah deməyincə işlər olmaz.

Anasına bax qızın al, qırağına bax bezin.

At təpigün at götürür.

At ilən qatır təpişür, aralıqda eşşög ölür.

Ayın on beşi qaranqu isə, on beşi aydunluqdur.

Ayının oyunu armud üstədür.

Azacuq aşum, ağrumaz başum.

Bir əldən səda çıxmaz.

Bulamaca nə bismillah?!

Bunda yatar, handa hürər.

Cücəni güz sayarlar.

İt iyəsi qapusunda güclü olur.

Köpəgin könli köpəklən xoş olur.

Qadir Allah verməyincə ər bay olmaz.

Qaravaşdan doğan xatun olmaz.

Qırx yaşında tənburə ögrənən axirətdə çalır.

Qutlu gün doğuşundan bəllü olur.

Oğul fər olar, ata malun neylər.

Oynaşına ümid bağlayan ərsiz qalır.

Savaş gəndən baxana asan gəlür.

Sən də sev səni sevəni.

Söz gümüşdən olsa, deməmək qızıldandır.

Sürmə ki çox olsa, həm qaşa, həm gözə.

Tanrı ac edəni bəndə doyura bilməz.

Tikəsin yalquz yeyən tayın dişi iləndutar.

Uc ev köçəndə orta ev uc olur.

Uşaq əzizdür, tərbiyə andan əziz.

Zülm ilən yapılan yapu tez xarab olur.

KLASSİK ƏDƏBİ İRSDƏN

“Çün hər nə kim əkərsən, axır biçərsən anı”

(Nəsimi)

Bir məsəldir kim deyərlər: “Gəncin üstə mar olur”

(Xətayi)

Sinəyi-çakimdən əksik etmə tiri-qəmzəni,
Ey gülü-rəna bilirsən kim, “Gül olmaz xarsız”

(Füzuli)

Sinədə könlüm sarayın rövşən eylər şəmi-dağ,
“Öz ayağın altına hərçənd işıq verməz çırağ”.
Etməyəm söz suzinə şurın nə bilsin mənini,
“Ağzı şirin eyləməz halva demək halva kimi”.

(Q.Təbrizi)

“El bir olsa dağ oynadar yerindən,
Söz bir olsa zərbi kərəm sındırar”

(Aşıq Abbas Tufarqanlı)

“Canandan ayrılan candan ayrılır”
Xalq içində bir məsəldi, sevdiyim.

(Vaqif)

Məsəli-məşhurdur “quş dənə gedər”.

(Zakir)

Bu məşhur bir məsəldir, saqıcan kim, “öyrənən dözməz”.

(S.Ə.Şirvani)

“Axtaxana, dağda dana böyüdü,
Mən böyük ollam haçana, bilmirəm!..”

(M.Ə.Sabir)

“Bizə dedilər ki, “Çirkabə daş atma, üzərinə sıçrar!” Biz də bu sözü bir hikmət zənn edərək atmıyoruz. Lakin... Çirkablara daş atmalıdır, həm də doluncaya, yox edilincəyə, ortadan vücudları qaldırılincaya qədər daş atmalıdır, mümkün qədər böyük daşlar atmalıdır, qayalar yuvarlatmalıdır...”

(Ə.B.Hüseynzadə)

XALQ DEYİMLƏRİ

Ağzı süd qoxumaq

Ağzına it başı almaq

Ağzını Allah yolunda qoymaq

Anası namaz üstə olmaq

Aralarından qara pişik keçmək

At görəndə axsayır, su görəndə susayır

Aydan arı, sudan duru

Bağrına daş bağlamaq

Beli bağlı olmaq

Beşdə alacağı yox, üçdə verəcəyi

Bostanına daş atmaq

Boynum qıldan incədi

Dalağı sancmaq

Dəlinin yadına daş salmaq

Dəvəni xəlbirənən suvarmaq

Dəvənin quyruğu yerə dəyəndə

Elə bil qırx eşşəyi sağına gəlir

Əli ətəyindən uzun

Gönü suya vermək

Gördüyündən göz kirəsi istəyir

Gözdən tük qapır

Gözünün qurdunu öldürmək

İt ağzına düşmək

İt ilə çuvala girmək

İtimizin qurd dayısı

Keçəl başa qurd düşüb

Kor kor, gör gör

Köhnə palan içi tökmək

Qanının arasına girmək

Qara qızın dərdi varmış

Qaragöz oyununa düşmək

Qulağı darı dəlmək

Qurd ilə qiyamətə qalmaq

Qurd görmüş it kimi dağılışmaq

Mindiyini saymamaq

Nadiri taxtda görüb, Şah Abbası qundaxda

Saqqızını oğurlamaq

Səbir kasası dolmaq

Su bulandırmaq

Uçan quşa borcu olmaq

Yel əsib qoz tökülüb

Yetənə yetib yetməyə nə daş atmaq

Yorğunu yoxuşa salmaq

ƏDƏBİYYAT

1. *Abbasqulu Marağai*. Əmsali-türkanə. Türk atalar sözləri. Bakı, 1992 və 1996-cı il nəşrləri.
2. Ahıska türk folkloru (toplayıb tərtib edən A.Hacılı, A.Poladoğlu), Bakı, 1998, s.6-26.
3. Arazam Kürə bəndəm (tərtib edən B.Abdullayev), Bakı, 1986, s.77-100.
4. Atalar sözü (tərtib edən Məmmədveli Qəmərlı, 1899-cu il nəşrindən transliterasiya edən R.Xəlilov), Bakı, 2003.
5. Atalar sözü (toplayanı Əbülqasım Hüseynzadə), Bakı, 1949, 1956, 1981, 1985-ci il nəşrləri.
6. Azərbaycan atalar sözü (tərtib edən Hənəfi Zeynallı), Bakı, Azərbaycan Tədqiq və Tətəbbü Cəmiyyəti Xəlqiyyat bölməsi, 1926 (Bu nəşrin latın qrafikalı Azərbaycan yazısında transliterasiyasının böyük bir bölümüylə hələ əlyazması halında ikən tanış olmaq imkanı verdiyinə görə hörmətli folklorşünas-alim Rza Xəlilova minnətdarlığımızı bildiririk).
7. Azərbaycan folkloru antologiyası I (Naxçıvan folkloru), Bakı, 1994, s.219-226; II (İraq-türkman cildi), Bakı, Sabah, 1999, s.214-239; III (Göyçə folkloru), Bakı, 2000, s.492-559; IV (Şəki folkloru), Bakı, 2000, s.314-326; V (Qarabağ folkloru), Bakı, 2000, s.261-293; VII (Qaraqoyunlu folkloru), Bakı, 2002, s.192-220; VIII (Ağbaba folkloru), Bakı, Səda, 2003, s.211-217.
8. Azərbaycan klassik ədəbiyyatı kitabxanası, I cild, Xalq ədəbiyyatı, Bakı, 1982, s.156-192.
9. El düzgünləri, elat söyləmələri (toplayıb tərtib edən M.Qasımlı), Bakı, 1993, s.67-73.
10. *Əli Əsgər Müctəhidi*. Türk dilində məsəllər (Əmsal və hikəm), Təbriz, 1955, 286 s.
11. Xalqımızın deyimləri və duyumları (toplayıb tərtib edən M.Həkimov), Bakı, 1986, s.118-142.
12. İraq-Kərkük atalar sözləri (toplayıb tərtib edən Q.Paşayev), Bakı, 1978.
13. *Kaşqarlı Mahmud*. Divanü-lügat-it-türk (çevirən B.Atalay), I-IV c., Ankara, 1992.
14. Kitabı-Dədə Qorqud Ensiklopediyası. 2 cildə, I cild, Bakı, Yeni Nəşrlər Evi, 2000.
15. *Köçərli Firudin*. Balalara hədiyyə // Azərbaycan uşaq ədəbiyyatı antologiyası, II c., Bakı, 2002, s.247-316.
16. Oğuznamə (Çapa hazırlayanı, müqəddimə, lüğət və şərhlərin müəllifi Samət Əlizadə), Bakı, 1987.
17. *Süleymanlı Mövlud*. Sözü tarix yaddaşı // "Dədə Qorqud" toplusu, 2003/1-2.
18. Сборник материалов для описания местностей и племен Кавказа, Тифлис, 1894, в.18, с.51-53, 61-65; 1894, в.19, с.325-390; 1898, в. XXIV, с.1-211.

MÜNDƏRİCAT

<i>Ön söz. Bütün sözlərdən ulu sözlər</i>	4
A	17
B	48
C	69
Ç	73
D	79
E	98
Ə	105
F	113
G	114
H	121
X	130
İ	133
K	144
Q	155
L	177
M	178
N	185
O	190
Ö	195
P	200
R	203
S	204
Ş	216
T	219
U	226
Ü	229
V	230
Y	233
Z	246
<i>Əlavələr. Yazılı qaynaqlardan seçmə atalar sözləri</i>	248
Xalq deyimləri	260
Ədəbiyyat	262

Buraxılışa məsul: *Əziz Güləliyev*

Texniki redaktor: *Rövşən Ağayev*

Tərtibatçı-rəssam: *Nərgiz Əliyeva*

Kompyuter səhifələyicisi: *Rəvan Mürsəlov*

Korrektorlar: *Elmira Teymurova*
Pərinaz Səmədova

Yığılmağa verilmişdir 05.08.2004. Çapa imzalanmışdır 08.11.2004.
Formatı 60x90 $\frac{1}{16}$. Fiziki çap vərəqi 16,5. Ofset çap üsulu.
Tirajı 25 000. Sifariş 153.

Kitab “Şərq-Qərb” mətbəəsində çap olunmuşdur.
Bakı, Aşıq Ələsgər küç., 17.